របាយការណ៍ស្តីពីសិទ្ធិមនុស្សនៅកម្ពុជាឆ្នាំ២០១៨

សេចក្តីសង្ខេបរួម

ប្រទេសកម្ពុជាជាប្រទេសប្រកាន់របបរាជានិយមអាស្រ័យធម្មនុញ្ញដែលមានរដ្ឋាភិបាលមួយកើតចេញតាមរយៈការបោះឆ្នោតសភា។គណបក្សប្រជាជនកម្ពុជា(CPP) បានទទួលបានអាសនៈសភាទាំងអស់នៅក្នុងការបោះឆ្នោតជាតិ កាលពីខែកក្កដា ដោយបានហាមប្រាមគណបក្សប្រឆាំងធំជាងគេ កាលពីឆ្នាំ ២០១៧។ នៅមុនពេលទួលជ័យជំនះនេះ លោកនាយករដ្ឋមន្រ្តី ហ៊ុន សែនបានកាន់តំណែងនេះអស់រយៈពេល ៣៣ ឆ្នាំមកហើយ។ អ្នកសង្កេតការណ៍អន្តរជាតិ ដោយរួមទាំងរដ្ឋាភិបាលបរទេស និងអង្គការមិនមែនរដ្ឋាភិបាលអន្តរជាតិ និងជាតិ បានរិះគន់ការបោះឆ្នោតនេះ ថាគ្មានភាពសេរី និងយុត្តិធម៌ ហើយមិនតំណាងអោយឆន្ទៈរបស់ប្រជាជនកម្ពុជាទេ។

នគរបាលជាតិកម្ពុជារក្សាសន្តិសុខផ្ទៃក្នុង។ កងយោធពលខេមរភូមិន្ទទទួលខុសត្រូវលើសន្តិសុខខាងក្រៅ ហើយក៏មានការទទួលខុសត្រូវផ្នែកសន្តិសុខផ្ទៃក្នុងខ្លះដែរ។ នគរបាលជាតិស្ថិតនៅក្រោមក្រសួងមហាផ្ទៃ ចំណែកកងយោធពលខេមរភូមិន្ទស្ថិតនៅក្រោមក្រសួងការពារជាតិ។ អាជ្ញាធរស៊ីវិលគ្រប់គ្រងលើកងកម្លាំងសន្តិសុខដែលជាញឹកញាប់ គំរាមប្រើកម្លាំងប្រឆាំងនឹងអ្នកដែលប្រឆាំងនឹងនាយករដ្ឋមន្ត្រី ហ៊ុន សែន ហើយជាទូទៅ ត្រូវបានគេមើលឃើញថា ជាសាខាប្រដាប់អាវុធរបស់គណបក្សគ្រប់គ្រងប្រទេស CPP ។

បញ្ហាផ្នែកសិទ្ធិមនុស្សសំខាន់ៗរួមមានការធ្វើទារុណកម្មដោយរដ្ឋាភិបាល ការឃុំខ្លួនតាមអំពើចិត្តដោយរដ្ឋាភិបាល ការជ្រៀតជ្រែកតាមអំពើចិត្តនៅក្នុងជីវិតឯកជនរបស់ពលរដ្ឋ រួមទាំងការលួចស្តាប់តាមប្រព័ន្ធអេឡិចត្រូនិចជាទូទៅ អ្នកទោសនយោបាយ តុលាការគ្មានឯករាជ្យ ការចាប់ពិរុទ្ធ និងការអនុវត្តច្បាប់ព្រហ្មទណ្ឌទាក់ទងនឹងការបរិហារកេរ្តិ៍ដោយរើសមុខ ការជ្រៀតជ្រែកនៅក្នុងសិទ្ធិធ្វើការប្រមូលផ្តុំដោយសន្តិភាព និងសេរីភាពក្នុងការចងក្រងគ្នាជាក្រុម សមាគម ការរឹតត្បិតក្នុងការចូលរួមទាក់ទងនឹងនយោបាយ អំពើពុករលួយជាទូទៅ ដោយរួមទាំងនៅក្នុងប្រព័ន្ធតុលាការ និងការប្រើកម្លាំងពលកម្មកុមារទាំងបង្ខំ។

វប្បធម៌និទណ្ឌភាពជាទូទៅនៅតែមាន។ មានសេចក្តីរាយការណ៍ដែលគួរឲ្យទុកចិត្តមកថា មន្ត្រីរដ្ឋាភិបាលរួមទាំងនគរបាsលផង បានប្រព្រឹត្តបទរំលោភដោយមាននិទណ្ឌភាព ហើយក្នុងករណីភាគច្រើន រដ្ឋាភិបាលអន្តរាគមន៍តិចតួច ឬមិនធ្វើអន្តរាគមន៍សោះ។ មន្ត្រីរដ្ឋាភិបាល និងសមាជិកគ្រួសាររបស់គេ ជាទូទៅ គេចផុតពីការកាត់ទោស។

ផ្នែកទី១៖ការគោរពភាពថ្លៃថ្នូររបស់មនុស្សរួមទាំងសេរីភាពរួចផុតពី៖

ក. ការដកហូតជីវិតតាមអំពើចិត្ត និងការសម្លាប់ដោយសារហេតុផលនយោបាយ ឬដោយខុសច្បាប់

គិតត្រឹមខែធ្នូ គ្មានសេចក្តីរាយការណ៍ពីការដែលរដ្ឋាភិបាល ឬភ្នាក់ងាររដ្ឋាភិបាលបានធ្វើការសម្លាប់មនុស្ស តាមអំពើចិត្ត ឬដោយខុសច្បាប់ទេ។

គិតមកត្រឹមខែតុលា គ្មានការចាប់ខ្លួនជនសង្ស័យណាម្នាក់ នៅក្នុងករណីហិង្សាកាលពីខែមីនា ឆ្នាំ ២០១៨ នៅខេត្តក្រចេះ ដែលពេលនោះ កម្លាំងសន្តិសុខបានបាញ់ប្រហារលើអ្នកតវ៉ាប្រឆាំងនឹងការផ្ទេរដីទៅឲ្យចំការកៅស៊ូមួយ។ សារព័ត៌មានមួយចំនួនបាននិយាយថា មានស្លាប់ពី ២ ទៅ ៥ នាក់ ហើយ ៤០ នាក់ទៀតរងរបួស។ បន្ទាប់ពីមានហិង្សានោះភ្លាម រដ្ឋាភិបាលបានបញ្ជាឲ្យសារព័ត៌មានកែតម្រូវរបាយការណ៍របស់ខ្លួន។ អង្គការ NGO ចំនួន ៤ និងការិយាល័យនៃឧត្តមស្នងការសិទ្ធិមនុស្សរបស់អង្គការសហប្រជាជាតិបានបង្កើតគណៈកម្មាធិការស៊ើបអង្កេតមួយទៅមើលកន្លែងនោះ។ គេឃើញថា ក្រុមហ៊ុនបានចាប់ផ្តើមកំណត់ព្រំប្រទល់ដី ហើយមួយថ្ងៃក្រោយមក នគរបាលកងរាជអាវុធហត្ថ និងទាហានចំនួន ១៥០ នាក់បានដុតផ្ទះរបស់អ្នកភូមិ ដែលនាំឲ្យអ្នកភូមិបិទផ្លូវធំ ហើយទាមទារឲ្យបញ្ឈប់ការដុតនោះ។ បើយោងតាមរបាយការណ៍របស់ការិយាល័យអង្គការសហប្រជាជាតិ កម្លាំងសន្តិសុខបានបាញ់ដើម្បីបំបែកអ្នកភូមិ។ ការិយាល័យសិទ្ធិមនុស្សអង្គការសហប្រជាជាតិបានមើលឃើញថា ដោយសារកម្លាំងសន្តិសុខបិទកន្លែងបាញ់នោះ គេមិនដឹងច្បាស់ថា មានស្លាប់និងរបួសប៉ុន្មាននាក់ជាប្រាកដ។

បន្ទាប់ពីមានហេតុការណ៍នោះ លោក ស ចំរុង អភិបាលខេត្តក្រចេះ បានបដិសេធព័ត៌មានថា កម្លាំងសន្តិសុខបានបាញ់អ្នកតវ៉ា។ លោក គៀត ចន្ទថារិទ្ធ អ្នកនាំពាក្យនគរបាលជាតិអះអាងថា អ្នកភូមិដែលមានកាំភ្លើងធ្វើដោយដៃបានធ្វើឲ្យរបួសដល់នគរបាលចំនួន ៧ នាក់ ចំណែកអ្នកភូមិមានតែ ២ នាក់ទេដែលរងរបួសស្រាល ដោយសារដំបងឬស្សី មិនមែនដោយសារកាំភ្លើងទេ។

ថ្វីបើច្បាប់តម្រូវឲ្យនគរបាល ព្រះរាជអាជ្ញា និងចៅក្រមធ្វើការស៊ើបអង្កេតបណ្តឹងទាំងអស់ រួមទាំងបណ្តឹងទាក់ទងនឹងបទរំលោភដោយនគរបាល តែតាមពិត មន្ត្រីរដ្ឋាភិបាល និងសមាជិកគ្រួសារមាននិទណ្ឌភាពពីបទរំលោភសិទ្ធិមនុស្ស។ ចៅក្រម និងព្រះរាជអាជ្ញាកម្រធ្វើការស៊ើបអង្កេតដោយឯករាជ្យណាស់។ បើករណីរំលោភធ្លាក់ដល់សវនាការ ចៅក្រមកាត់ក្តីច្រើនតែចេញសាលក្រមដោយផ្អែកតែលើរបាយការណ៍ផ្ទើមករបស់នគរបាល និងការឆ្លើយរបស់សាក្សី។ ជាទូទៅ នគរបាលទទួលបានការបណ្តុះបណ្តាលជំនាញតិចតួចលើការការពារ ឬគោរពសិទ្ធិមនុស្ស។

ខ. ការបាត់ខ្លួន

គ្មានសេចក្តីរាយការណ៍ស្តីពីការបាត់ខ្លួនដោយ ឬពីអាជ្ញាធររដ្ឋាភិបាលទេ ក្នុងអំឡុងពេលនេះ។ ព្រះតេជគុណ មាស វិចិត្រ ដែលជាសង្ឃមានឈ្មោះល្បីម្នាក់ និងជាសកម្មជនផ្នែកសង្គម បានបាត់ព្រះកាយនៅឆ្នាំ ២០១៧ នៅឃុំ ក្របីរៀល ខេត្តសៀមរាប បន្ទាប់ពីកម្លាំងសន្តិសុខចាប់ឃុំ។ នៅមុននោះ គេឃើញព្រះអង្គនិមន្តនៅតាមផ្លូវ។ គិតមក ដល់ខែតុលា ព្រះអង្គនៅជាមួយគ្រួសារ ហើយទទួលការព្យាបាលជំងឺខួរក្បាល។

គ. ការធ្វើទារុណកម្មនិងការប្រព្រឹត្តឬទណ្ឌកម្មបន្ទាបបន្ថោកអមនុស្សធម៌ឬឃោរឃៅដទៃទៀត

រដ្ឋធម្មនុញ្ញហាមប្រាមទង្វើបែបនេះតែការវាយដំនិងទម្រង់ដទៃទៀតនៃការធ្វើបាបលើរូបរាងកាយទៅលើអ្នក ជាប់ឃុំរបស់នគរបាលនិងអ្នកជាប់ពន្ធនាគារនៅតែមានជាបន្តនៅក្នុងឆ្នាំនៃរបាយការណ៍។

មានរបាយការណ៍ដែលអាចទុកចិត្តបានថាយោធានិងនគរបាលស៊ីវិលបានធ្វើទារុណកម្មលើរាងកាយនិងផ្លូវ ចិត្តហើយមានពេលខ្លះ វាយដុំយ៉ាងធ្ងន់ធ្ងរទៅលើជនដែលត្រូវឃុំខ្លួនដោយសារបទព្រហ្មទណ្ឌទៀតផងជាពិសេសនៅ អំឡុងពេលសួរចម្លើយ។ឧទាហរណ៍ នៅថ្ងៃទី ១៨ ខែមេសា ទិត រ៉ន ដែលជាសកម្មជន និងជាកូនប្រុសរបស់អតីត សមាជិកក្រុមប្រឹក្សាឃុំជាប់ឆ្នោតរបស់គណបក្សសង្គ្រោះជាតិ បានស្លាប់ចំនួន ៧២ ម៉ោងបន្ទាប់ពីត្រូវបានចាប់ខ្លួន។ គ្រួសារគាត់ និងអង្គការ NGO ក្នុងស្រុកមួយ ដែលធ្វើការស៊ើបអង្កេតករណីនេះ បានសន្និដ្ឋានថា គាត់ត្រូវបានវាយដំ ដោយមន្រ្តីពន្ធនាគារ។ អាជ្ញាធរបានប្រកាសជាផ្លូវការថា ការស្លាប់នោះគឺជាគ្រោះថ្នាក់មួយ ដោយអះអាងថា រ៉នបាន ដួលពេលស្រវឹង ហើយបានបោកក្បាល។ ឈ្មោះអេង រដ្ឋា ដែលត្រូវបានចាប់ខ្លួននៅថ្ងៃទី ២៩ ឧសភា ពីបទសង្ស័យ មានគ្រឿងញៀន ត្រូវបានកងរាជអាវុធហត្ថវាយយ៉ាងខ្លាំង ក្នុងពេលសួរចម្លើយ។ ប្រពន្ធគាត់បានលួចថត របួសរបស់ប្តី នៅពេលទៅមើលគាត់ក្នុងមន្ទីរពេទ្យ បន្ទាប់ពីការវាយដំ។ អង្គការ Freedom House បាយរាយការណ៍ថា ការធ្វើទារុណកម្មទៅលើជនសង្ស័យ និងអ្នកទោសមានជាញឹកញាប់ ហើយកម្លាំងសន្តិសុខច្រើន តែត្រូវបានចោទថា ប្រើប្រាស់កម្លាំងជ្រុលទៅលើជនសង្ស័យដែលជាប់ឃុំ។

ស្ថានភាពពន្ធនាគារនិងមណ្ឌលឃុំខ្លួន

ស្ថានភាពពន្ធនាគារមានសភាពយ៉ាប់ខ្លាំងហើយក្នុងករណីជាច្រើនគំរាមកំហែងដល់អាយុជីវិតថែមទៀតផង។

<u>ទិដ្ឋភាពទីកន្លែង៖</u>ការមានអ្នកទោសច្រើននាំឲ្យពន្ធនាគារចង្អៀតខ្លាំងគឺជាបញ្ហាមួយ។យោងតាមអគ្គនាយកដ្ឋានពន្ធនា គារនៃក្រសួងមហាផ្ទៃនៅ ឆ្នាំ ២០១៧ មានអ្នកទោសនិងអ្នកជាប់ពន្ធនាគារចំនួនប្រមាណជាង ២៦ ០០០ នាក់នៅ ក្នុងពន្ធនាគារ ចំនួន២៩ដែលត្រូវបានបង្កើតឡើងសម្រាប់ដាក់អ្នកជាប់ពន្ធនាគារនិងអ្នកជាប់ឃុំត្រឹមតែចំនួន១១០០០ នាក់ប៉ុណ្ណោះ។មន្ត្រីផ្នែកពន្ធនាគារបាននិយាយថា “សង្គ្រាមប្រឆាំងនឹងគ្រឿងញៀន” របស់រដ្ឋាភិបាលបានធ្វើឲ្យ

ពន្ធនាគារកាន់តែចង្អៀតខ្លាំងឡើង។ អគ្គនាយកដ្ឋានពន្ធនាគារមិនព្រមផ្តល់តួលេខចុងក្រោយទេតែប្រព័ន្ធផ្សព្វផ្សាយក្នុងស្រុកនិយាយថា នៅខែកក្កដា អាជ្ញាធរបានដាក់ឃុំអ្នកទោសចំនួន ៣២ ០៨៧ នាក់។

នៅក្នុងពន្ធនាគារភាគច្រើនគ្មានការដាក់ឲ្យនៅដាច់ពីគ្នាទេរវាងអ្នកទោសជាមនុស្សពេញវ័យនិងអ្នកទោសជាកុមារ(រួមទាំងកុមារដែលរស់នៅជាមួយម្តាយជាអ្នកទោស)
រវាងអ្នកទោសធ្ងន់និងអ្នកទោសស្រាលឬសម្រាប់ការឃុំបណ្តោះអាសន្នមុនសវនាការទេ។
បើយោងតាមប្រព័ន្ធផ្សព្វផ្សាយ កាលពីខែកក្កដា មានទោសជាស្ត្រីចំនួន ២ ៨៨៥ នាក់ ដោយក្នុងនោះមាន ៣៣ មានផ្ទៃពោះ ហើយ ១១៤ នាក់មានកូនអាយុក្រោម ៣ ឆ្នាំ។

គិតមកដល់ខែតុលា នាយកដ្ឋានពន្ធនាគារ មិនបានរាយការណ៍ពីចំនួនអ្នកទោសស្លាប់ក្នុងពន្ធនាគារទេ។

NGO ខ្មែរមួយបាននិយាយថា របបអាហារសម្រាប់អ្នកជាប់ពន្ធនាគារនិងរបស់ចាំបាច់ផ្សេងៗទៀតតែនៅតែមិនគ្រប់គ្រាន់ទេ។អ្នកសង្កេតការណ៍បានបន្តរាយការណ៍ថារបបសម្រាប់ទិញអាហារអ្នកទោសពេលខ្លះត្រូវបានកិបកេង យកដោយអាជ្ញាធរដែលជាការធ្វើឲ្យមានកង្វះអាហារូបត្ថម្ភកាន់តែខ្លាំងនិងជំងឺអ្នកទោសមានកាន់តែច្រើន។ អាជ្ញាធរមិនបានផ្តល់តួលេខចុងក្រោយស្តីពីចំនួនពន្ធនាគារដែលក្នុងនោះអ្នកទោសមានទឹកស្អាតប្រើប្រាស់ទេ ថ្វីបើគិតមកដល់ឆ្នាំ ២០១៦ មានពន្ធនាគារតែចំនួន១៨ ទេក្នុងចំណោមពន្ធនាគារចំនួន២៩ មានផ្តល់ទឹកស្អាត។ ពន្ធនាគារគ្មានកន្លែងគ្រប់គ្រាន់ដល់ជនពិការរាងកាយនិងអ្នកឡប់សតិឡើយ។អង្គការមិនមែនរដ្ឋាភិបាល បានចោទប្រកាន់ថាអ្នកគ្រប់គ្រងពន្ធនាគារប្រព្រឹត្តមិនស្មើគ្នាលើអ្នកទោសដូចជាករណីផ្តល់ការអនុញ្ញាតឲ្យអ្នកចូលសួរសុខទុក្ខការប្តូរទៅបន្ទប់ល្អ និងឱកាសចេញពីបន្ទប់នៅពេលថ្ងៃសសម្រាប់អ្នកទោសដែលគ្រួសាររបស់គេមានលុយសូក។ បើយោងតាមអង្គការមិនមែនរដ្ឋាភិបាលខ្មែរមួយ "គណៈកម្មាធិការគ្រប់គ្រងខ្លួនឯងរបស់អ្នកទោស" ដែលជាក្រុមអ្នកទោសដែលត្រូវបានចងក្រង និងដឹកនាំដោយឆ្មាំគុក ពេលខ្លះធ្វើ
ការវាយដំលើអ្នកទោសដទៃទៀត។មានសេចក្តីរាយការណ៍ថា មានការប្រើប្រាស់គ្រឿងញៀននៅក្នុងពន្ធនាគារយ៉ាងច្រើន ដែលគេអាចធ្វើទៅបានដោយសូកប៉ាន់មន្ត្រីពន្ធនាគារ។

កម្ពុជាមានមជ្ឈមណ្ឌលបន្សាបថ្នាំញៀនរបស់រដ្ឋាភិបាលចំនួន៧ និងមាន៣ ទៀតជារបស់ឯកជន។អ្នកសង្កេតការណ៍ភាគច្រើនបានយល់ស្របថាភាគច្រើននៃអ្នកដែលត្រូវបានយកមកឃុំនៅទីនេះគឺត្រូវបានឃុំដោយបង្ខំឬផ្ញើនៅមណ្ឌលដោយសមត្ថកិច្ចឬសមាជិកគ្រួសារ ដោយគ្មានឆ្លងកាត់ដំណើរការក្តីត្រឹមត្រូវទេ។យោងតាមអាជ្ញាធរជាតិប្រយុទ្ធប្រឆាំងគ្រឿងញៀនគ្មានអ្នកដែលជាប់នៅក្នុងមណ្ឌលមានអាយុក្រោម

១៨ឆ្នាំទេ។អ្នកសង្កេតការណ៍បានកត់សម្គាល់ឃើញថាបុគ្គលិកក្នុងមណ្ឌលជាញឹកញាប់ប្រើវិធីបង្ខំដើម្បី "គ្រប់គ្រង" ទៅលើអ្នកជាប់ក្នុងនោះនិងឲ្យហាត់ប្រាណយ៉ាងខ្លាំង។

<u>រដ្ឋបាលៈ</u>មិនមាន នីតិវិធីផ្លូវច្បាប់ ក្នុងការបង្កើតនូវក្រុមប្រឹក្សារដ្ឋបាលពន្ធនាគារទេ ។ អ្នកទោសអាចដាក់បណ្តឹងស្តីពីការរំលោភបំពានទៅតុលាការ តាមរយៈមេធាវីតែអ្នកទោសមួយចំនួនធំគ្មានលទ្ធភាពរកមេធាវីតំណាងផ្លូវច្បាប់ឡើយ។រដ្ឋាភិបាលស៊ើបអង្កេតលើពាក្យបណ្តឹងបែបនេះហើយតាមមើលស្ថានភាពពន្ធនាគារនិងមណ្ឌលឃុំឃាំងតាមរយៈអគ្គនាយកដ្ឋានពន្ធនាគាររបស់ក្រសួងមហាផ្ទៃដែលធ្វើរបាយការណ៍ប្រចាំឆមាសស្តីពីការគ្រប់គ្រងពន្ធនាគារ។ អគ្គនាយកដ្ឋានពន្ធនាគារមិនបញ្ចេញរបាយការណ៍នេះទេ ទោះបីជាអង្គការសង្គមស៊ីវិល បានធ្វើការស្នើសុំជាញឹកញាប់ក្តី។

អ្នកទោសនិងអ្នកជាប់ការឃុំឃាំងជាធម្មតាត្រូវបានអនុញ្ញាតឲ្យជួបជាមួយអ្នកទៅមើលតែអង្គការសិទ្ធិមនុស្សបានអះអាងថា ពេលខ្លះគ្រួសារត្រូវផ្តល់សំណូកដល់មន្ត្រីពន្ធនាគារដើម្បីបានសួរសុខទុក្ខអ្នកជាប់ពន្ធនាគារឬត្រូវផ្តល់ស្បៀងអាហារនិងរបស់របរចាំបាច់ដទៃទៀត។ មានរបាយការណ៍គួរឲ្យជឿទុកចិត្តបានថាជាញឹកញាប់មន្ត្រីបានទាមទារប្រាក់សំណូកមុននឹងអនុញ្ញាតឲ្យអ្នកជាប់ពន្ធនាគារចូលរួមការជំនុំជម្រះក្តីឬសវនាការឧទ្ធរណ៍និងមុនពេលដោះលែងអ្នកជាប់ពន្ធនាគារដែលបានបញ្ចប់អាណត្តិជាប់ពន្ធនាគាររបស់ខ្លួនពេញលេញហើយនោះមុនពេលអនុញ្ញាតឲ្យគេចេញពីបន្ទប់ឃុំឃាំងរបស់គេ។NGO បាននិយាយពីការដាក់ទោសមិនស្មើគ្នា ក្នុងចំណោមអ្នកជាប់ឃុំ ដោយកត់សម្គាល់ឃើញថា អ្នកទោសដែលមានលុយស្នាក់នៅបានស្រួលជាងអ្នកទោសគ្មានលុយ។ NGO ក្នុងស្រុកមួយនិយាយថា មានទោសដែលមានលុយយ៉ាងហោចណាស់ចំនួន ៥ នាក់ ត្រូវបានប្រព្រឹត្តមកលើក្នុងលក្ខណៈពិសេស ពីមន្ត្រីពន្ធនាគារ ចំណែកអ្នកផ្សេងទៀត ពិសេសសកម្មជនសិទ្ធិមនុស្ស មិនបានស្នាក់នៅស្រួលទេ។ គង់ រ៉ាយ៉ា ដែលជានិស្សិតជាប់ទោសមួយឆ្នាំ ដោយសារបានបង្ហោះសារដែលមានលក្ខណៈនយោបាយតាមហ្វេសបុក នៅឆ្នាំ ២០១៦ ត្រូវបានចាប់ខ្លួន នៅថ្ងៃទី ៩ ដែលកក្កដា។ នៅក្នុងពន្ធនាគារ គាត់បានធ្វើការតវ៉ាដោយបង្អត់បាយខ្លួនឯង២ ថ្ងៃ បន្ទាប់ពីមន្ត្រីពន្ធនាគារមិនអនុញ្ញាតឲ្យគាត់ទទួលសៀវភៅពី អ្នកទៅជួប ហើយមិនផ្តល់ពេលគ្រប់គ្រាន់ឲ្យគាត់បានចេញពីបន្ទប់។

<u>ការតាមដានដោយឯករាជ្យៈ</u>ដោយមានលក្ខខណ្ឌជាមុន និងការដាក់កំហិត ជាទូទៅរដ្ឋាភិបាលបន្តអនុញ្ញាតឲ្យក្រុមសិទ្ធិមនុស្សអន្តរជាតិនិងក្រុមសិទ្ធិមនុស្សក្នុងស្រុកដូចជាគណៈកម្មាធិការកាកបាទក្រហមអន្តរជាតិ និងការិយាល័យឧត្តមស្នងការសហប្រជាជាតិទទួលបន្ទុកសិទ្ធិមនុស្ស(UNHCHR) ចូលមើល ពន្ធនាគារនិងផ្តល់ការបណ្តុះបណ្តាលសិទ្ធិមនុស្សដល់ឆ្មាំពន្ធនាគារ។អង្គការមិនមែនរដ្ឋាភិបាលមួយ

ចំនួនបានរាយការណ៍ថាជួនកាលការសហការពីអាជ្ញាធរដែនដីនៅមានកម្រិត ដែលជាការធ្វើឲ្យមានការលំបាកសម្រាប់ទាក់ទងអ្នកជាប់ឃុំដែលមិនទាន់ទទួលការជំនុំជម្រះក្តី។

រឿងនេះមានជាពិសេសលើករណីធំៗ ដូចជាការឃុំខ្លួនមេដឹកនាំបក្សប្រឆាំង កឹម សុខា ដែលត្រូវបានគេផ្ទេរទៅឃុំក្នុងផ្ទះ នៅខែកញ្ញា បន្ទាប់ពីត្រូវបានឃុំមុនសវនាការ រយៈពេលចំនួនមួយឆ្នាំ ដោយអាជ្ញាធរបានអនុញ្ញាតតែភរិយា និងមេធាវីតែប៉ុណ្ណោះចូលជួប។ ទោះបីជាគ្រួសារសុំឲ្យកាកបាទក្រហមអន្តរជាតិអាចចូលជួបក្តី តែលក្ខខ័ណ្ឌដែលនៅក្រោមនោះ រដ្ឋាភិបាលអនុញ្ញាតឲ្យមានការចូលជួបបែបនេះ តែដោយមិនផ្ទាល់ដល់ជនជាប់ឃុំ ។ ការនេះមិនអាចឲ្យគ្រួសារទទួលយកបានឡើយ។ សូម្បីតែបន្ទាប់ពីត្រូវបានផ្ទេរទៅដាក់ឃុំនៅក្នុងផ្ទះក្តី ក៏រដ្ឋាភិបាលនៅតែបន្តឲ្យតែភរិយា និងមេធាវីចូលជួបតែប៉ុណ្ណោះ ហើយនៅមុនពេលនៃការលើកលែងការដាក់ឃុំនៅក្នុងផ្ទះ អាជ្ញាធរបានបដិសេធសំណើជាច្រើនរបស់ស្ថានទូតនានា និងអង្គការសហប្រជាជាតិ ដើម្បីចូលជួបគាត់។

ក្រសួងមហាផ្ទៃតម្រូវអោយមេធាវីអ្នកត្រួតពិនិត្យសិទ្ធិមនុស្សនិងអ្នកស្នួរសុខទុក្ខដទៃទៀតសុំការអនុញ្ញាតមុននឹងចូលជួបអ្នកជាប់ពន្ធនាគារដោយច្រើនតែតម្រូវសុំពីអង្គភាពច្រើនកន្លែងអាស្រ័យលើករណីមួយៗ ហើយក្នុងករណីខ្លះ រដ្ឋាភិបាលតម្រូវឲ្យអង្គការមិនមែនរដ្ឋាភិបាលចុះហត្ថលេខាលើអនុស្សារណៈនៃការយោគយល់ជាផ្លូវការ ដោយបញ្ជាក់ពី “តួនាទី” របស់គេ ក្នុងពេលទៅមើលអ្នកទោស។

ថ្វីបើក្រុមមនុស្សក្នុងស្រុកដែលធ្វើការតាមដានដោយឯករាជ្យអាចជួបជាលក្ខណៈឯកជនជាមួយអ្នកទោសក្តី តែអ្នកខ្លះក៏មិនអាចជួបបានទេ។ អង្គការមិនមែនរដ្ឋាភិបាលក្នុងស្រុកផ្នែកសិទ្ធិមនុស្សមួយដែលជាធម្មតាផ្តល់ការថែទាំសុខភាពដល់អ្នកទោស បាននិយាយថា ពេលខ្លះរដ្ឋាភិបាលមិនអនុញ្ញាតឲ្យគេចូលមើលអ្នកទោសដែលកាត់ក្តីហើយ និងជាសមាជិកនៃគណបក្សប្រឆាំងឡើយ។ អង្គការមួយទៀតបាននិយាយថា រដ្ឋាភិបាលបានចោទខ្លួនថាមានគំនិតលំអៀងនយោបាយ ហើយប្រើការទៅមើលអ្នកទោសដើម្បីជំរុញអ្នកទោសនយោបាយឲ្យកាន់តែធ្ងើនខ្លាំងឡើង។តំណាងនៃការិយាល័យស្នងការអង្គការសហប្រជាជាតិទទួលបន្ទុកសិទ្ធិមនុស្សបាននិយាយថាធម្មតាខ្លួនអាចជួបជាលក្ខណៈឯកជននៅពេលសម្ភាសន៍អ្នកជាប់ពន្ធនាគារពិសេសណាម្នាក់។

ឃ. ការចាប់ឬឃុំខ្លួនតាមអំពើចិត្ត

ច្បាប់ហាមប្រាមការចាប់ឬឃុំខ្លួនតាមអំពើចិត្តហើយកម្រិតការឃុំខ្លួនមុនសវនាការតែត្រឹម ១៨ ខែតែពេលខ្លះរដ្ឋាភិបាលមិនបានគោរពបម្រាមទាំងនេះទេ ដូចជាបានធ្វើការឃុំខ្លួនតាមអំពើចិត្តលើអតីតប្រធានគណបក្សសង្គ្រោះជាតិ កឹម សុខា ហួសពីព្រំដែនច្បាប់កំណត់។ គិតមកត្រឹមខែវិច្ឆិកាលោក កឹម

សុខាបានចំណាយពេល ២៦ ខែ នៅក្នុងការឃុំខ្លួនមុនសវនាការ មុនពេលសវនាការដកកំហិតមួយផ្នែក ដោយបានដោះលែងគាត់ពីការឃុំខ្លួននៅក្នុងផ្ទះ តែមិនអនុញ្ញាតឲ្យគាត់ធ្វើដំណើរទៅបរទេស ឬធ្វើសកម្មភាពនយោបាយឡើយ។ លើសពីនេះទៀត នៅតែមានការចោទនៅឡើយពីបទក្បត់ជាតិ ហើយគាត់នៅតែស្ថិតនៅក្រោមការតាមដានរបស់តុលាការ។

នីតិវិធីចាប់ខ្លួននិងការប្រព្រឹត្តទៅលើអ្នកជាប់ឃុំ

ច្បាប់តម្រូវអោយនគរបាលសុំដីកាពីចៅក្រមស៊ើបអង្កេតមុនធ្វើការចាប់ខ្លួនប៉ុន្តែនគរបាលអាចចាប់ខ្លួនដោយគ្មានដីកាចំពោះជនណាដែលត្រូវបានប្រទះឃើញកំពុងប្រព្រឹត្តបទល្មើស។ច្បាប់អនុញ្ញាតអោយនគរបាលឃាត់ខ្លួនបុគ្គលណាម្នាក់រួចធ្វើការស៊ើបអង្កេតក្នុងរយៈពេល៤៨ម៉ោងដោយមិនរាប់បញ្ចូលពេលចុងសប្តាហ៍និងថ្ងៃឈប់សម្រាកផ្លូវការមុននឹងធ្វើការចោទប្រកាន់ឬជនសង្ស័យត្រូវបានដោះលែង។ក្នុងករណីបទឧក្រិដ្ឋក្នុងស្ថានភាពពិសេសដែលចែងដោយច្បាប់នគរបាលអាចឃុំខ្លួនជនសង្ស័យរយៈពេល២៤ម៉ោងបន្ថែមដោយមានការឯកភាពពីព្រះរាជអាជ្ញា។ទោះជាយ៉ាងនេះក្តីជាទម្លាប់អាជ្ញាធតែងតែឃុំខ្លួនមនុស្សហួសរយៈពេលកំណត់មុននឹងធ្វើការចោទប្រកាន់។

មានវិធីនៃការធានាឲ្យនៅក្រៅឃុំតែអ្នកជាប់ពន្ធនាគារជាច្រើនជាពិសេសអ្នកដែលគ្មានតំណាងផ្នែកច្បាប់ឬមេធាវីគ្មានឱកាសស្វែងរកការដោះលែងដោយការធានាឲ្យនៅក្រៅឃុំឡើយ។ជាធម្មតាសេចក្តីស្នើសុំនៅក្រៅឃុំត្រូវបានបដិសេធចំពោះករណីដែលត្រូវបានចាត់ទុកថាបណ្តាលមកពីហេតុផលនយោបាយដែលមានភាពរសើប។

<u>ការចាប់ខ្លួនតាមអំពើចិត្ត</u>៖គិតមកដល់ខែតុលាអង្គការសិទ្ធិមនុស្សក្នុងស្រុកមួយបាននិយាយថាមានករណីចាប់ខ្លួនតាមអំពើចិត្តចំនួនយ៉ាងហោចណាស់២៩ នាក់។ចំនួននៃការចាប់ខ្លួននិងឃុំខ្លួនតាមអំពើចិត្តទំនងជាមានច្រើនជាងនេះពីព្រោះជនរងគ្រោះនៅតាមតំបន់ជនបទមិនប្តឹងដោយសារមានការពិបាកធ្វើដំណើរមកការិយាល័យរបស់អង្គការឬមានកង្វល់ពីសុវត្ថិភាពនៃគ្រួសាររបស់គេ។អាជ្ញាធរមិនបានចាត់វិធានដាក់ទណ្ឌកម្មឬវិធានការផ្លូវច្បាប់ប្រឆាំងនឹងអ្នកទទួលខុសត្រូវចំពោះការឃុំខ្លួនគេដោយខុសច្បាប់ទេ។

នៅខែកក្កដា អាជ្ញាធរបានផ្ទេរអ្នកជំងឺវិកលចរិកចំនួន ៤៨ នាក់ ពីមជ្ឈមណ្ឌលសង្គមកិច្ចដ៏ចង្អៀតណែនព្រៃស្ពឺទៅមណ្ឌលស្តារនីតិសម្បទា នៅខេត្តកណ្តាល។ គិតមកត្រឹមខែកក្កដា ឆ្នាំ ២០១៨ អាជ្ញាធរនៅព្រៃស្ពឺបាននិយាយថា មានអ្នកត្រូវបានឃុំចំនួន ៥៨៥ នាក់ បន្ទាប់ពីមានការប្រមូលចាប់ខ្លួនមនុស្សគ្មានផ្ទះសម្បែង អ្នកសុំទាន អ្នកវិកលចរិកនិងអ្នករកស៊ីផ្លូវភេទចំនួន ១៧២៧ នាក់ក្នុងយុទ្ធនាការ

ចុះបោសសំអាតតាមផ្លូវក្នុងក្រុងភ្នំពេញ នៅឆ្នាំ ២០១៧។ ពីដំបូងអាជ្ញាធរដាក់មនុស្សចំនួន ១៥៦០ នាក់ ដោយរួមទាំងកុមារចំនួន ២៦២ នាក់ផង នៅមជ្ឈមណ្ឌលព្រៃស្ពឺ ដោយគ្មានផ្តល់ការព្យាបាលជំងឺ ឬស្បៀងអាហារគ្រប់គ្រាន់។ កន្លែងនោះត្រូវបានគ្រប់គ្រងដោយក្រសួងសង្គមកិច្ច ល្បីខាងការរំលោភធ្វើបាប។

<u>ការឃុំខ្លួនមុនសវនាការ៖</u>តាមច្បាប់ជនជាប់ចោទអាចត្រូវបានចាប់ខ្លួននិងឃុំខ្លួនរហូតដល់រយៈពេល២៤ម៉ោងមុននឹងអាចមានមេធាវីប៉ុន្តែអ្នកជាប់ពន្ធនាគារជាធម្មតាត្រូវជាប់ឃុំជាច្រើនថ្ងៃមុននឹងអាចជួបមេធាវីឬជួបសមាជិកគ្រួសារ។យោងតាមមន្ត្រីរដ្ឋាភិបាលការឃុំខ្លួនយូរបែបនេះភាគច្រើនបណ្តាលមកពីសមត្ថភាពមានកម្រិតរបស់ប្រព័ន្ធតុលាការ។ច្បាប់អនុញ្ញាតឲ្យមានការឃុំខ្លួនមុនសវនាការរហូតដល់រយៈពេល៦ខែចំពោះបទល្មើសមជ្ឈិមនិង១៨ ខែចំពោះបទឧក្រិដ្ឋ។តែអង្គការមិនមែនរដ្ឋាភិបាលបាននិយាយថាអាជ្ញាធរឃុំអ្នកដែលត្រូវបានចោទខ្លះ មុនសវនាការលើសរយៈពេលអតិបរិមាដែលកំណត់ដោយច្បាប់។ ពេលខ្លះអាជ្ញាធរឃុំមនុស្សមុនសវនាការដោយគ្មានតំណាងផ្នែកច្បាប់។

<u>លទ្ធភាពរបស់អ្នកជាប់ឃុំក្នុងការចោទសួរពីភាពស្របច្បាប់នៃការឃុំខ្លួនមុនចូលតុលាការ៖</u>
សំណុំរឿងនៅគរមិនទាន់ចាត់ការ និងការពន្យារពេលយូរក្នុងការទទួលបានសាលដីកាប៉ះពាល់ដល់សិទ្ធិក្នុងការធ្វើការតតាំងនៅក្នុងតុលាការប្រឆាំងនឹងមូលដ្ឋានច្បាប់ ឬលក្ខណៈធ្វើតែតាមទំនើងចិត្តនៃការឃុំខ្លួនមនុស្ស។

ង. ការបដិសេធមិនឲ្យទទួលបានការជំនុំជម្រះក្តីជាសាធារណៈដោយយុត្តិធម៌

រដ្ឋធម្មនុញ្ញបានចែងថាតុលាការមានភាពឯករាជ្យប៉ុន្តែរដ្ឋាភិបាលជាទូទៅមិនគោរពឯករាជ្យភាពរបស់តុលាការឡើយ។តាមភាពជាក់ស្តែង អាជ្ញាធរគ្រប់គ្រងលើតុលាការ ហើយការសម្រេចរបស់តុលាការស្ថិតក្រោមឥទ្ធិពលរបស់អ្នកនយោបាយ។ មន្ត្រីតុលាការ ដែលមានរហូតដល់ប្រធានតុលាការ ច្រើនតែមានមុខតំណែងក្នុងពេលជាមួយគ្នានៅក្នុងគណបក្សកាន់អំណាចហើយអ្នកសង្កេតការណ៍បាននិយាយថាមានតែអ្នកដែលមានទំនាក់ទំនងជាមួយនឹងគណបក្សប្រជាជនឬផ្នែកប្រតិបត្តិទេដែលបានទទួលមុខតំណែងក្នុងតុលាការ។ ជាញឹកញាប់ លទ្ធផលនៃសវនាការហាក់ត្រូវបានកំណត់ជាមុនស្រេច។ ឧទាហរណ៍៖ នាយករដ្ឋមន្ត្រី ហ៊ុន សែនបានប្រកាសនៅមុនសវនាការរបស់តុលាការកំពូលបន្តិច ស្តីពីការរំលាយគណបក្ស CNRP បន្តិចថា លោកមានការទុកចិត្ត “៩៩,៩៩%” ពីសាលដីកាតុលាការនេះ។

មានអំពើពុករលួយយ៉ាងរាលដាលក្នុងចំណោមចៅក្រមព្រះរាជអាជ្ញានិងមន្ត្រីតុលាការ។ផ្នែកតុលាការគ្មានប្រសិទ្ធិភាព ហើយមិនអាចធានាដំណើរក្តីដោយយុត្តិធម៌ត្រឹមត្រូវបានទេ។

អ្នកសង្កេតការណ៍និយាយថាគណៈមេធាវីជាតិលំអៀងយ៉ាងខ្លាំងទៅរកសមាជិកដែលមានខ្សែស្រឡាយជាមួយគណបក្សប្រជាជននៅក្នុងការជ្រើសរើសសមាជិក។ចំណែកមេធាវីមកពីគណបក្សប្រឆាំងឬក្រុមផ្សេងមិនសូវមានឱកាសទេ។ពេលខ្លះសមាគមជ្រើសយកអ្នកដែលគ្មានសមត្ថភាពដោយសារតែខ្សែស្រឡាយនយោបាយ។អ្នកវិភាគដោយមិនលំអៀងបានបង្ហាញឲ្យឃើញថា អ្នកដាក់ពាក្យចូលជាសមាជិកនៅក្នុងស្ថាប័ននេះបានធ្វើការសូកប៉ាន់យ៉ាងច្រើន ដើម្បីបានចូល។

បើតាមអង្គការ NGO កង្វះចៅក្រម និងបន្ទប់តុលាការបានពន្យាករណីជាច្រើន។អង្គការ NGO ក៏ជឿផងដែរថា មន្ត្រីតុលាការច្រើនផ្តោតលើករណីដែលក្នុងនោះ គេបានទទួលលុយ។ការពន្យារពេលរបស់តុលាការឬអំពើពុករលួយរបស់តុលាការច្រើនតែធ្វើឲ្យជនរងការចោទប្រកាន់រួចផុតពីការកាត់ទោស។មានការចោទថាចុងចោទដែលមានទ្រព្យឬមានអំណាចរួមទាំងសមាជិកនៃកងកម្លាំងសន្តិសុខផងតាមធម្មតាបង់លុយឲ្យជនរងគ្រោះនិងអាជ្ញាធរដើម្បីឲ្យទំលាក់ការចោទប្រកាន់ព្រហ្មទណ្ឌ។ ការចោទនេះត្រូវបានបញ្ជាក់ដោយរបាយការណ៍របស់ NGO និងករណីដែលចុងចោទជាអ្នកមានទ្រព្យត្រូវបានគេឃើញមានសេរីភាពដើរហើរពេញលេញ បន្ទាប់ពីមានការចុះផ្សាយក្នុងសារព័ត៌មានអំពីការចាប់ខ្លួនពួកគេ ហើយក្រោយមក គេមិនឃើញសេចក្តីរាយការណ៍បន្ថែមពីការកាត់ក្តី ឬលទ្ធផលចុងក្រោយនៃករណីទាំងនោះ។ ពេលខ្លះ អាជ្ញាធរបានតឿនឲ្យជនរងគ្រោះឬគ្រួសាររបស់គេទទួលយកនូវសំណងប៉ះប៉ូវជាលុយកាក់ជាថ្នូរនឹងការទម្លាក់ចោលការចោទប្រកាន់ព្រហ្មទណ្ឌឬការមិនបង្ហាញមុខជាសាក្សី។

នីតិវិធីជំនុំជម្រះក្តី

ច្បាប់ចែងពីសិទ្ធិក្នុងការទទួលបានការកាត់ក្តីដោយយុត្តិធម៌ និងជាសាធារណៈ តែតុលាការកម្រអនុវត្តច្បាប់លើសិទ្ធិនេះណាស់។

តាមច្បាប់ គេត្រូវប្រាប់ចុងចោទពីបទចោទប្រកាន់ទៅលើពួកគេ មានសិទ្ធិត្រូវបានគេសន្មតថាជាជនស្លូតត្រង់នៅមុនតុលាការរកឃើញកំហុសនិងមានសិទ្ធិប្តឹងឧទ្ធរណ៍តែជារឿយៗចុងចោទជ្រើសរើសយកការសូកប៉ាន់ ជាជាងពឹងលើដំណើរការក្តី។សវនាការមិនត្រូវបានធ្វើជាសាធារណៈគ្រប់ពេលទេ ហើយច្រើនតែត្រូវបានពន្យាពេល ដោយសារការិយាធិបតេយ្យក្នុងតុលាការ។ចុងចោទមានសិទ្ធិបង្ហាញវត្តមាន ហើយពិគ្រោះយោបល់ជាមួយមេធាវីប្រឈម និងចោទសួរសាក្សីប្រឆាំងនឹងខ្លួនហើយបង្ហាញសាក្សីនិងភស្តុតាងដោយខ្លួនគេ។តុលាការអាចដាក់ទោសលើជនសង្ស័យបានដោយកំបាំងមុខតាមការអនុញ្ញាតដោយច្បាប់។ ក្នុងករណីព្រហ្មទណ្ឌប្រសិនបើចុងចោទគ្មានប្រាក់រកមេធាវីម្នាក់

បានតុលាការត្រូវផ្តល់តំណាងផ្នែកច្បាប់ដោយឥតគិតថ្លៃដល់ចុងចោទ។ទោះជាយ៉ាងណាក៏ដោយ ជារឿយៗតុលាការតែងតែខ្វះធនធានដើម្បីផ្តល់ប្រឹក្សាផ្នែកច្បាប់ហើយចុងចោទភាគច្រើនស្វះស្វែងរកជំនួយពីអង្គការមិនមែនរដ្ឋាភិបាលឬត្រូវឡើងតុលាការដោយគ្មានតំណាងផ្នែកច្បាប់។នៅក្នុងករណីគ្មានមេធាវីការពារចុងចោទក្នុងរឿងព្រហ្មទណ្ឌតុលាការពន្យារករណីរហូតទាល់តែមេធាវីត្រូវរកបានហើយករណីបែបនេះច្រើនតែស៊ីពេលរាប់ខែ។ការជំនុំជម្រះក្តីច្រើនតែធ្វើឡើងគ្រាន់តែបង្គ្រប់កិច្ចហើយការសួរដេញដោលច្រើនដោយភាគីម្ខាងទៅភាគីម្ខាងជាធម្មតាមិនបានកើតមានឡើយ។តុលាការផ្តល់សេវាបកប្រែដោយមិនគិតថ្លៃ។

មានការខ្វះមេធាវីច្រើនដែលមានជំនាញត្រឹមត្រូវពិសេសនៅក្រៅក្រុងភ្នំពេញ។អ្នកដែលគ្មានធនធានសម្រាប់រកមេធាវីបាត់បង់សិទ្ធិទទួលបានការកាត់ក្តីដែលបើកចំហជាសាធារណៈ និងដោយយុត្តិធម៌។ របាយការណ៍របស់អង្គការ International Commission of Jurists ឲ្យដឹងថា ការត្រូវធ្វើការសូកប៉ាន់ច្រើនដើម្បីបានចូលជាសមាជិកនៃគណៈមេធាវីធ្វើអោយមេធាវីដែលមានជំនាញ មានចំនួនតិចដែលជាការធ្វើឲ្យមេធាវីបច្ចុប្បន្នមានឱកាសគ្រប់គ្រាន់ក្នុងការទទួលបានចំណូលច្រើន តាមរយៈមធ្យោបាយស្របច្បាប់ ឬមិនស្របច្បាប់។

ពេលខ្លះអាជ្ញាធរបង្ខំឲ្យសារភាព ដោយការវាយដំឬការគំរាមកំហែងហើយចុងចោទដែលមិនចេះអក្សរជាញឹកញាប់មិនត្រូវបានប្រាប់ពីសេចក្តីនៅក្នុងចម្លើយសារភាពដែលគេត្រូវបានបង្ខំឲ្យចុះហត្ថលេខាទៅលើនោះទេ។តុលាការទទួលយកការសារភាពដោយបង្ខំបែបនេះ យកធ្វើជាភស្តុតាង នៅក្នុងសវនាការទោះបីជាមានច្បាប់ហាមការធ្វើដូច្នេះក្តី។ បើយោងតាមអង្គការ NGO ផ្នែកសិទ្ធិមនុស្សមួយដែលធ្វើការសង្កេតលើសាលាឧទ្ធរណ៍ ពីថ្ងៃទី ១ ខែវិច្ឆិកា ឆ្នាំ ២០១៦ ដល់ថ្ងៃទី ៣១ ខែតុលា ឆ្នាំ ២០១៧ មានសវនាការ ៣៤០ ករណី ដោយមានចុងចោទចំនួន ៥៥៨ នាក់ ដោយក្នុងនោះមានការគំរាមលើចុងចោទចំនួន ២០ នាក់ ហើយចុងចោទចំនួន ៤០ នាក់ត្រូវបានគេធ្វើទារុណកម្មឲ្យឆ្លើយសារភាព។ ដោយសារការពិបាកនៅក្នុងការដឹកអ្នកទោសពីពន្ធនាគារខេត្តមកសាលាឧទ្ធរណ៍នៅភ្នំពេញ ចុងចោទមានវត្តមានតែនៅក្នុងតិចជាងពាក់កណ្តាលនៃសវនាការឧទ្ធរណ៍តែប៉ុណ្ណោះ។

អ្នកជាប់ពន្ធនាគារនិងអ្នកជាប់ឃុំដោយសារមូលហេតុនយោបាយ

គិតត្រឹមខែតុលាអង្គការមិនមែនរដ្ឋាភិបាលក្នុងស្រុកផ្នែកសិទ្ធិមនុស្សមួយបានប៉ាន់ប្រមាណថាអាជ្ញាធរបានឃុំខ្លួនអ្នកទោសនយោបាយចំនួនយ៉ាងតិច៦៥ នាក់ ដោយក្នុងចំណោមនោះ មាន ៥៦

នាក់រងការចោទប្រកាន់ថា "គ្រោងផែនការប្រឆាំងនឹងរដ្ឋ" ឬ "វាយប្រហារលើរដ្ឋ" ដែលអាចមានទោសរហូតដល់ ១០ ឆ្នាំ សម្រាប់ពលរដ្ឋសាមញ្ញ (យូរជាងនេះ សម្រាប់មន្ត្រីរាជការ)។ ការចោទប្រកាន់គឺផ្អែកលើបទចោទថា ពួកគេម្នាក់ៗរៀបចំការធ្វើបាតុកម្មឲ្យស្របនឹងការវិលប្រឡប់មកវិញនៃមេដឹកនាំគណបក្សសង្គ្រោះជាតិ សម រង្ស៊ី ឬផ្អែកលើការបង្ហោះសារតាមប្រព័ន្ធផ្សព្វផ្សាយសង្គម ដែលគាំទ្រលោក សម រង្ស៊ី ឬគណបក្សសង្គ្រោះជាតិ។ NGO បានព្រមានថា ការចោទទាំងនេះគឺជាការចោទធ្ងន់បន្ថែមលើបទចោទព្រហ្មទណ្ឌលើ "ការញុះញង់" ប្រឆាំងនឹងអ្នកទោសនយោបាយដទៃទៀត ដែលមានទោសជាប់ពន្ធនាគាររហូតដល់ ២ ឆ្នាំ។

នៅថ្ងៃទី ១០ ខែវិច្ឆិកា រដ្ឋាភិបាលបានដកបម្រាមខ្លះលើលោក កឹម សុខា ដោយបានលុបចោលការឃុំគាត់នៅក្នុងផ្ទះ។ លោកត្រូវបានអនុញ្ញាតឲ្យចេញក្រៅផ្ទះ បន្ទាប់ពីបានចំណាយពេលចំនួន ២៦ ខែ នៅក្នុងការឃុំខ្លួនមុនសវនាការ ដែលមានរយៈពេល ៨ ខែវែងជាងរយៈពេល ១៨ ខែដែលជារយៈពេលវែងបំផុតដែលត្រូវបានកំណត់ដោយច្បាប់ បន្ទាប់ពីការចាប់ខ្លួនលោក នៅឆ្នាំ ២០១៧ ពីបទក្បត់ជាតិ។ គិតមកដល់ខែវិច្ឆិកា លោក កឹម សុខាមិនត្រូវបានអនុញ្ញាតឲ្យអនុវត្តសិទ្ធិនយោបាយរបស់គាត់ ហើយលោកមិនត្រូវបានអនុញ្ញាតឲ្យធ្វើដំណើរទៅបរទេសទេ។ ហេតុផលដែលរដ្ឋាភិបាលលើកឡើងប្រឆាំងនឹងលោក កឹម សុខាគឺផ្អែកលើវីដេអូ កាលពីឆ្នាំ ២០១៣ ដែលក្នុងនោះ មេបក្សនេះបានប្រាប់ប្រជាជន នៅប្រទេសអូស្ត្រាលី ពីការងាររបស់គណបក្សលោក នៅក្នុងការរៀបចំការងារនៅតាមមូលដ្ឋាន ដោយមានការណែនាំពីអ្នកជំនាញបរទេស។ រដ្ឋាភិបាលបានអះអាងថា ការនិយាយដូច្នេះស្មើនឹងការដែលលោក កឹម សុខា "សារភាព" ថាប្រទេសមួយទៀតបានប្រាប់គាត់ពីរបៀបបង្កើត "បដិវត្តន៍ពណ៌" នៅកម្ពុជា។

អ្នកជំនាញផ្នែកច្បាប់ បាននិយាយថា គ្មានភាពជឿនលឿនទេ នៅក្នុងការស៊ើបអង្កេតរបស់រដ្ឋាភិបាល។ នៅខែកញ្ញា ឆ្នាំ ២០១៨ រដ្ឋាភិបាលបានផ្ទេរលោក កឹម សុខា ឲ្យមកស្នាក់នៅក្នុងសភាពស្មើនឹងការ "ជាប់ឃុំនៅក្នុងផ្ទះ" វិញ ថ្វីបើនៅក្នុងច្បាប់នៃប្រទេសកម្ពុជា គ្មានមូលដ្ឋានច្បាប់សម្រាប់ការដាក់ឃុំនៅក្នុងផ្ទះក្តី។ អាជ្ញាធរមិនឲ្យលោក កឹម សុខាចេញពីរង្វង់ ៣ ប្លុកនៅជុំវិញផ្ទះរបស់គាត់ ហាមគាត់មិនឲ្យជួបជាមួយអតីតមេដឹកនាំ CNRP អ្នកសារព័ត៌មានជនបរទេស និងចូលរួមនៅក្នុងសកម្មភាពឬការជួបជុំនយោបាយ។

ការសងសឹកជាលក្ខណៈនយោបាយប្រឆាំងនឹងអ្នកដែលស្ថិតនៅក្រៅប្រទេស

មានសេចក្តីរាយការណ៍ដែលគួរឲ្យទុកចិត្តបានថា រដ្ឋាភិបាលបានប្រើប្រាស់ដោយខុស នូវមធ្យោបាយពង្រឹងការអនុវត្តច្បាប់អន្តរជាតិ ដើម្បីបំណងនយោបាយ ធ្វើជាការសងសឹកប្រឆាំងនឹងអ្នកស្ថិតនៅក្រៅប្រទេស។ កាលពីខែមិថុនា លោក រ៉ាត់ រ័ត្នមុនី ដែលជាអ្នកបកប្រែ និងជាអ្នកយកព័ត៌មានជាជនជាតិខ្មែរ ត្រូវបានកាត់ទោសឲ្យ

ជាប់ពន្ធនាគារចំនួន ២ ឆ្នាំចំពោះការងាររបស់លោកទាក់ទងនឹងគម្រោងភាពយន្តឯកសារ មួយ ស្តីពីការជួញដូរផ្លូវភេទលើកុមារ។ លោកត្រូវបានចាប់ខ្លួននៅទីក្រុងបាងកក នៅឆ្នាំ ២០១៨ ហើយ ត្រូវ បាន ចាប់បញ្ជូនមកកម្ពុជាតាមការស្នើសុំរបស់អាជ្ញាធរកម្ពុជា។ NGO ក្នុងស្រុក និងអន្តរជាតិបានរិះគន់ការចាប់ខ្លួន និងការដាក់ទោសនោះថាជាការសងសឹកនយោបាយ ដោយសារតែគាត់បានលាតត្រដាងការពិត ស្តីពីបញ្ហារសើបសម្រាប់រដ្ឋាភិបាល។

នីតិវិធីតុលាការស៊ីវិលនិងដំណោះស្រាយ

ប្រទេសកម្ពុជាមានប្រព័ន្ធមួយសម្រាប់ដោះស្រាយបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីហើយប្រជាពលរដ្ឋមានសិទ្ធិដាក់ពាក្យបណ្តឹងស្វែងរកសំណងការខូចខាតចំពោះការរំលោភសិទ្ធិមនុស្ស។ជាទូទៅមានទាំងដំណោះស្រាយតាមផ្លូវរដ្ឋបាលទាំងដំណោះស្រាយតាមផ្លូវតុលាការ។ តែ NGO និយាយថា ការដែលសាធារណជនមិនទុកចិត្តលើប្រព័ន្ធតុលាការដោយសារតែមានអំពើពុករលួយ និងការគ្រប់គ្រងពីលើរបស់អ្នកនយោបាយ ធ្វើឱ្យមនុស្សជាច្រើន មិនហ៊ានដាក់ពាក្យបណ្តឹង ហើយអាជ្ញាធរច្រើនតែមិនអនុវត្តសាលដីកាតុលាការ។

សំណងទ្រព្យសម្បត្តិ

ការបង្ខំយកមកដាក់ជាសមូហភាព នៅក្រោមរបបខ្មែរក្រហម និងការផ្លាស់ទីលំនៅរបស់ប្រជាជនបានធ្វើឱ្យកម្មសិទ្ធិដីធ្លី មានភាពមិនច្បាស់លាស់។ ច្បាប់ភូមិបាលចែងថា អ្នកដែលមានកម្មសិទ្ធិដោយសុខសាន្តលើដីឯកជន ឬដីរដ្ឋ (មិនរាប់បញ្ចូលដីសាធារណៈ ដូចជាសួនច្បារ) ឬបានរស់នៅក្នុងអគាររដ្ឋ ដោយគ្មានការតវ៉ាទាមទារ ពីអ្នកផ្សេងក្នុងរយៈពេល៥ ឆ្នាំ មុនការប្រកាសប្រើច្បាប់នេះ នៅឆ្នាំ ២០០១ មានសិទ្ធិដាក់ពាក្យសុំកម្មសិទ្ធិលើដី/អាគារនោះជាស្ថាពរ។តែប្រជាជនភាគច្រើន នៅតែខ្វះការយល់ដឹង និងមធ្យោបាយសម្រាប់ទទួលបានឯកសារកម្មសិទ្ធិដីធ្លី ជាផ្លូវការគ្រប់គ្រាន់។

ការិយាល័យសុរិយោដីខេត្ត និងស្រុក បន្តធ្វើតាមនិតិវិធីនៃការចុះបញ្ជីដី មុនឆ្នាំ ២០០១ ដែលមិនបញ្ចូលការសិក្សាអង្កេតបានត្រឹមត្រូវ លើដី ឬឱកាសសម្រាប់ឱ្យសាធារណជន ផ្តល់មតិ។ ការទិញដីទុកលក់ ដោយគ្មានប័ណ្ណកម្មសិទ្ធិច្បាស់លាស់ បានបណ្តាលឱ្យមានជម្លោះ នៅគ្រប់ខេត្តទាំងអស់ ហើយបានបង្កើនភាពតានតឹងរវាងអ្នកភូមិក្រីក្រតាមជនបទនិងឈ្មួញទិញលក់ដី។ សហគមន៍រស់នៅតាមតំបន់ក្រុង ប្រឈមនឹងការបណ្តេញចេញដោយបង្ខំ ដើម្បីយកកន្លែងសម្រាប់គម្រោងសាងសង់ទុកលក់។

អាជ្ញាធរបានបន្តបង្ខំអ្នកស្រុកផ្លាស់ទីលំនៅ ទោះបីក្នុងប៉ុន្មានឆ្នាំមកនេះមានការថយចុះក្តី។ អ្នកខ្លះប្រើការគំរាមកំហែងប្តឹង ឬបណ្តេញចេញ ដើម្បីសម្លុតអ្នកក្រ និងអ្នកស្ថិតក្នុងស្ថានភាពខ្សត់ខ្សោយ ឱ្យទូទាត់សំណងដីរបស់

គេនៅក្នុងតម្លៃក្រោមទីផ្សារ។ ដោយគិតមកត្រឹមខែមិថុនាអង្គការNGO ក្នុងស្រុកមួយបាននិយាយថាគេបានឮករណីថ្មីចំនួន ៣៥ ទាក់ទងនឹងការចាប់យកដី និងការបណ្តេញចេញ ដែលមានទៅលើគ្រួសារចំនួន ២៥១៦។

ច. ការជ្រៀតជ្រែកតាមអំពើចិត្តក្នុងភាពឯកជនគ្រួសារ គេហដ្ឋានឬក្នុងការឆ្លើយឆ្លងគ្នា

ថ្វីបើច្បាប់មានចែងអំពីភាពឯកជននៃលំនៅដ្ឋាន និងការឆ្លើយឆ្លងគ្នា ហើយហាមឃាត់ការឆែកឆេរខុសច្បាប់ក្តី តែអង្គការមិនមែនរដ្ឋាភិបាល បានរាយការណ៍ថា ជាទម្លាប់ នគរបាលធ្វើការឆែកឆេរ និង រឹបអូសដោយគ្មានដីកាពីតុលា។ ជាធម្មតា រដ្ឋាភិបាលបញ្ចេញសារឆ្លើយឆ្លងផ្ទាល់ខ្លួន ហើយថតការនិយាយឆ្លើយឆ្លងតាមទូរស័ព្ទរបស់មេដឹកនាំបក្សប្រឆាំង និងមេដឹកនាំសង្គមស៊ីវិល ហើយបញ្ចេញទៅដល់ប្រព័ន្ធផ្សព្វផ្សាយ ដែលត្រូវគ្នាជាមួយរដ្ឋាភិបាល។ កាលពីខែកញ្ញា សមាជិក ២ នាក់នៃគណបក្សសង្គ្រោះជាតិ ត្រូវបានចាប់ខ្លួនហើយចោទពីបទញុះញង់ និងបរិហារកេរ្តិ៍ បន្ទាប់ពីបង្ហោះសារតាមហ្វេសប៊ុករិះគន់រដ្ឋាភិបាល។ ក្រោយមក នគរបាលបានអានខ្លាំងៗក្នុងតុលាការ នូវកិច្ចសន្ទនាសម្ងាត់របស់ពួកគេ។ តាមសេចក្តីរាយការណ៍មកថា អាជ្ញាធរមូលដ្ឋានបានចូលនិងឆែកឆេរអង្គការសហគមន៍ និងការិយាល័យសហជីព។

ផ្នែកទី២៖ការគោរពសេរីភាពពលរដ្ឋដែលរួមមាន

ក. សេរីភាពបញ្ចេញមតិនិងសេរីភាពសារព័ត៌មាន

រដ្ឋធម្មនុញ្ញមានចែងពីសេរីភាពបញ្ចេញមតិ រួមទាំងសេរីភាពផ្នែកសារព័ត៌មាន។ តែតាំងពីឆ្នាំ ២០១៧ មក រដ្ឋាភិបាលបានធ្វើយុទ្ធនាការជាបន្តបន្ទាប់ ដើម្បីលុបបំបាត់សារព័ត៌មានឯករាជ្យ និងសម្លេងប្រឆាំងនៅក្នុងប្រទេស ហើយធ្វើការរឹតត្បិតច្រើនជាងមុន ទៅលើសេរីភាពក្នុងការបញ្ចេញមតិ។ មនុស្សជាច្រើន និងស្ថាប័ននានា បាន និយាយពីការត្រូវធ្វើការពិនិត្យចាប់ពិរុទ្ធខ្លួនឯង។

<u>សេរីភាពក្នុងការបញ្ចេញមតិ៖</u> រដ្ឋធម្មនុញ្ញ អនុញ្ញាតមានការបញ្ចេញមតិដោយសេរី លើកលែងតែក្នុងករណីដែល ប៉ះពាល់ដល់សន្តិសុខសាធារណ:។ រដ្ឋធម្មនុញ្ញក៏ប្រកាសផងដែរថាព្រះមហាក្សត្រ “មិនអាចត្រូវគេរំលោភបាន” ហើយសេចក្តីណែនាំរបស់ក្រសួងមហាផ្ទៃ ដែលអនុលោមតាមច្បាប់បរិហាកេរ្តិ៍ បញ្ជាក់ជាថ្មីនូវដែនកំណត់ទាំងនេះ ហើយហាមប្រាមមិនឲ្យអ្នកបោះពុម្ព និងនិពន្ធនាយកផ្សព្វផ្សាយរឿងណា ដែលប្រមាថនិងបរិហាកេរ្តិ៍ព្រះមហាក្សត្រ ថ្នាក់ដឹកនាំរដ្ឋាភិបាល និងស្ថាប័នសាធារណ: ។

ច្បាប់បោះឆ្នោតមានចំណុចតម្រូវឲ្យអង្គការសង្គមស៊ីវិលមានភាព “អព្យាក្រឹត” នៅក្នុងអំឡុងពេលនៃយុទ្ធនាការនយោបាយហើយហាមពួកគេមិនឲ្យ “ប្រមាថ” គណបក្សនយោបាយតាមរយៈប្រព័ន្ធផ្សព្វផ្សាយ។ ថ្វីបើច្បាប់ទាក់ទងនឹងយុទ្ធនាការ តម្រូវអង្គភាពសារព័ត៌មានធ្វើការផ្សាយឲ្យបានស្មើភាព សម្រាប់គណបក្សនិមួយៗដែលចូលរួមក្នុងការបោះឆ្នោតក្តី តែគេគ្មានឃើញមានភស្តុតាងបង្ហាញពីការអនុវត្តច្បាប់នេះឡើយ ហើយអង្គភាពសារព័ត៌មានផ្សាយឲ្យគណបក្សប្រជាជនកម្ពុជា ច្រើនជាងគណបក្សដទៃទាំងអស់។

រដ្ឋាភិបាល បានប្រើក្រមព្រហ្មទណ្ឌ ដើម្បីកាត់ទោសពលរដ្ឋ ពីបទបទបរិហារកេរ្តិ៍ ផ្សាយព័ត៌មានមិនពិត និងញុះញង់ ដែលអាចនាំដល់ការដាក់ពន្ធនាគាររហូតដល់ ៣ ឆ្នាំ។ ចៅក្រមក៏អាចបញ្ជាឲ្យបង់ការផាកពិន័យផងដែរ ដែលអាចនាំឲ្យមានការចាប់ដាក់ពន្ធនាគារ បើមិនបង់ទេ។ នគរបាល និងតុលាការបានបកស្រាយក្នុងលក្ខណៈទូលំទូលាយពាក្យថា “ញុះញង់” ហើយដែលនាំឲ្យមានការចាប់ខ្លួនចំនួន ៤០ ករណី ទាក់ទងនឹងការបង្ហោះសារតាមប្រព័ន្ធផ្សព្វផ្សាយសង្គម ។

នៅខែកុម្ភៈ ឆ្នាំ ២០១៨ រដ្ឋាភិបាលបានចេញច្បាប់ ដោយដាក់ទោសព្រហ្មទណ្ឌចំពោះការប្រមាថព្រះមហាក្សត្រ ហើយពលរដ្ឋចំនួនយ៉ាងតិច ៣ នាក់ត្រូវបានចាប់ខ្លួន។ នៅថ្ងៃទី ៩ ខែមករាឈ្មោះ អេង ជលសា បានជាប់ទោសពន្ធនាគារចំនួន ៣ ឆ្នាំដោយសារការបង្ហោះក្នុងហ្វេសប៊ុក ដែលគេគិតថា ប្រមាថព្រះមហាក្សត្រ។ រដ្ឋាភិបាលបានប្រើច្បាប់បរិហារកេរ្តិ៍ព្រហ្មទណ្ឌ ទៅលើមនុស្សដែលគេគិតថា ជាអ្នកប្រឆាំង។ នៅខែកញ្ញា លោក សម រង្ស៊ី បានជាប់ចោទពីបទធ្វើការបរិហារកេរ្តិ៍ជាសាធារណៈ ហើយញុះញង់ឲ្យប្រព្រឹត្តបទឧក្រិដ្ឋ នៅពេលលោកចោទប្រកាន់លោក ហ៊ុន សែន ថាបានប្រើស្តេច ធ្វើជាចំណាប់ខ្មាំង និងជាអាយ៉ង។

<u>សារព័ត៌មានរួមទាំងសារព័ត៌មានតាមអ៊ិនធ័រណែត៖</u> រដ្ឋាភិបាលកងកម្លាំងយោធា និងគណបក្សនយោបាយកាន់អំណាចបានបន្តមានឥទ្ធិពលលើប្រព័ន្ធផ្សព្វផ្សាយ មានប្រភពព័ត៌មានតិចតួច។ កាសែតចំនួន៣ដែលបោះពុម្ពច្រើនជាងគេ ហើយគាំទ្រគណបក្សប្រជាជន មិនដែលរិះគន់រដ្ឋាភិបាលពីបញ្ហាសិទ្ធិមនុស្ស ឬបញ្ហាដែលមានលក្ខណៈនយោបាយទេ។

នៅឆ្នាំ ២០១៧ រដ្ឋាភិបាលបានបិទវិទ្យុ FM ចំនួន ៣២ នៅតាមខេត្តចំនួន ២០ ដែលជាការប៉ះពាល់ដល់ស្ថានីយដែលផ្សាយបន្តនូវព័ត៌មានឯករាជ្យ ពីវិទ្យុអាស៊ីសេរី វិទ្យុវីអូអេ និងវិទ្យុសម្លេងប្រជាធិបតេយ្យ។

កាលពីខែឧសភា ឆ្នាំ ២០១៨ គណៈកម្មាធិការជាតិរៀបចំការបោះឆ្នោត (គជប) បានចេញក្រមប្រតិបត្តិមួយសម្រាប់ការបោះឆ្នោតខែកញ្ញា ឆ្នាំ ២០១៨ ដោយប្រាប់អ្នកសារព័ត៌មានថា ពួកគេនឹងប្រឈមការដាក់ពិន័យចំនួនរហូតដល់ ៣០ លានរៀល (៧ ៥០០ ដុល្លា) បើសិនជាគេសម្ភាសន៍អ្នកបោះឆ្នោត នៅជិតស្ថានីយ៍បោះឆ្នោត ឬបើគេ

បោះពុម្ពផ្សាយព័ត៌មាន ដែលអាចប៉ះពាល់ដល់ស្ថិរភាពនយោបាយ ឬបណ្តាលឲ្យសាធារណជនបាត់បង់ទំនុកចិត្តលើការបោះឆ្នោត។

អំពើហិង្សានិងការយាយី៖ ហិង្សានិងការគំរាមកំហែងលើអ្នកសារព័ត៌មាន នៅមានច្រើននៅឡើយ។ នៅថ្ងៃទី ៣០ ខែមករា ស៊ីម ឈីវឈាន ដែលជាអ្នកយកព័ត៌មានឲ្យសមាគមសារព័ត៌មានកម្ពុជាដើម្បីសេរីភាព ត្រូវបានគេវាយសន្លប់ ក្នុងពេលដែលគាត់កំពុងយកព័ត៌មានស្តីពីការនេសាទខុសច្បាប់នៅខេត្តសៀមរាប។ នៅថ្ងៃទី ៤ កុម្ភៈ មនុស្សប្រុសចំនួន ២០ នាក់បានគប់ដុំថ្ម និងវាយឈ្មោះ សន សិទ្ធីស្លាប់។ គិតមកដល់ខែតុលា គេមិនទាន់ដឹងពីមូលហេតុនៃការវាយសម្លាប់នោះទេ តែសិទ្ធី បានធ្វើការឲ្យទូរទស្សន៍តាមអ៊ិនធ័រណែត BTBP អស់រយៈពេល១ ឆ្នាំ ទាក់ទងនឹងបញ្ហាសង្គម។

គិតមកដល់ខែតុលា អតីតអ្នកសារព័ត៌មានវិទ្យុអាស៊ីសេរី ២ នាក់ ដែលត្រូវបានចាប់ខ្លួននៅឆ្នាំ ២០១៧ ពីបទក្បត់ជាតិ (ជាការចោទដែលអ្នកសង្កេតការណ៍បាននិយាយថា មានហេតុផលនយោបាយ) ដែលនៅពេលក្រោយមកអាជ្ញាធរបានបន្ថែមបទចោទថែកចាយរូបអាសអាភាស មិនទាន់មានការបញ្ចប់សវនាការនៅឡើយទេ បន្ទាប់ពីដំណើរការក្តីប៉ុន្មានដងមកហើយ។ នៅថ្ងៃទី ៣ តុលា តុលាការបានបញ្ជូនករណីពួកគេត្រឡប់ទៅឲ្យចៅក្រមស៊ើបអង្កេតវិញ ដើម្បីប្រមូលភស្តុតាងបន្ថែម។ NGO និងអ្នកសង្កេតការណ៍បាននិយាយថា ករណីប្រឆាំងនឹងពួកគេមានលក្ខណៈនយោបាយ ហើយបានហៅការកាត់ក្តីយូរ និងការដកយកលិខិតឆ្លងដែនថា ជាការគំរាមកំហែងរបស់រដ្ឋាភិបាលទៅលើប្រព័ន្ធផ្សព្វផ្សាយ។

ការចាប់ពិរុទ្ធឬការដាក់កំហិតលើសេចក្តីក្នុងអត្ថបទ៖ ច្បាប់ហាមការចាប់ពិរុទ្ធមុនបោះពុម្ពផ្សាយ ហើយគ្មានប្រព័ន្ធចាប់ពិរុទ្ធផ្លូវការទេ។ តែរដ្ឋាភិបាលបានប្រើមធ្យោបាយផ្សេងទៀត ដើម្បីធ្វើការចាប់ពិរុទ្ធលើប្រព័ន្ធផ្សព្វផ្សាយ និងអ្នកសារព័ត៌មាន ដែលមិនស្ថិតនៅក្រោមការគ្រប់គ្រងដោយផ្ទាល់របស់រដ្ឋាភិបាល ឬគណបក្សប្រជាជន។ ប្រព័ន្ធផ្សព្វផ្សាយឯកជនបានសារភាពថា បានធ្វើការចាប់ពិរុទ្ធលើខ្លួនឯងខ្លះ ដោយខ្លាចរដ្ឋាភិបាលធ្វើការសងសឹក។ អ្នកសារព័ត៌មានអះអាងថា ម្ចាស់កាសែតប្រាប់កុំឲ្យគេសរសេរពីរឿង ដែលធ្វើឲ្យរដ្ឋាភិបាលខឹង ហើយបាននិយាយថា ខ្លួនបានធ្វើការពិនិត្យចាប់ពិរុទ្ធលើខ្លួនឯង ដោយសារក្នុងពេលថ្មីៗនេះ មានការចោទប្រកាន់ព្រហ្មទណ្ឌលើអ្នកសារព័ត៌មាន។

ច្បាប់បរិហារកេរ្តិ៍៖ រដ្ឋាភិបាលប្រើច្បាប់បរិហារកេរ្តិ៍មួលបង្កាច់ បកអាក្រាតដើម្បីធ្វើការរឹតត្បិតលើការនិយាយគ្នាជាសាធារណៈលើបញ្ហាដែលរដ្ឋាភិបាលគិតថាមានភាពរសើប ឬប្រឆាំងនឹងផលប្រយោជន៍របស់ខ្លួន។នៅខែធ្នូ ឆ្នាំ ២០១៨ លោក សម រង្ស៊ី ត្រូវបានតុលាការដាក់ទោសពីបទបរិហារកេរ្តិ៍ ហើយត្រូវបានបង្គាប់ឲ្យបង់ជំងឺចិត្តចំនួន ១ លានដុល្លា ទៅនាយករដ្ឋមន្ត្រី ហ៊ុន សែន បន្ទាប់ពីគាត់បានចោទលោកនាយករដ្ឋមន្ត្រីពីបទទទួលសំណូក។ លោក រង្ស៊ី

បានរស់នៅនិរទេសតាំងពីឆ្នាំ ២០១៤ ដោយលោកបានគេចចេញពីប្រទេស ដើម្បីគេចពីការចោទប្រកាន់លើកមុន មកលើរូបលោកពីបទបរិហារកេរ្តិ៍។

<u>សន្តិសុខជាតិ៖</u> រដ្ឋាភិបាល បានបន្តលើកឡើងពីកង្វល់សន្តិសុខជាតិ ធ្វើជាហេតុផលនៃការរឹតត្បិតលើសិទ្ធិ របស់ពលរដ្ឋដែលរិះគន់មន្ត្រី និងនយោបាយរដ្ឋាភិបាល។

សេរីភាពអ៊ីនធឺណែត

មានការនិយាយដ៏គួរឱ្យទុកចិត្តបានថា ស្ថាប័នរដ្ឋធ្វើការតាមដានការឆ្លើយឆ្លងគ្នាតាមអ៊ិនធឺណែត។ច្បាប់ស្តីពីទូរគមនាគមន៍ត្រូវបានរិះគន់ជាទូទៅ ដោយសកម្មជនសិទ្ធិមនុស្ស និងសកម្មជនសំខាន់ៗក្នុងសង្គមស៊ីវិលថា ផ្តល់ឱ្យរដ្ឋាភិបាលនូវអំណាចទូលំទូលាយក្នុងការលួចស្តាប់ការពិភាក្សាជាសាធារណៈតាមអ៊ិនធឺណែត ដោយប្រើឧបករណ៍ទាក់ទងគ្នាជាឯកជន។ ច្បាប់នេះផ្តល់ឱ្យរដ្ឋាភិបាល មានអំណាចតាមផ្លូវច្បាប់ ក្នុងការតាមដានគ្រប់ការសន្ទនាតាមទូរស័ព្ទ សារតាមទូរស័ព្ទ អ៊ីម៉េល សកម្មភាពតាមប្រព័ន្ធផ្សព្វផ្សាយសង្គម និងការឆ្លើយឆ្លងរបស់បុគ្គល ដោយគ្មានការយល់ព្រមឬដឹងពីពួកគេ។ មតិសម្តែងដែលត្រូវបានគេគិតថា រំលោភលើន័យសន្តិសុខជាតិដែលកំណត់ដោយរដ្ឋាភិបាល អាចនាំដល់ការចាប់ដាក់ពន្ធនាគារ រហូតដល់ ១៥ឆ្នាំ។

រដ្ឋាភិបាល មានអំណាចបិទទំព័រផ្សព្វផ្សាយសង្គម ឬគេហទំព័រ ដែលផ្សព្វផ្សាយព័ត៏មានដែលបំផ្លាញការការពារជាតិ សន្តិសុខជាតិ ទំនាក់ទំនងជាតិជាមួយប្រទេសដទៃ សេដ្ឋកិច្ច សណ្តាប់ធ្នាប់សង្គម ការរើសអើង ឬប្រពៃណី ឬវប្បធម៏ជាតិ។ ឧទាហរណ៍ ៣ ថ្ងៃ មុនការបោះឆ្នោតជាតិ ឆ្នាំ ២០១៨ រដ្ឋាភិបាលបានបញ្ជាឲ្យក្រុមហ៊ុនទូរគមនាគមន៍ក្នុងស្រុក បិទគេហទំព័រព័ត៏មានឯករាជ្យមួយចំនួន ដែលរួមមានវិទ្យុសម្លេងសហរដ្ឋអាមេរិកជាភាសាខ្មែរ វិទ្យុអាស៊ីសេរីជាភាសាខ្មែរ និងសម្លេងប្រជាធិបតេយ្យ។

"ក្រុមសង្គ្រាមតាមប្រព័ន្ធអ៊ិនធ័រណែត" នៅក្នុងអង្គភាពប្រតិកម្មរហ័សនិង សារព័ត៏មានរបស់ទីស្តីការគណៈរដ្ឋមន្ត្រី មាននាទីតាមដាន និងប្រឆាំងនឹងព័ត៏មាន "មិនត្រឹមត្រូវ" ពីផ្នែកសារព័ត៏មាននិងប្រព័ន្ធផ្សព្វផ្សាយសង្គម។ លោកនាយករដ្ឋមន្ត្រីតែងតែគំរាមថា អ្នកជំនាញខាងអ៊ិនធ័រណែតរបស់លោក អាចរកឃើញទូរស័ព្ទរបស់អ្នកដែលបង្ហោះសារបរិហារកេរ្តិ៍តាមហ្វេសបុក តែក្នុងរយៈពេល ៤ នាទី។

សេរីភាពខាងការសិក្សាអប់រំនិងពិធីវប្បធម៏

ជាទូទៅរដ្ឋាភិបាលពុំមានរឹតត្បិតសេរីភាពផ្នែកការសិក្សាអប់រំឬពិធីវប្បធម៌ឡើយ ជាផ្លូវការ ឬជាចំហឡើយ។ ទោះជាយ៉ាងណាក៏ដោយ ក៏អ្នកធ្វើការក្នុងផ្នែកសិក្សាអប់រំ ច្រើនមានការប្រុងប្រយ័ត្ន នៅពេលបង្រៀនមុខវិជ្ជាពាក់ព័ន្ធនឹងនយោបាយដោយសារខ្លាចប៉ះពាល់អ្នកនយោបាយ។ មានគ្រូជាច្រើនធ្វើការចាប់ពិរុទ្ធលើខ្លួនឯង ឬសម្តែងមតិជាលក្ខណៈមិនបញ្ចេញឈ្មោះ។

ខ. សេរីភាពប្រមូលផ្តុំគ្នានិងសេរីភាពបង្កើតអង្គការ/សមាគម

រដ្ឋាភិបាលធ្វើការរឹតត្បិតលើសេរីភាពប្រមូលផ្តុំគ្នាដោយសន្តិវិធី និងការចងក្រងគ្នាជាក្រុម ជាសមាគម។

សេរីភាពប្រមូលផ្តុំគ្នាដោយសន្តិវិធី

រដ្ឋធម្មនុញ្ញមានចែងសេរីភាពប្រមូលផ្តុំគ្នាដោយសន្តិវិធីប៉ុន្តែពេលខ្លះរដ្ឋាភិបាលមិនបានគោរពសិទ្ធិនេះទេ។

គិតមកត្រឹមខែតុលា មានសមាជិកគណបក្សសង្គ្រោះជាតិចំនួនជាង ១៥០ នាក់ត្រូវបានឃុំខ្លួន ឬត្រូវបានកោះហៅចូលតុលាការ ដើម្បីសាកសួរទាក់ទងនឹងការចូលរួមរបស់គេ នៅក្នុងការជួបជុំក្រៅផ្លូវការ ដើម្បីហូបបាយ។ NGO បាននិយាយថា នៅក្នុងពេលសាកសួរនោះ រដ្ឋាភិបាលបានចោទប្រកាន់មន្ត្រីបក្សប្រឆាំងថា បានរំលោភលើដីការបស់តុលាការកំពូលឆ្នាំ ២០១៧ ដែលបានរំលាយនិងហាមប្រាមគណបក្សសង្គ្រោះជាតិ។
ច្បាប់ស្តីពីអង្គការ សមាគមតម្រូវឲ្យអង្គការ សមាគមទាំងអស់ចុះបញ្ជី ហើយតម្រូវឲ្យមានការប្រាប់ជាមុននូវការតវ៉ាការដើរក្បួន ឬបាតុកម្ម តែអាជ្ញាធរមិនបានអនុវត្តបានខ្ជាប់ខ្ជួនលើការទាមទារនេះទេ។ ខមួយចែងពីការត្រូវជម្រាបប្រាប់ចំនួន ៥ ថ្ងៃមុនការធ្វើបាតុកម្មដោយសន្តិវិធីភាគច្រើន ចំណែកខមួយទៀតចែងពីការតម្រូវឲ្យជូនដំណឹងចំនួន ១២ ម៉ោងមុនសម្រាប់ការប្រមូលផ្តុំគ្នា ដោយមិនមានការគ្រោងទុកនៅលើទីកន្លែងឯកជន ឬសម្រាប់ការតវ៉ានៅកន្លែងកំណត់ ហើយកម្រិតចំនួនអ្នកចូលរួមត្រឹម ២០០ នាក់។ តាមច្បាប់អាជ្ញាធរខេត្តនិងអាជ្ញាធរក្រុងមានអំណាចសម្រេចចេញការអនុញ្ញាតឲ្យធ្វើបាតុកម្ម។ តាមភាពជាក់ស្តែង ពិសេសនៅភ្នំពេញ មន្ត្រីអាជ្ញាធរថ្នាក់ក្រោមបដិសេធសំណើសុំបើសិនជាថ្នាក់ជាតិ មិនផ្តល់ការអនុញ្ញាតច្បាស់លាស់សម្រាប់ការប្រមូលផ្តុំគ្នានោះទេ។ តាមធម្មតាអាជ្ញាធរគ្រប់លំដាប់ថ្នាក់មិនផ្តល់ការអនុញ្ញាតដល់ក្រុមដែលរិះគន់គណបក្សដឹកនាំប្រទេសទេ។

របាយការណ៍ដែលគួរឲ្យទុកចិត្តបានបានអោយដឹងថារដ្ឋាភិបាលរារាំងមិនឲ្យសមាគមឬអង្គការមិនមែនរដ្ឋាភិបាលរៀបចំពិធីជាសាធារណៈទាក់ទងនឹងសិទ្ធិមនុស្សដោយលើកហេតុផលថាក្រុមទាំងនោះមិនបានទទួលការអនុញ្ញាតពីអាជ្ញាធរមូលដ្ឋាន តែច្បាប់មិនតម្រូវឲ្យមានការយល់ព្រមជាមុនសម្រាប់ធ្វើពិធីបែបនេះទេ ។ អាជ្ញាធរលើកហេតុផលពីតម្រូវការឲ្យមាន“ស្ថិរភាព” និង “សន្តិសុខសាធារណៈ” ដែលជាពាក្យមិនមាននិយាយ

នៅក្នុងច្បាប់ ហើយដូច្នេះ ត្រូវបានបកស្រាយតាមចិត្ត សម្រាប់ការមិនផ្តល់ការអនុញ្ញាត។អាជ្ញាធររដ្ឋាភិបាលពេលខ្លះ ថែមទាំងលើកឡើងពីខនៅក្នុងច្បាប់អង្គការ ដើម្បីរារាំងអង្គការ សមាគមមិនឲ្យរៀបចំពិធីជាសាធារណៈ ឬបំបែកការប្រជុំឬការរៀនសូត្រ ដែលគេគិតថា ប្រឆាំងនឹងរដ្ឋាភិបាល។NGO និងសហជីពខ្លះបានត្អូញត្អែរថា នគរបាលតាមដានសកម្មភាពរបស់ពួកគេយ៉ាងយកចិត្តទុកដាក់ ហើយគំរាមអ្នកចូលរួម ដោយបាន
បញ្ជូននគរបាលពាក់ឯកសណ្ឋានឲ្យទៅឈរនៅក្រៅការិយាល័យរបស់ពួកគេ នៅក្នុងពេលគេបើកការប្រជុំ។

ទោះបីជាមានការរឹតត្បិតទាំងនេះក្តី ក៏ផ្នែកសារព័ត៌មានបានរាយការណ៍ពីការតវ៉ាដោយគ្មានការអនុញ្ញាត ជាសាធារណៈជាច្រើន ដែលភាគច្រើនទាក់ទងនឹងដីធ្លី ឬជម្លោះដីធ្លី។ ក្នុងករណីយ៉ាងតិចមួយនគរបាលបានបំបែកហ្វូងអ្នកតវ៉ា ដែលនាំឲ្យអ្នកតវ៉ាម្នាក់របួសធ្ងន់ បន្ទាប់ពីនគរបាលបាញ់។ នៅក្នុងករណីផ្សេងទៀត នគរបាលបានចាប់ខ្លួន និងចោទប្រកាន់បាតុករខ្លះ ពីបទចូលទៅក្នុងដីឯកជន ហើយធ្វើការតវ៉ាដោយគ្មានការអនុញ្ញាតត្រឹមត្រូវ។

បើយោងតាមរបាយការណ៍របស់ NGO មួយ ដោយគិតមកត្រឹមខែមិថុនា មាន ៧១ ករណីនៃការរំលោភលើសេរីភាពនៃការប្រមូលផ្តុំគ្នា។ NGO ផ្នែកសិទ្ធិមនុស្សមួយទៀតបាននិយាយថា មាន៩៩ ករណីនៃរដ្ឋាភិបាល រំលោភលើសេរីភាពនៃការជួបជុំគ្នា នៅក្នុងរយៈពេលពីខែមេសា ឆ្នាំ ២០១៨ ដល់ខែមិនា ឆ្នាំ ២០១៩។

នៅថ្ងៃទី ១០ កក្កដា អាជ្ញាធរបានឃុំខ្លួនមនុស្ស ៧ នាក់ពេលគេគោរពវិញ្ញាណក្ខន្ធលោក កែម ឡី ដែលជាអ្នករិះគន់រដ្ឋាភិបាល នៅខួបលើកទី៣ នៃការបាញ់សម្លាប់លោក។ អាជ្ញាធរមិនអនុញ្ញាតឲ្យ NGO ធ្វើការជួបជុំគ្នានៅក្រៅ ឬដាក់កម្រងផ្កានៅក្រៅហាងសាំងកាល់តិចបូកគោ ជាទីដែលលោកត្រូវបានគេបាញ់សម្លាប់។

សេរីភាពបង្កើតអង្គការ/សមាគម

រដ្ឋធម្មនុញ្ញ មានចែងអំពីសេរីភាពបង្កើតអង្គការ/សមាគមតែរដ្ឋាភិបាល មិនបានគោរពសិទ្ធិនេះឲ្យបានជាប់លាប់ទេ ពិសេសទាក់ទងនឹងសិទ្ធិរបស់កម្មករ (សូមមើលត្រង់ផ្នែក៧.ក) ។ ច្បាប់ស្តីពីអង្គការមិនមែនរដ្ឋាភិបាលតម្រូវឲ្យគ្រប់អង្គការ សមាគមទាំងអស់មានអព្យាក្រិតភាពផ្នែកនយោបាយ ដែលការនេះមិនត្រឹមតែរឹតត្បិតលើសិទ្ធិក្នុងការចូលរួមតែប៉ុណ្ណោះទេ តែថែមទាំងរឹតត្បិតសិទ្ធិនៃអង្គការទាំងនោះ នៅក្នុងការសម្តែងមតិដោយសេរីទៀតផង។

បញ្ញត្តិដែលចែងមិនច្បាស់នៅក្នុងច្បាប់មួយចំនួនហាមប្រាមសកម្មភាពណាទាំងអស់ដែលអាច “ធ្វើឲ្យខូចដល់សន្តិភាព ស្ថិរភាព និងសណ្តាប់ធ្នាប់សាធារណៈ” ឬប៉ះពាល់ដល់ “សន្តិសុខជាតិ សាមគ្គីជាតិ ប្រពៃណី និងវប្បធម៌
នៃសង្គមជាតិកម្ពុជា”។ អង្គការសង្គមស៊ីវិល បានសម្តែងកង្វល់ចំពោះបទបញ្ញត្តិដែលចែងមិនច្បាស់ ថាបានបង្កើតឲ្យ

មានការប្រឈមខ្លាំងនឹងការរឹតត្បិតតាមចិត្ត លើសិទ្ធិរបស់អង្គការសមាគម។ យោងតាមអ្នករិះគន់ច្បាប់អង្គការ និងច្បាប់សហជីព (មើលផ្នែក៧.ក) ចែងពីដំណើរការចុះបញ្ជីស្មុគស្មាញ និងច្រើនជំហាន ហើយខ្វះការការពារផ្នែករដ្ឋបាលដែលជាការធ្វើឱ្យដំណើរការនៃការចុះបញ្ជីរងលក្ខណៈនយោបាយ។ច្បាប់នេះថែមទាំងកំណត់ឱ្យមានការធ្វើរបាយការណ៍យ៉ាងតឹងតែងស្តីពីថវិកានិងសកម្មភាព រួមទាំងការត្រូវបង្ហាញសំណើសុំថវិកាដែលបានទទួលថវិកា កិច្ចព្រមព្រៀងលើថវិកាជំនួយ កិច្ចព្រមព្រៀងផ្នែកហិរញ្ញវត្ថុគណនេយ្យធនាគាររបស់អង្គការសមាគម។

គណៈកម្មាធិការសហប្រតិបត្តិការសំរាប់កម្ពុជា(CCC) ដែលជារបស់បណ្តុំនៃអង្គការ NGO ក្នុងស្រុក បាននិយាយនៅឆ្នាំ ២០១៨ ថា ជាទូទៅ អង្គការ NGO ខ្វះការណែនាំពីរដ្ឋាភិបាល ស្តីពីការគោរពតាមលក្ខខណ្ឌទាមទារ។

គ. សេរីភាពសាសនា

ចំពោះសេចក្តីរៀបរាប់លម្អិតស្តីពីសេរីភាពសាសនាសូមមើល *របាយការណ៍ស្តីពីសេរីភាពសាសនា* តាមគេហទំព័រwww.state.gov/religiousfreedomreport/។

ឃ. សេរីភាពដើរហើរ

ច្បាប់មានចែងអំពីសេរីភាពដើរហើរនៅក្នុងប្រទេសការធ្វើដំណើរនៅបរទេសការធ្វើអន្តោប្រវេសន៍និងមាតុភូមិនិវត្តន៍ហើយជាទូទៅក្នុងការអនុវត្តជាក់ស្តែងរដ្ឋាភិបាលបានគោរពសិទ្ធិទាំងនេះ។

<u>និរទេស</u>៖ អ្នករិះគន់រដ្ឋាភិបាល និងអ្នកនយោបាយនៃគណបក្សប្រឆាំងខ្លះបាននិរទេសខ្លួនឯងទៅបរទេស។ នៅក្នុងករណីខ្លះ រដ្ឋាភិបាលចាត់វិធានការរាំងខ្ទប់មិនឱ្យអ្នកធ្វើនិរទេសខ្លួនត្រឡប់មកវិញ។

ជនភៀសខ្លួនក្នុងប្រទេស

មិនមាន។

ការការពារជនភៀសខ្លួន

ការចាប់បញ្ជូនជនភៀសខ្លួនត្រឡប់វិញ៖

នៅខែធ្នូ រដ្ឋាភិបាលបានបណ្តេញចេញនូវអ្នកស្រុកភ្នំវៀតណាមម៉ុងតាញ៉ា ចំនួន ៤ នាក់ ឲ្យត្រឡប់ទៅប្រទេសវៀតណាមវិញ បន្ទាប់ពីមានម្នាក់បានសុំត្រឡប់ទៅវិញ ហើយ ៣ នាក់ទៀតត្រូវបានប្រកាសថា មិនអាចទទួលបានឋានៈជាអ្នកស្វែងរកសិទ្ធិជ្រកកោន។

លទ្ធភាពទទួលបានការជ្រកកោន៖

ច្បាប់ប្រទេសកម្ពុជា មានចែងអំពីការផ្តល់សិទ្ធិជ្រកកោន ឬឋានៈជាជនភៀសខ្លួន ហើយរដ្ឋាភិបាល បានរៀបចំប្រព័ន្ធមួយ សម្រាប់ផ្តល់កិច្ចការពារដល់ជនភៀសខ្លួន។រ ដ្ឋាភិបាល មិនបានផ្តល់លទ្ធភាពស្មើគ្នាក្នុងការប្រើប្រាស់ប្រព័ន្ធនេះដល់អ្នកសុំសិទ្ធិជ្រកកោន និងជនភៀសខ្លួនទាំងអស់ទេ ហើយក៏គ្មានតម្លាភាពដែរ។ អ្នកស្វែងរកសិទ្ធិជ្រកកោនដែលចូលក្នុងប្រទេសដោយគ្មានឯកសារ ឬស្នាក់នៅហួសទិដ្ឋាការកំណត់ អាចនឹងរកការចាប់បញ្ជូនចេញវិញ។

សេរីភាពក្នុងការដើរហើរ៖ សេរីភាពក្នុងការដើរហើរ សម្រាប់អ្នកដែលត្រូវបានអនុញ្ញាតឲ្យចូលទៅក្នុងប្រទេស ក្នុងនាមជាជនភៀសខ្លួន ច្រើនតែរកការរឹតត្បិត ដោយសារគេខ្វះឯកសារចាំបាច់សម្រាប់ការធ្វើដំណើរ (សូមមើលខាងក្រោម)។

ការងារ៖ ច្បាប់អនុញ្ញាតឲ្យជនភៀសខ្លួនធ្វើការ និងបើកមុខរបរជំនួញ។ តែជនភៀសខ្លួនមិនទទួលបាននូវប័ណ្ណស្នាក់នៅទេ ដែលជាការធ្វើឲ្យគេមានការពិបាកក្នុងការអនុវត្តសិទ្ធិនេះ។

លទ្ធភាពទទួលបានការបំរើផ្នែកសេវាសាធារណៈជាមូលដ្ឋាន៖ អ្នកដែលបានទទួលឋានៈជាជនភៀសខ្លួន ត្រូវការប័ណ្ណស្នាក់នៅ។ តែជាក់ស្តែង គេទទួលបានប័ណ្ណជនភៀសខ្លួន ដែលមិនត្រូវបានគេទទួលស្គាល់ ហើយពិបាកធ្វើឲ្យគេទទួលបានការបំរើផ្នែកសេវាសាធារណៈជាមូលដ្ឋាន។

ជនគ្មានប្រទេស [ជនគ្មានរដ្ឋ]

ប្រទេសកម្ពុជា មានអ្នករស់នៅដែលជាជនគ្មានប្រទេស។ គ្មានទិន្នន័យថ្មី ដែលគួរឲ្យទុកចិត្តបាន ស្តីពីចំនួន ឬប្រជាសាស្ត្រនៃអ្នកគ្មានរដ្ឋទេ តែអង្គការ UNHCR បាននិយាយថា ពួកគេភាគច្រើនជាអាណិកជនវៀតណាម។ រដ្ឋាភិបាល មិនបានអនុវត្តច្បាប់ ឬគោលនយោបាយប្រកបដោយប្រសិទ្ធភាព ដើម្បីផ្តល់ឱកាសដល់ជនទាំងនោះ

ឲ្យទទួលបានសញ្ជាតិឡើយ(សូមមើលផ្នែកទី ៦ ស្តីពីកុមារ)។ ហេតុផលដែលច្រើនមានជាងគេចំពោះភាពគ្មានប្រទេសគឺ កង្វះឯកសារត្រឹមត្រូវពីប្រទេសកំណើត។ នៅថ្ងៃទី ២១ សីហា ប្រព័ន្ធផ្សាយក្នុងស្រុកបាននិយាយថា រដ្ឋាភិបាល បានបដិសេធសំណើមួយរបស់វៀតណាម ដែលសុំឲ្យផ្តល់សញ្ជាតិកម្ពុជាដល់អ្នកទាំងនោះ។

បើយោងតាមអង្គការមិនមែនរដ្ឋាភិបាលមួយ បុគ្គលដែលគ្មានភស្តុតាងសញ្ជាតិច្រើន មិនសូវបានទទួលបានការងារផ្លូវការ ការសិក្សា ការចុះបញ្ជីអាពាហ៍ពិពាហ៍ លទ្ធភាពតាមផ្លូវតុលាការ និងកម្មសិទ្ធិដីធ្លីទេ។

ផ្នែកទី៣. សេរីភាពក្នុងការចូលរួមក្នុងដំណើរការនយោបាយ

រដ្ឋធម្មនុញ្ញ ផ្តល់សិទ្ធិដល់ប្រជាពលរដ្ឋក្នុងការជ្រើសរើសរដ្ឋាភិបាលរបស់ខ្លួន តាមរយៈការបោះឆ្នោតជាទៀងទាត់ ដោយសេរី និងយុត្តិធម៌ ដោយផ្អែកលើសិទ្ធិបោះឆ្នោតជាសាកល និងស្មើភាព។ តែតាមច្បាប់ រដ្ឋាភិបាលអាចរំលាយគណបក្សនយោបាយ និងហាមបុគ្គលមិនឲ្យកាន់មុខតំណែងដឹកនាំក្នុងគណបក្ស និងមានជីវិតនយោបាយ។ វិសោធនកម្មទាំងនោះ ថែមទាំងរឹតត្បិតគណបក្ស មិនឲ្យប្រើជាសម្លេងឯកសារជារូបភាព ឬជាសំណេរ ដែលបានមកពីជនល្មើសដែលតុលាការបានដាក់ទោស។

គិតមកត្រឹមខែតុលា មានមន្ត្រីគណបក្សសង្គ្រោះជាតិចំនួនតែ ៩ នាក់ប៉ុណ្ណោះ ក្នុងចំណោម ១១៨ នាក់ ដែលត្រូវបានហាមពីសកម្មភាពនយោបាយ បានដាក់ពាក្យ ហើយបានទទួលសិទ្ធិធ្វើនយោបាយឡើងវិញ។ អ្នកឯកទេសក្នុងស្រុក និងសមាជិកគណបក្សប្រឆាំង បានត្អូញត្អែរថា ដំណើរការ "ផ្តល់នីតិសម្បទា"នោះធ្វើតាមតែចិត្តនឹកឃើញ ធ្វើឲ្យគេយល់ខុសថា អ្នកនយោបាយមកពីគណបក្សប្រឆាំងនោះ បានធ្វើខុស ហើយធ្វើឲ្យលោកនាយករដ្ឋមន្ត្រីអាចជ្រើសរើសគូប្រឆាំងនយោបាយរបស់គាត់បាន។ ការហាមប្រាមពីដើមមក លើការធ្វើសកម្មភាពនយោបាយ ដែលមានឡើង បន្ទាប់ពីការរំលាយគណបក្សប្រឆាំងនេះដោយតុលាការកំពូលនៅឆ្នាំ ២០១៧ ។ ការហាមប្រាមនេះត្រូវបានអ្នកសង្កេតការណ៍មួយចំនួនរិះគន់ថា បណ្តាលមកពីភាពលំអៀងផ្នែកនយោបាយ ដោយបានកត់សម្គាល់ថាឃើញថា ការសម្រេចធ្វើការហាមប្រាមនេះមានឡើង មុនពេលមេដឹកនាំរបស់បក្សនេះរងការដាក់ទោសដោយតុលាការ ពីបទក្បត់ជាតិ។ ជាមួយនឹងការរំលាយគណបក្សនេះ មន្ត្រីជាប់ឆ្នោតចំនួន ៥០០៧ នាក់របស់គណបក្សនេះ ក៏ត្រូវបានដកពីតំណែង ហើយជំនួសដោយមន្ត្រីរបស់គណបក្ស

ប្រជាជន។ ជាលទ្ធផល គណបក្សប្រជាជន គ្រប់គ្រងគ្រប់លំដាប់ថ្នាក់ទាំងអស់ នៃរដ្ឋាភិបាល រាប់ពីក្រុមប្រឹក្សាស្រុកខេត្តដល់សភាជាតិ។

ការបោះឆ្នោតនិងការចូលរួមផ្នែកនយោបាយ

<u>ការបោះឆ្នោតជាតិថ្មីៗកន្លងទៅ៖</u>ការបោះឆ្នោតជាតិក្នុងពេលថ្មីៗបំផុតដែលត្រូវបានធ្វើនៅខែកក្កដា ឆ្នាំ ២០១៨ មានការចូលរួមនៃគណបក្សនយោបាយចំនួន ២០ ដោយគ្មានការចូលរួមគណបក្ស CNRP ដែលជាគណបក្សប្រឆាំងធំជាងគេ។ គណបក្សប្រឆាំងទាំង ១៩ ដែលចូលប្រកួតប្រជែង មានការគាំទ្រតិច ហើយមានច្រើនទើបនឹងបង្កើតថ្មី។

ដោយសារមានការធ្លាក់ចុះនៃអង្គភាពសារព័ត៌មានឯករាជ្យ អង្គភាពសារព័ត៌មានដែលគ្រប់គ្រងដោយរដ្ឋាភិបាល ធ្វើការផ្សព្វផ្សាយលើសលុប នៅមុនពេលបោះឆ្នោត ពិសេសនៅតំបន់ជនបទ ដែលអ្នកបោះឆ្នោតភាគច្រើនមិនសូវទទួលបានព័ត៌មានពីផ្នែកសារព័ត៌មានឯករាជ្យ។

សន្លឹកឆ្នោតចំនួនប្រហែល ៦០០ ០០០ សន្លឹកយកជាការមិនបាន ក្នុងការបោះឆ្នោតលើកមុន ចំនួនសន្លឹកឆ្នោតយកជាការមិនបានមាន ១០០ ០០០ សន្លឹក។ អ្នកសង្កេតការណ៍និយាយថា នេះគឺជាសញ្ញានៃការតវ៉ា ដោយសារពួកគេរងសម្ពាធឲ្យទៅបោះឆ្នោត ដោយគ្មានគណបក្ស CNRP ឈរឈ្មោះ។ អ្នកបោះឆ្នោតជាច្រើន សុខចិត្តគូសចោល ជាជាងបោះឲ្យគណបក្សប្រឆាំងណាមួយ។ បើតាមតួលេខរបស់រដ្ឋាភិបាល មនុស្សចំនួនជិត ៧ លាននាក់ ដែលត្រូវជាចំនួន ៨៣% នៃអ្នកមានសិទ្ធិបោះឆ្នោត បានចេញទៅបោះឆ្នោត។ គណបក្សកាន់អំណាច CPP បានទទួលចំនួន ៤,៨ លានសម្លេង ដោយឈ្នះកៅអីទាំង ១២៥ នៅក្នុងរដ្ឋសភា។ ស្ថិតិរបស់រដ្ឋាភិបាល មិនអាចបញ្ជាក់បានទេ ដោយសារខ្វះអ្នកសង្កេតការណ៍ឯករាជ្យ។

អាជ្ញាធរគិតថា សន្លឹកឆ្នោតប្រមាណ ៦ សែនសន្លឹក មិនត្រូវយកជាការបាន ចំណែកនៅក្នុងការបោះឆ្នោតក្នុងឆ្នាំ ២០១៣ មានតែ ១ សែនសន្លឹកទេ។

អ្នកសង្កេតការណ៍ឯករាជ្យភាគច្រើន ចាត់ទុកដំណើរការបោះឆ្នោតទាំងមូលថា មានកំហុសឆ្គងធ្ងន់ធ្ងរ។ ស្ថានទូតភាគច្រើននៅកម្ពុជា មិនព្រមធ្វើជាអ្នកសង្កេតការណ៍ផ្លូវការ នៅក្នុងការបោះឆ្នោតនេះទេ។ អង្គការសង្កេតការណ៍បោះឆ្នោតដែលមានមែនរបស់រដ្ឋ ដោយរួមមានទាំងមជ្ឈមណ្ឌល Carter Center និង Asian Network for Free Elections ក៏បានសម្រេចចិត្តមិនមកធ្វើការតាមដានការបោះឆ្នោតនេះដែរ ពីព្រោះអង្គការទាំងនោះចាត់ទុកថា ការបោះឆ្នោតនេះខ្វះភាពត្រឹមត្រូវជាមូលដ្ឋាន។ គជប បានចោទសហគមន៍អន្តរជាតិថា

មានភាពលំអៀង ដោយនិយាយថា សហគមន៍អន្តរជាតិគាំទ្រ គជប
តែនៅពេលណាមានការចូលរួមការបោះឆ្នោតរបស់គណបក្ស CNRP តែប៉ុណ្ណោះ។ ទោះបីជាមានឈ្មោះថា ឯករាជ្យក្តី តែរដ្ឋាភិបាលបានដាក់កាមេរ៉ាថតនៅ គជប ដែលធ្វើឱ្យគេអាចតាមដានការងាររបស់គជបបាន។ ដោយគ្មានអ្នកសង្កេតការណ៍ឯករាជ្យដែលគួរអោយទុកចិត្តបាន លទ្ធផលឆ្នោតក៏គេមិនអាចធ្វើការផ្ទៀងផ្ទាត់ បញ្ជាក់ដោយឯករាជ្យបានផងដែរ។

<u>គណបក្សនយោបាយនិងការចូលរួមនយោបាយ៖</u> គិតមកត្រឹមខែកក្កដា រដ្ឋាភិបាលបានបញ្ជាក់ថា មានគណបក្សនយោបាយចំនួន ៤៤ បានចុះបញ្ជីការជាមួយក្រសួងមហាផ្ទៃ។ លោកលែងតែគណបក្សប្រជាជន គណបក្សនយោបាយនានា បានរងការរើសអើងតាមផ្លូវច្បាប់ ការអនុវត្តច្បាប់មិនស្មើភាព ការគំរាមកំហែង និងការផ្សាយព័ត៌មានដោយមានលំអៀង។ កត្តាទាំងអស់នេះនាំឱ្យគណបក្ស CPP យកផ្តាច់មុខនូវអំណាចនយោបាយ។ អ្នកកាន់មុខតំណែងជាច្រើននៅក្នុងរដ្ឋាភិបាលត្រូវតែជាសមាជិកនៃគណបក្ស CPP។ បន្ទាប់ពីការរំលាយ CNRP រដ្ឋាភិបាល បានបន្តគាបសង្កត់លើសម្លេងប្រឆាំង។ គិតមកត្រឹមខែមិថុនា NGO ក្នុងស្រុកមួយបាននិយាយថា មានករណីគំរាមកំហែងចំនួន ២៩ ដល់សកម្មជននយោបាយ។

<u>ការចូលរួមរបស់ស្ត្រីនិងក្រុមជនជាតិភាគតិច៖</u> គ្មានច្បាប់ដែលដាក់កំហិតព្រំដែន លើការចូលរួមរបស់ស្ត្រី និងជនជាតិភាគតិច នៅក្នុងដំណើរការនយោបាយទេ តែវប្បធម៌ប្រពៃណីកម្រិតការចូលរួមរបស់ស្ត្រីនៅក្នុងនយោបាយ និងរដ្ឋាភិបាល។ ទោះបីជាគណបក្សCPP បានសន្យាម្តងហើយម្តងទៀតថា នឹងបង្កើនតំណាងរបស់ស្ត្រីក្តី តែចំនួនបេក្ខជនជាស្ត្រី ដែលជាប់ឆ្នោតនៅក្នុងការបោះឆ្នោតជាតិនៅខែកក្កដាឆ្នាំ ២០១៨ មានការថយចុះពី ២០% មកត្រឹម ១៥%។ ការបោះឆ្នោតថ្នាក់មូលដ្ឋាន នៅឆ្នាំ ២០១៧ ឃើញមានជាលើកដំបូង នូវការចូលរួមនៃគណបក្សប្រជាធិបតេយ្យជនជាតិដើមកម្ពុជា។

ផ្នែកទី៤៖ អំពើពុករលួយ និងកង្វះតម្លាភាពក្នុងរដ្ឋាភិបាល

ច្បាប់មានចែងអំពីទោសព្រហ្មទណ្ឌ សម្រាប់អំពើពុករលួយដែលប្រព្រឹត្តដោយមន្ត្រីនានា។ ទោះជាយ៉ាងណាក៏ដោយ រដ្ឋាភិបាលមិនបានអនុវត្តច្បាប់នេះ ប្រកបដោយប្រសិទ្ធភាពឡើយ ហើយមន្ត្រីជាញឹកញាប់តែងតែប្រព្រឹត្តអំពើពុករលួយដោយមាននិទណ្ឌភាព។

<u>អំពើពុករលួយ៖</u> ក្រមព្រហ្មទណ្ឌបានកំណត់អំពើពុករលួយនានា ហើយកំណត់ច្បាស់នូវទោស ចំពោះការប្រព្រឹត្តអំពើទាំងនេះ។ ច្បាប់ប្រឆាំងអំពើពុករលួយ ចែងពីមូលដ្ឋានច្បាប់សម្រាប់ឱ្យក្រុមប្រឹក្សាជាតិប្រឆាំងអំពើពុករលួយ និងអង្គ

ភាពប្រឆាំងអំពើពុករលួយ ទទួលនិងស៊ើបអង្កេតបណ្ដឹង ទាក់ទងនឹងអំពើពុករលួយ។អង្គភាពប្រឆាំងអំពើពុករលួយ មិនសហការឲ្យបានញឹកញាប់ ជាមួយសង្គមស៊ីវិលហើយត្រូវបានគេមើលឃើញថា គ្មានប្រសិទ្ធភាពក្នុងការប្រយុទ្ធប្រឆាំងនឹងអំពើពុករលួយ។ ផ្ទុយទៅវិញ អង្គភាពប្រឆាំងអំពើពុករលួយ មានភាពសកម្មនៅក្នុងការដឹកនាំការស៊ើបអង្កេតទៅលើសមាជិកនៃគណបក្សប្រឆាំង ដែលជាការនាំឲ្យគេនាំគ្នាយល់ថា អង្គភាពនេះ បម្រើផលប្រយោជន៍របស់គណបក្សកាន់អំណាច។ អង្គភាពនេះមិនដែលស៊ើបអង្កេតសមាជិកជាន់ខ្ពស់នៃគណបក្សកាន់អំណាចទេ ទោះបីមានការចោទប្រកាន់ជាច្រើនពីបទពុករលួយ ក្នុងលំដាប់ថ្នាក់ជាន់ខ្ពស់នៃគណបក្ស និងរដ្ឋាភិបាលក្ដី។ឧទាហរណ៍ យោងតាមរបាយការណ៍ស៊ើបអង្កេត ចេញខែកក្កដា ឆ្នាំ ២០១៨ របស់ទូរទស្សន៍ Aljazeera អគ្គនាយកនៃអគ្គនាយកដ្ឋានពន្ធដារកម្ពុជា បានរំលោភ លើច្បាប់សារជីវកម្មអូស្ត្រាលី ហើយបានគេចពន្ធអូស្ត្រាលី តែអាជ្ញាធរកម្ពុជា មិនបានធ្វើការស៊ើបអង្កេត ឬកាត់ទោសគាត់ទេ។ មន្ត្រីរាជការត្រូវមានការយល់ព្រមពីប្រធាន មុនពេលឆ្លើយសំណួររបស់ស្ថាប័ននីតិបញ្ញត្តិ ទាក់ទងនឹងការចោទប្រកាន់ស្ដីពីអំពើពុករលួយ។

អំពើពុករលួយមានលក្ខណៈរាលដាល នៅក្នុងសង្គមនិងរដ្ឋាភិបាល។ មានសេចក្ដីរាយការណ៍មកថា នគរបាល ព្រះរាជអាជ្ញា ចៅក្រមស៊ើបអង្កេត និងចៅក្រមជម្រះក្ដី បានទទួលសំណូកពីអ្នករកស៊ី ទាំងស្របច្បាប់ ទាំងខុសច្បាប់។ពលរដ្ឋតែងតែត្អូញត្អែរជាសាធារណៈ អំពីអំពើពុករលួយ។ បៀវត្សរ៍មិនគ្រប់គ្រាន់រួមចំណែកឲ្យមាន“អំពើពុករលួយដើម្បីរស់” ក្នុងចំណោមមន្ត្រីថ្នាក់ទាប ចំណែកវប្បធម៌និទណ្ឌភាព ធ្វើឲ្យអំពើពុករលួយ រីកសាយក្នុងចំណោមមន្ត្រីជាន់ខ្ពស់។

យោងតាមការវាស់ស្ទង់ដែលមានឈ្មោះថា 2016 Global Corruption Barometer តុលាការ គឺជាវិស័យដែលពុករលួយជាងគេ នៅក្នុងរយៈពេល ៤ ឆ្នាំជាប់គ្នា ដែលបន្ទាប់មកមានស្ថាប័នអ្នកអនុវត្តច្បាប់។

<u>ការប្រកាសទ្រព្យសម្បត្តិ៖</u> រាជការ រួមទាំងមន្ត្រីតែងតាំងនិង មន្ត្រីជាប់ឆ្នោតផងតាមច្បាប់ ត្រូវប្រកាសទ្រព្យសម្បត្តិរបស់គេ។ អង្គភាពប្រឆាំងអំពើពុករលួយ(ACU) ទទួលខុសត្រូវក្នុងការទទួលយកសេចក្ដីប្រកាស ចំណែកការពិន័យចំពោះការមិនគោរពតាម មានការជាប់ពន្ធនាគាររាប់ពី ១ ខែទៅ ១ ឆ្នាំ។ ការប្រកាសទ្រព្យសម្បត្តិរបស់មន្ត្រីជាន់ខ្ពស់មិនត្រូវបានឲ្យដឹង ដល់សាធារណៈទេ ហើយនៅបិទជិតក្នុងស្រោមសំបុត្ររហូតទាល់តែមានការប្ដឹង ទាក់ទងនឹងអំពើពុករលួយ។ មានតែសេចក្ដីប្រកាសទ្រព្យសម្បត្តិតែមួយគត់ត្រូវបានបើកមើល គឺការប្រកាសរបស់អតីតប្រធានគណបក្ស CNRP កឹម សុខា ។

ផ្នែកទី៥៖ ឥរិយាបថរបស់រដ្ឋាភិបាល ចំពោះការស៊ើបអង្កេតរបស់អង្គការអន្តរជាតិ និងអង្គការមិនមែនរដ្ឋាភិបាលលើការចោទប្រកាន់ ពីបទរំលោភសិទ្ធិមនុស្ស

មានរបាយការណ៍ជាច្រើន អំពីកង្វះការសហការ ហើយនៅក្នុងករណីមួយចំនួន មានការបំភិតបំភ័យដោយមន្ត្រីរដ្ឋាភិបាល លើអ្នកស៊ើបអង្កេតសិទ្ធិមនុស្ស។ រដ្ឋាភិបាលបានគម្រាមប្តឹង NGO ចំនួន ២ ទាក់ទងនឹងការចេញរបាយការណ៍ ស្តីពីផលអវិជ្ជមាននៃកម្ចីខ្នាតតូច លើអ្នកទទួលកម្ចី។

អង្គការសិទ្ធិមនុស្សក្នុងស្រុក និងអន្តរជាតិ រងកំណើននៃការឃ្លាំមើល គំរាមកំហែង ការតាមដាន និងការសម្លុតពីមន្ត្រីមូលដ្ឋាន និងអ្នកដែលមានទំនាក់ទំនងជាមួយរដ្ឋាភិបាល។ អង្គការសង្គមស៊ីវិល និងអង្គការពលកម្មបាននិយាយថា នគរបាល បានឆ្មក់ចូលការិយាល័យរបស់គេ ។

មានអង្គការមិនមែនរដ្ឋាភិបាល ដែលធ្វើការងារផ្នែកសិទ្ធិមនុស្ស ប្រមាណជា ២៥ នៅក្នុងប្រទេស និងមានចំនួនប្រហែល ១០០ ទៀតដែលផ្តោតការយកចិត្តទុកដាក់លើវិស័យផ្សេងទៀត ដែលមាននៅក្នុងបញ្ហាសិទ្ធិមនុស្ស ប៉ុន្តែមានតែអង្គការមួយចំនួនតូចប៉ុណ្ណោះ ដែលធ្វើសកម្មភាព ក្នុងការរៀបចំកម្មវិធីបណ្តុះបណ្តាល ឬស៊ើបអង្កេតការរំលោភសិទ្ធិមនុស្ស។

<u>អង្គការសហប្រជាជាតិនិងអង្គការអន្តរជាតិដទៃទៀត</u>៖ រដ្ឋាភិបាល ជាទូទៅបានអនុញ្ញាតឲ្យតំណាងអង្គការសហប្រជាជាតិមកធ្វើទស្សនកិច្ច។ តែរដ្ឋាភិបាល ច្រើនតែមិនព្រមជួបប្រជុំថ្នាក់ខ្ពស់ ជាមួយតំណាងនៃអង្គការសហប្រជាជាតិ ហើយមិនឲ្យពួកគេជួបជាមួយមន្ត្រីបក្សប្រឆាំង ដោយរួមទាំងលោក កឹម សុខា ផងដែរ។ នៅខែឧសភា អ្នករាយការណ៍ពិសេសនៃអង្គការសហប្រជាជាតិទទួលបន្ទុកសិទ្ធិមនុស្ស នៅកម្ពុជា លោកស្រី Rhona Smith បានមកធ្វើទស្សនកិច្ច នៅកម្ពុជាចំនួន ១០ ថ្ងៃ។ នៅក្នុងការប្រជុំរបស់លោកស្រី ជាមួយអង្គភាពប្រឆាំងអំពើពុករលួយ រដ្ឋសភាជាតិ គជប គណៈកម្មាធិការសិទ្ធិមនុស្សកម្ពុជា និង NGO លោកស្រីបានលើកពីកង្វល់ជ្រាលជ្រៅលើការរឹតត្បិតលើផ្នែកសារព័ត៌មាន ការចូលរួមផ្នែកនយោបាយ សេរីភាពក្នុងការបញ្ចេញមតិ ការឃុំខ្លួនយ៉ាងយូរលើលោក កឹម សុខា និងច្បាប់ស្តីពីគណបក្សនយោបាយ។ អ្នកនាំពាក្យរបស់រដ្ឋាភិបាល តែងតែរិះគន់តំណាងពិសេសនៃអង្គការសហប្រជាជាតិ ជាសាធារណៈចំពោះការនិយាយរបស់គេ ស្តីពីបញ្ហានានាផ្នែកសិទ្ធិមនុស្ស។

<u>ស្ថាប័នសិទ្ធិមនុស្សរបស់រដ្ឋាភិបាល</u>៖ រដ្ឋាភិបាល មានស្ថាប័នសិទ្ធិមនុស្សចំនួន ៣ ដែលរួមមានគណៈកម្មាធិការដាច់ដោយឡែក ទទួលបន្ទុកការពារសិទ្ធិមនុស្ស និងទទួលពាក្យបណ្តឹង នៅក្រោមព្រឹទ្ធសភា និងរដ្ឋសភា ព្រមទាំងគណៈកម្មាធិការសិទ្ធិមនុស្សកម្ពុជា ដែលស្ថិតនៅក្រោមខុទ្ទកាល័យនាយករដ្ឋមន្ត្រី។ គណៈកម្មាធិការសិទ្ធិមនុស្សកម្ពុជា ប្រគល់របាយការណ៍របស់រដ្ឋាភិបាល ដើម្បីចូលរួមក្នុងដំណើរការពិនិត្យសិទ្ធិមនុស្ស ជាអន្តរជាតិ ដូចជាការពិនិត្យទៀងទាត់ជាសកល និងបានឆ្លើយតបចំពោះរបាយការណ៍របស់ស្ថាប័នរដ្ឋាភិបាលនិងអង្គការអន្តរជាតិ ប៉ុន្តែមិនបានធ្វើការស៊ើបអង្កេត ស្ថានភាពសិទ្ធិមនុស្សដោយឯករាជ្យឡើយ។ អង្គការមិនមែនរដ្ឋាភិបាលផ្នែកសិទ្ធិមនុស្ស ដែលគួរឱ្យទុកចិត្តបានចាត់ទុកថា គណៈកម្មាធិការរបស់រដ្ឋាភិបាលថា មានប្រសិទ្ធភាពការងារនៅមានកម្រិត

ហើយបានរិះគន់តួនាទីរបស់ស្ថាប័ននេះ នៅក្នុងការនិយាយការពារ ការបង្ក្រាបរបស់រដ្ឋាភិបាល ទៅលើសង្គមស៊ីវិល និងគណបក្សប្រឆាំង។

អង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញនៅក្នុងតុលាការកម្ពុជា (ECCC) ដែលត្រូវបានបង្កើតឡើងនៅឆ្នាំ ២០០៦ បានបន្តធ្វើការស៊ើបអង្កេត និងដាក់ទោសមេដឹកនាំខ្មែរក្រហម និងអ្នកទទួលខុសត្រូវខ្ពស់បំផុតចំពោះអំពើយង់ឃ្នង ដែលត្រូវបានប្រព្រឹត្តពីឆ្នាំ ១៩៧៥ ដល់ឆ្នាំ ១៩៧៩ ។ ECCC គឺជាតុលាការកូនកាត់ ដោយមានបុគ្គលិក និងចៅក្រមជាតិ និងអន្តរជាតិ ហើយគ្រប់គ្រងដោយច្បាប់ក្នុងស្រុករបស់កម្ពុជាផង និងកិច្ចព្រមព្រៀងរវាងរដ្ឋាភិបាល និងអង្គការសហប្រជាជាតិផង។ នៅថ្ងៃទី ២៨ មិថុនា សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតកម្ពុជា និងអន្តរជាតិ បានផ្តល់អនុសាសន៍ដោយឡែក និងផ្ទុយគ្នាថាតើគួរដំណើរការលើករណី យឹម ទិត ឬអត់។ ដូចក្នុងករណីប្រឆាំងនឹងឈ្មោះ មាស មុត និងអៅ អាន នៅឆ្នាំ ២០១៨ សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតអន្តរជាតិផ្តល់យោបល់ឲ្យធ្វើការចោទប្រកាន់ ចំណែកភាគីខាងកម្ពុជាអះអាងថា តុលាការខ្វះយុត្តាធិការក្នុងការធ្វើការចោទប្រកាន់។ គិតមកដល់ខែតុលា ECCC មិនបានប្រកាសថា ខ្លួននឹងដំណើរការលើករណីណាមួយក្នុងចំណោមករណីចុងក្រោយទាំង ៣ នេះទេ។ នៅថ្ងៃទី៤ ខែសីហា នួន ជា បានស្លាប់ក្នុងអាយុ ៩៣ ឆ្នាំ ក្នុងពេលដែលតុលាការពិចារណាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ លើការដាក់ទោសលើគាត់កាលពីខែវិច្ឆិកា ឆ្នាំ ២០១៨ ពីបទប្រល័យពូជសាសន៍ ឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ និងការរំលោភធ្ងន់ធ្ងរលើអនុសញ្ញាក្រុងហ្សឺណែវ ឆ្នាំ ១៩៤៩។

ផ្នែកទី៦៖ ការរើសអើងការរំលោភបំពានក្នុងសង្គម និងការជួញដូរមនុស្សស្ត្រី

ការរំលោភសេពសន្ថវៈនិងហិង្សាក្នុងគ្រួសារ៖ ការរំលោភសេពសន្ថវៈ និងអំពើហិង្សាក្នុងគ្រួសារ គឺជាបញ្ហាធំ។ ច្បាប់ដាក់ទោសព្រហ្មទណ្ឌ ចំពោះអំពើរំលោភសេពសន្ថវៈ និងការបំពារបំពាន។ អំពើរំលោភសេពសន្ថវៈ ត្រូវកាត់ទោសឱ្យជាប់ពន្ធនាគារពី ៥ ឆ្នាំទៅ ៣០ ឆ្នាំ។ អំពើរំលោភសេពសន្ថវៈប្តី/ប្រពន្ធ មិនត្រូវបានចែងជាក់លាក់នៅក្នុងក្រមព្រហ្មទណ្ឌឡើយ ប៉ុន្តែអាចធ្វើការចោទប្រកាន់ថាជា “អំពើរំលោភសេពសន្ថវៈ” “ការបង្ករបួសស្នាម” ឬ “ការបំពារបំពានមិនសមរម្យ” បាន។ កម្រមានការចោទប្រកាន់ ពីបទរំលោភសេពសន្ថវៈប្តី/ប្រពន្ធតាមក្រមព្រហ្មទណ្ឌនិងច្បាប់ស្តីពីអំពើហិង្សាក្នុងគ្រួសារណាស់។ ច្បាប់ស្តីពីអំពើហិង្សាក្នុងគ្រួសារកំណត់ដាក់ទោសព្រហ្មទណ្ឌចំពោះអំពើហិង្សាក្នុងគ្រួសារ ប៉ុន្តែមិនមានចែងជាក់លាក់អំពីការដាក់ទោសឡើយ។ គេអាចប្រើក្រមព្រហ្មទណ្ឌដើម្បីដាក់ទោសចំពោះបទល្មើសហិង្សាក្នុងគ្រួសារ ដោយដាក់ទោសពន្ធនាគារ ចាប់ពី ១ ឆ្នាំរហូតដល់ ១៥ ឆ្នាំ។

អង្គការមិនមែនរដ្ឋាភិបាលក្នុងស្រុកនិងអន្តរជាតិបានរាយការណ៍ថាអំពើហិង្សាប្រឆាំងស្ត្រី មានដូចជាអំពើហិង្សាក្នុងគ្រួសារ និងការរំលោភសេពសន្ថវៈ កើតមានជាទូទៅ។ អំពើហិង្សាក្នុងគ្រួសារ និងការរំលោភផ្លូវភេទ ច្រើនតែមិនត្រូវបានគេរាយការណ៍អស់ ដោយសារជនរងគ្រោះខ្លាចការសងសឹកដោយជនល្មើស ការរើសអើងនៅក្នុងសង្គម និងការដែលគេមិនទុកចិត្តប្រព័ន្ធតុលាការ។ នៅក្នុងចំណោមមន្ត្រីតុលាការ មានចំនួននារីតិចតួច។ ១៤% នៃចៅក្រម

១២% នៃព្រះរាជអាជ្ញា ២០% នៃមេធាវី។ អង្គការ NGO បាននិយាយថា អាជ្ញាធរមិនសូវប្រឹងប្រែងខ្លាំងក្នុងការអនុវត្តច្បាប់គ្រួសារទេ ហើយជៀសវាងការពាក់ព័ន្ធក្នុងជម្លោះក្នុងគ្រួសារ។ មានតែ ២០% នៃករណីអំពើហិង្សាក្នុងគ្រួសារ ដែលត្រូវបានតាមដានពីឆ្នាំ ២០១៤ ដល់ឆ្នាំ ២០១៦ បានឈានដល់ដំណើរការក្តីព្រហ្មទណ្ឌ។

ការរំលោភផ្លូវភេទ និងអំពើហិង្សាក្នុងគ្រួសារ ជាញឹកញាប់ បណ្តាលអោយស្លាប់៖ អង្គការ NGO មួយបាននិយាយថា មានការសម្លាប់ចំនួន ១០ ករណី នៅក្នុងការសង្កេតពីខែមករា ដល់ខែមិថុនា លើករណីអំពើហិង្សាក្នុងគ្រួសារចំនួន ៣៩ និងករណីរំលោភផ្លូវភេទចំនួន ១៨។ នៅក្នុងចំណោមករណីទាំង ៥៧ នេះ អាជ្ញាធរបានចាប់ខ្លួនជនល្មើសបានតែ ២៣ នាក់ទេ។ យោងតាមរបាយការណ៍ឆ្នាំ ២០១៧ របស់អង្គការ NGO ផ្នែកសិទ្ធិមនុស្ស ទាំងអាជ្ញាធរ ទាំងសាធារណជនជាទូទៅ មិនចាត់ទុកអំពើហិង្សាក្នុងគ្រួសារ ថាជាបទល្មើសព្រហ្មទណ្ឌទេ។

នៅខែកក្កដា ឆ្នាំ ២០១៧ ក្រសួងព័ត៌មាន និងក្រសួងកិច្ចការនារី បានចាប់ផ្តើមអនុវត្តក្រមអាកប្បកិរិយាសម្រាប់ប្រព័ន្ធផ្សព្វផ្សាយទាក់ទងនឹងហិង្សាទៅលើនារី។ ក្រមនេះហាមប្រាមការបោះពុម្ពព័ត៌មាន ដែលរួមទាំងរូបនៃជនរងគ្រោះ ការបង្ហាញពីការស្លាប់ របួស ឬភាពអាក្រាតរបស់ជនរងគ្រោះ ការប្រើពាក្យប្រមាថទៅលើស្ត្រី។ ក្រសួងកិច្ចការនារី ថែមទាំងបានប្រកាសពីប្រព័ន្ធធ្វើសេចក្តីរាយការណ៍ នៅក្នុងជួររដ្ឋាភិបាល ដើម្បីបង្កើនតម្លាភាព និងគណនេយ្យភាព នៅក្នុងការឆ្លើយតបរបស់រដ្ឋាភិបាល ចំពោះហិង្សាទៅលើស្ត្រី។ ក្រសួងកិច្ចការនារី ថែមទាំងបានធ្វើការសម្របសម្រួល ជាមួយអង្គការ NGOមួយចំនួន និងផ្នែកសារព័ត៌មានខ្លះ ដើម្បីធ្វើកម្មវិធីតាមវិទ្យុ និងទូរទស្សន៍ស្តីពីបញ្ហាទាក់ទងនឹងស្ត្រី។

<u>ការបៀតបៀនផ្លូវភេទ៖</u>ក្រមព្រហ្មទណ្ឌដាក់ទោសព្រហ្មទណ្ឌ ចំពោះការបៀតបៀនផ្លូវភេទដោយដាក់ពន្ធនាគារពី ៦ ថ្ងៃទៅ ៣ ខែ និងពិន័យជាទឹកប្រាក់ចំនួនពី ១០០០០០ រៀលទៅ ៥០០០០០ រៀល (២៥ទៅ១២៥ ដុល្លារអាមេរិក)។ ការសិក្សាមួយដែលត្រូវបានធ្វើដោយអង្គការ CARE International បានរកឃើញថា ជិត១ ភាគ ៣ នៃកម្មការិនីរោងចក្រកាត់ដេរ ធ្លាប់ត្រូវបានគេបៀតបៀនផ្លូវភេទ នៅកន្លែងធ្វើការរបស់គេ នៅក្នុងរយៈពេល ១២ ខែចុងក្រោយនេះ។

<u>ការបង្ខិតបង្ខំក្នុងការកំណត់ចំនួនប្រជាជន៖</u> គ្មានសេចក្តីរាយការណ៍ពីរំលូតកូនដោយបង្ខំ ការធ្វើមិនឲ្យមានកូនដោយមិនទៅតាមការស្ម័គ្រចិត្តទេ។

<u>ការរើសអើង៖</u> រដ្ឋធម្មនុញ្ញ ចែងអំពីសិទ្ធិស្មើភាពគ្នាសម្រាប់ស្ត្រី ការទទួលបានប្រាក់កម្រៃស្មើគ្នា ចំពោះការងារដូចគ្នា និងឋានៈស្មើគ្នាក្នុងអាពាហ៍ពិពាហ៍។ ជាទូទៅ ស្ត្រីមានសិទ្ធិលើទ្រព្យសម្បត្តិស្មើភាពគ្នា មានសិទ្ធិតាមផ្លូវច្បាប់ដូចគ្នាក្នុងការដាក់ពាក្យបណ្តឹងលែងលះ និងសិទ្ធិស្មើគ្នាក្នុងការទទួលបានការអប់រំ និងការងារមួយចំនួន។ ប៉ុន្តែប្រពៃណី

វប្បធម៌ និងការទទួលខុសត្រូវក្នុងការមើលកូន បានកម្រិតលទ្ធភាពរបស់ស្ត្រី ក្នុងការឈានទៅដល់ការទទួលបានមុខតំណែងខ្ពស់នៅក្នុងការងារ ឬបានការងារធ្វើ (សូមមើលផ្នែក ៧ ឃ)។

កុមារ

<u>ការចុះសំបុត្រកំណើត៖</u> តាមច្បាប់សញ្ជាតិ កូនអាចទទួលបានតាមរយៈកំណើតពីឪពុកម្តាយ ដែលមិនមែនជាជនជាតិខ្មែរ ក្នុងករណីដែលឪពុកម្តាយទាំងពីរនោះ បានកើតនិងរស់នៅដោយស្របច្បាប់ នៅក្នុងប្រទេសកម្ពុជា ឬករណីដែលឪពុក/ម្តាយណាម្នាក់ ទទួលបានសញ្ជាតិកម្ពុជា តាមរយៈមធ្យោបាយផ្សេងទៀតតាមផ្លូវច្បាប់។ ជនជាតិខ្មែរដើមត្រូវបានចាត់ទុកថាជាពលរដ្ឋ។ ក្រសួងមហាផ្ទៃ បានគ្រប់គ្រងប្រព័ន្ធចុះបញ្ជីកំណើត តាមបែបទំនើប ប៉ុន្តែទារកទាំងអស់ មិនសុទ្ធតែត្រូវបានចុះបញ្ជីភ្លាមៗឡើយ ពិសេសដោយសារកង្វះការយល់ដឹង ពីសារៈសំខាន់នៃការចុះបញ្ជីកំណើត និងអំពើពុករលួយច្រើន របស់អាជ្ញាធរមូលដ្ឋាន។ ចាប់ពីខែមករាមក អាជ្ញាធរ លែងយកប្រាក់ចំពោះការចុះបញ្ជីកំណើត។

ការខកខានមិនបានចុះបញ្ជីកំណើត នាំឲ្យមានការរើសអើងរួម ទាំងក្នុងការមិនផ្តល់សេវាសាធារណៈផងដែរ។ កុមារជនជាតិភាគតិច និងកុមារដែលគ្មានសញ្ជាតិច្រើន ត្រូវបានផាត់ចេញពីដំណើរការចុះបញ្ជីកំណើត។ អង្គការមិនមែនរដ្ឋាភិបាល ដែលផ្តល់សេវាចំពោះសហគមន៍ ដែលត្រូវបានគេផាត់ចេញបានរាយការណ៍ថាជារឿយៗ កុមារដែលគ្មានសំបុត្រកំណើត និងសៀវភៅគ្រួសារបាត់បង់លទ្ធភាពទទួលបានការអប់រំនិងការថែទាំសុខភាព។ អង្គការមិនមែនរដ្ឋាភិបាលទាំងនោះ ក៏បានបញ្ជាក់ផងដែរថា អ្នកទាំងនេះច្រើនតែគ្មានលទ្ធភាព ក្នុងការទទួលបានការងារធ្វើការ មានទ្រព្យសម្បត្តិផ្ទាល់ខ្លួន ការចូលរួមបោះឆ្នោត ឬការប្រើប្រាស់ប្រព័ន្ធច្បាប់។

<u>ការអប់រំ៖</u> ការអប់រំរហូតដល់ថ្នាក់ទី៩ គឺឥតមានបង់ថ្លៃឡើយប៉ុន្តែមិនមែនជាកាតព្វកិច្ចត្រូវតែរៀនទេ។ កុមារជាច្រើនបានឈប់រៀន ដើម្បីជួយគ្រួសារក្នុងការងារកសិកម្មលក្ខណៈគ្រួសារ ធ្វើការងារនៅក្នុងសកម្មភាពផ្សេងទៀត។ អ្នកខ្លះទៀតចូលរៀននៅអាយុច្រើន ឬមិនចូលរៀនសោះតែម្តង។ រដ្ឋាភិបាលមិនបដិសេធក្មេងស្រីក្នុងការទទួលបានការអប់រំស្មើភាពគ្នាទេ។ ប៉ុន្តែជារឿយៗគ្រួសារដែលមានធនធានមានកម្រិត ផ្តល់អាទិភាពដល់ក្មេងប្រុស ជាងក្មេងស្រី ពិសេសនៅតំបន់ជនបទ។ បើយោងតាមរបាយការណ៍អង្គការអន្តរជាតិ បន្ទាប់ពីកម្រិតបឋមសិក្សា ចំនួនក្មេងស្រីចុះឈ្មោះចូលរៀនធ្លាក់ចុះយ៉ាងខ្លាំង នៅតំបន់ក្រុង ចំណែកការចូលរៀនរបស់ក្មេងប្រុស នៅក្រោយថ្នាក់បឋមសិក្សាមានចំនួនធ្លាក់ចុះច្រើនគួរសមនៅតំបន់ជនបទ។

<u>ការរំលោភធ្វើបាបកុមារ៖</u> បើតាមអ្នកសង្កេតការណ៍ ការរំលោភធ្វើបាបកុមារច្រើនកើតមាន ហើយការប្តឹងប្រឆាំងនឹងជនប្រព្រឹត្តកម្រមានណាស់។ បើយោងតាមរបាយការណ៍របស់អង្គការ UNICEF ស្តីពីហិង្សាលើកុមារ

កុមារកម្ពុជាម្នាក់ក្នុងចំណោម ២ នាក់ធ្លាប់រងហិង្សាខ្លាំង។ ការរំលោភផ្លូវភេទលើកុមារនៅតែជាបញ្ហាធ្ងន់ធ្ងរនៅឡើយ ហើយសេចក្តីរាយការណ៍ ស្តីពីបទល្មើសនេះ ឃើញមានច្រើនឡើងៗ នៅក្នុងពេលប៉ុន្មានឆ្នាំកន្លងទៅនេះ។ ការរំលោភសេពសន្ថវៈលើកុមារ នៅតែជាបញ្ហាធ្ងន់ធ្ងរមួយនៅឡើយ។

<u>ការរៀបអាពាហ៍ពិពាហ៍ និងការបង្ខំឲ្យរៀបអាពាហ៍ពិពាហ៍៖</u> អាយុគ្រប់ការ តាមច្បាប់សម្រាប់ក្មេងប្រុស និងក្មេងស្រីគឺ ១៨ ឆ្នាំ តែកុមារអាយុត្រឹម ១៦ ឆ្នាំអាចរៀបការដោយស្របច្បាប់បាន បើមានការយល់ព្រមពីឪពុកម្តាយ។ ឪពុកម្តាយ សមាជិកសហគមន៍ និងអ្នកនយោបាយ មិនចាត់ទុកអាពាហ៍ពិពាហ៍កុមារថា ជាបញ្ហាទេ ។

<u>ការកេងប្រវ័ញ្ចផ្លូវភេទលើកុមារ៖</u> ការរួមភេទជាមួយកុមារអាយុក្រោម១៥ឆ្នាំ គឺជាអំពើខុសច្បាប់។ រដ្ឋាភិបាល បានបន្តឆ្មក់ផ្ទះបន ដើម្បីរកមើល និងប្រមូលជនរងគ្រោះដោយសារការជួញដូរផ្លូវភេទ ជាកុមារ ថ្វីបើភាគច្រើននៃការជួញដូរផ្លូវភេទលើកុមារមានការលាក់បាំង មាននៅតាមកន្លែងបម្រើផ្លូវភេទ “ដោយមិនផ្ទាល់” ដូចជាតាមបៀរហ្គាដិន កន្លែងម៉ាស្សា កន្លែងកែសម្ផស្ស ខារ៉ាអូខេ និងកន្លែងមិនមែនធ្វើពាណិជ្ជកម្មនានា។ នគរបាលបន្តស៊ើបអង្កេតលើករណីជួញដូរកុមារនៅតាមផ្ទះបន ឬក្នុងករណីដែលជនរងគ្រោះមកប្តឹងដោយផ្ទាល់ តែមិនធ្វើការលើករណីស្មុគស្មាញខ្លាំងទេ ឧទាហរណ៍ ការកេងប្រវ័ញ្ចផ្លូវភេទតាមអ៊ិនធ័រណែត។ រដ្ឋាភិបាល មិនអនុញ្ញាតឲ្យមានការប្រើបច្ចេកទេសស៊ើបអង្កេតសម្ងាត់ នៅក្នុងការស៊ើបអង្កេតលើការជួញដូរទេ ដែលជាការធ្វើឲ្យនគរបាល ច្រើនមិនអាចចាប់អ្នកប្រព្រឹត្តិការជួញដូរលើកុមារទទួលខុសត្រូវបានទេ។

ប្រទេសកម្ពុជា នៅតែជាគោលដៅទេសចរណ៍ផ្លូវភេទលើកុមារ។ រដ្ឋាភិបាលបានប្រើប្រាស់ច្បាប់ដើម្បីកាត់ទោសទាំងអ្នកទេសចរផ្លូវភេទ ទាំងពលរដ្ឋដែលកេងប្រវ័ញ្ចកុមារក្នុងពេស្យាចារ។ ច្បាប់ដាក់ទោសជាប់ពន្ធនាគារចាប់ពី ២ ទៅ ២០ ឆ្នាំចំពោះការកេងប្រវ័ញ្ច ជួញដូរផ្លូវភេទលើកុមារ។ច្បាប់នេះក៏ហាមប្រាមផងដែរនូវការផលិត និងការមានរូបអាសអាភាសកុមារ តែច្បាប់មិនហាមឃាត់ដោយដាក់ទោសព្រហ្មទណ្ឌ ចំពោះការផ្តល់កុមារ សម្រាប់ការសំដែងភាពអាសអាភាស។

បើយោងតាមអង្គការផ្នែកសិទ្ធិមនុស្សក្នុងស្រុកមួយ ជនប្រព្រឹត្តដែលមានខ្សែរយៈក្នុងរដ្ឋាភិបាល មិនត្រូវចាប់ឲ្យទទួលខុសត្រូវ នៅក្រោមច្បាប់ឡើយ ហើយអ្នកជំនាញក្នុងស្រុក បានសម្តែងកង្វល់អំពីការខកខានរបស់រដ្ឋាភិបាល ក្នុងការដាក់ទោសឲ្យបានសមស្រប ទៅលើជនបរទេសដែលទិញការរួមភេទជាមួយកុមារ។ អំពើពុករលួយដែលរាលដាលនៅគ្រប់ផ្នែកទាំងអស់ ក្នុងរដ្ឋាភិបាលដាក់កំហិតព្រំដែនយ៉ាងខ្លាំង លើលទ្ធភាពរបស់មន្ត្រីម្នាក់ៗ ក្នុងការចាប់ឲ្យជនប្រព្រឹត្តការជួញដូរផ្លូវភេទលើកុមារ ទទួលខុសត្រូវ ហើយរដ្ឋាភិបាលមិនធ្វើការស៊ើបអង្កេត ឬកាត់ទោសមន្ត្រីដែលឃុបឃិតឡើយ។

កុមារផ្លាស់ទីលំនៅ៖ រដ្ឋាភិបាលបានផ្តល់សេវាមានកម្រិត និងមិនគ្រប់គ្រាន់ ដល់កុមាររស់នៅតាមចិញ្ចើមថ្នល់ នៅមជ្ឈមណ្ឌលស្តារនីតិសម្បទា។ កុមារផ្លាស់ទីលំនៅនៅតែជាបញ្ហាធ្ងន់ធ្ងរ និងកំពុងកើនឡើងខ្លាំង ពិសេសដោយការធ្វើចំណាកស្រុកចេញទៅធ្វើការនៅបន្តមាន ហើយកុមារក្នុងចំនួនច្រើនត្រូវបានទុកចោល។ អង្គការមិនមែនរដ្ឋាភិបាលក្នុងស្រុកមួយ បានវាយតម្លៃថា មានកុមារតាមចិញ្ចើមផ្លូវ ក្នុងចំនួនប្រហែលជាពី ១២០០ ទៅ ១៥០០ នាក់នៅក្នុងរាជធានីភ្នំពេញដែលគ្មានទំនាក់ទំនងគ្រួសារហើយកុមារប្រមាណជាពី ១៥០០០ ទៅ ២០០០០ នាក់បានធ្វើការងារនៅតាមចិញ្ចើមផ្លូវប៉ុន្តែបានត្រឡប់ទៅផ្ទះវិញនៅពេលយប់។

កុមារនៅតាមមណ្ឌល អង្គការ៖ អង្គការNGO និងអ្នកសង្កេតការណ៍ដទៃទៀតបានចោទថា មជ្ឈមណ្ឌលកុមារកំព្រាឯកជនជាច្រើន គ្មានការគ្រប់គ្រងល្អទេ ហើយមានកុមារអត់កំព្រាច្រើន ដើម្បីទាក់ទាញអំណោយពីជនបរទេស។ បើយោងតាមអង្គការ UNICEF និងការស្រាវជ្រាវមួយដែលធ្វើដោយសាកលវិទ្យាល័យ Columbia មានកុមារក្នុងចំនួនពី ៣៦០០០ ទៅ ៤៩០០០ នាក់រស់នៅតាមផ្ទះដែលផ្តល់ការថែទាំ ឬមជ្ឈមណ្ឌលកុមារកំព្រា។ ប្រហែល ៨០% នៃកុមារទាំងនេះ មានយ៉ាងហោចណាស់ក៏ឪពុក ឬក៏ម្តាយដែរ។ ការថែទាំឲ្យស្នាក់នៅតាមផ្ទះនាំឲ្យមានការលូតលាស់ ឬលទ្ធផលសុខភាពទាបសម្រាប់កុមារ ហើយធ្វើឲ្យពួកគេប្រឈមនឹងការកេងប្រវ័ញ្ច នៅពេលអនាគត។ គ្មានកម្មវិធីការពារកុមារ ដែលដំណើរការ ឬទ្រទ្រង់ដោយរដ្ឋ សម្រាប់ផ្តល់ជម្រើសមានសុវត្ថិភាពចំពោះកុមារទេ។

ការចាប់ជម្រិតកុមារឆ្លងដែន៖ ប្រទេសកម្ពុជា មិនមែនជាហត្ថលេខីនៃអនុសញ្ញាក្រុងឡាអេ ឆ្នាំ ១៩៨០ ស្តីពីទិដ្ឋភាពស៊ីវិលនៃការចាប់ជម្រិតកុមារឆ្លងដែនឡើយ។ សូមមើលរបាយការណ៍ប្រចាំឆ្នាំ របស់ក្រសួងការបរទេសសហរដ្ឋអាមេរិកស្តីពីការចាប់កុមារឆ្លងដែន តាមរយ: travel.state.gov/content/travel/en/International-Parent-Child-Abduction/for-providers/legal-reports-and-data.html ។

ការប្រឆាំងនឹងសាសនាជ្វីស(Anti-Semitism)

មានសហគមន៍អណិកជនកាន់សាសនាជ្វីសតូចមួយ នៅក្នុងរាជធានីភ្នំពេញ ហើយមិនមានរបាយការណ៍អំពីទង្វើប្រឆាំងនឹងសាសនានេះឡើយ។

ការជួញដូរមនុស្ស

សូមចូលមើល *របាយការណ៍ស្តីពីការជួញដូរមនុស្ស* របស់ក្រសួងការបរទេសសហរដ្ឋអាមេរិក នៅគេហទំព័រ www.state.gov/j/tip/rls/tiprpt/។

ជនពិការ

ច្បាប់ហាមប្រាមការរើសអើង ការព្រងើយកន្តើយ ការកេងប្រវ័ញ្ច ឬការបោះបង់ជនពិការ ទាំងពិការរាងកាយ ទាំងពិការផ្នែកសតិបញ្ញា។ ច្បាប់នេះ មិននិយាយពីការបង្កលក្ខណៈងាយស្រួលដល់ជនពិការ ក្នុងការធ្វើដំណើរទេ។ ក្រសួងសង្គមកិច្ច ជាអ្នកទទួលខុសត្រូវរួមក្នុងការការពារសិទ្ធិរបស់ជនពិការ ថ្វីបើច្បាប់កំណត់ដាក់ភារកិច្ចដោយឡែកជាក់លាក់ ចំពោះក្រសួងដទៃទៀត ដែលរួមមានក្រសួងសុខាភិបាល អប់រំ សាធារណការនិងដឹកជញ្ជូន និងក្រសួងការពារជាតិ។ រដ្ឋាភិបាល ស្នើដល់គ្រប់ស្ថានីយ៍ទូរទស្សន៍ទាំងអស់ មានកម្មវិធីបកប្រែជាភាសាសញ្ញា អមកម្មវិធីផ្សាយរបស់គេ។ មកដល់ត្រឹមខែមិថុនា មានស្ថានីយ៍ទូរទស្សន៍ធំៗពីរ ដែលមួយជាទូរទស្សន៍រដ្ឋ និងមួយទៀតជាទូរទស្សន៍ឯកជន មានការបកប្រែភាសាជាភាសាសញ្ញា នៅក្នុងកម្មវិធីផ្សាយព័ត៌មានរបស់គេ។

ជនពិការ ជួបប្រទះការរើសអើងជាច្រើនពីសង្គម ជាពិសេសក្នុងការទទួលការងារជំនាញ។

កុមារដែលមានភាពពិការខ្លះៗ បានចូលរៀននៅសាលាធម្មតា។ បើយោងតាមក្រសួងអប់រំ កុមារពិការចំនួន ១៩ ០០០ នាក់ បានរៀននៅសាលាបឋមសិក្សា ក្នុងឆ្នាំសិក្សា ២០១៥ -២០១៦។ ក្រសួងបានធ្វើការលើការបណ្តុះបណ្តាលគ្រូស្តីពីវិធីបញ្ចូលសិស្សពិការ ឲ្យរៀនជាមួយសិស្សមិនពិការ។

កុមារដែលពិការខ្លាំង បានរៀននៅសាលាដោយឡែក ដែលឧបត្ថម្ភដោយអង្គការ NGO នៅភ្នំពេញ។ ការសិក្សា សម្រាប់ពួកគេគ្មាននៅក្រៅភ្នំពេញទេ។

ពុំមានការកម្រិតតាមច្បាប់ណាមួយ ចំពោះសិទ្ធិជនពិការក្នុងការបោះឆ្នោត ឬចូលរួមក្នុងកិច្ចការនានារបស់ពលរដ្ឋឡើយ ប៉ុន្តែរដ្ឋាភិបាល មិនបានចូលរួមខិតខំប្រឹងប្រែង ដើម្បីជួយដល់ជនពិការ ឲ្យចូលរួមកាន់តែច្រើនក្នុងនាមជាពលរដ្ឋឡើយ។

សញ្ជាតិ/ពូជសាសន៍/ជាតិពន្ធុភាគតិច

អ្នកជំនាញបានទទួលស្គាល់ថា មានប្រតិកម្មមិនល្អទៅលើតួនាទីសេដ្ឋកិច្ច កាន់តែច្រើនឡើងរបស់ជនជាតិចិន និងចំនួនកាន់តែច្រើនឡើងនៃជនជាតិចិន នៅក្នុងប្រទេស។ កាសែតជាភាសាខ្មែរមានចុះច្រើន

នូវរឿងស្តីពីបទល្មើសដែលប្រព្រឹត្តដោយជនជាតិចិន និងចៅកែចិននៅកម្ពុជា ដោយរួមមានទាំងហិង្សាដោយក្រុមក្មេងស្ទាវ ការក្លែងក្លាយរបស់ រូបអាសអាភាស ការបើកបរដោយស្រវឹង និងថ្នាំញៀន។ នៅខែកញ្ញា ក្រសួងមហាផ្ទៃបានប្រកាសថា ខ្លួននឹងរៀបចំក្រុមការងារមួយ ដើម្បីដោះស្រាយបទល្មើសដែលភាគច្រើនប្រព្រឹត្តដោយជនជាតិចិន។

ជនជាតិដើម

នៅខែវិច្ឆិកា អង្គការ NGO ក្នុងស្រុកមួយបាននិយាយថា មានសហគមន៍ជនជាតិដើមចំនួនតែ ២៦ ប៉ុណ្ណោះ ក្នុងចំណោមសហគមន៍ជនជាតិដើមចំនួន ៤៥៨ ដែលបានទទួលប័ណ្ណកម្មសិទ្ធិដីធ្លីពីរដ្ឋ។

អំពើហិង្សា ការរើសអើង និងអំពើហិង្សាដោយផ្អែកលើប្រភេទនៃចំណង់ផ្លូវភេទ និងអត្តសញ្ញាណយេនឌ័រ

គ្មានច្បាប់ដែលដាក់ទោស ចំពោះការរួមភេទនៃមនុស្សភេទដូចគ្នា ដោយមានការព្រមព្រៀងគ្នាទេហើយក៏គ្មានការរើសអើងជាផ្លូវការ ចំពោះក្រុមស្ត្រីស្រឡាញ់ស្ត្រីបុរសស្រឡាញ់បុរស បុគ្គលស្រឡាញ់ទាំងពីរភេទ និងបុគ្គលប្តូរភេទ(LGBTI)ទេ ទោះបីជាការរើសអើង និងការពេបជ្រាយនៅតែមានជាពិសេសនៅតំបន់ជនបទ។

ជាទូទៅ ក្រុម LGBTI ពុំសូវមានឱកាសទទួលបានការងារធ្វើទេ ដោយសារមានការរើសអើងនិងការផាត់ពួកគេចេញ។ មនុស្សក្នុងក្រុមនេះ ច្រើនតែត្រូវបានគេយាយី និងសម្លុត ដោយសារការងាររបស់គេនៅក្នុងកន្លែងកំសាន្ត និងផ្នែកជួញដូរផ្លូវភេទ។ ពុំមានរបាយការណ៍ អំពីការរើសអើងដោយរដ្ឋាភិបាល ដោយសារប្រភេទ នៃចំណង់ផ្លូវភេទនៅក្នុងការងារ ភាពជាពលរដ្ឋ ការទទួលបានការសិក្សា ឬការថែទាំសុខភាពទេ។ នៅក្នុងឆ្នាំនៃរបាយការណ៍នេះ មនុស្សស្រីស្រឡាញ់ស្រី មាននិយាយច្រើននៅក្នុងប្រព័ន្ធផ្សព្វផ្សាយ។

អង្គការក្នុងស្រុកមួយដែលធ្វើការផ្នែកសិទ្ធិរបស់ក្រុមមនុស្សនៅក្នុងក្រុម LGBTI បានរាយការណ៍ពីករណីចំនួនជាង ១០០ នៃហិង្សា ឬការធ្វើបាបទៅលើសមាជិកក្នុងក្រុមមនុស្សនេះ ដោយរួមមានទាំងហិង្សាប្រព្រឹត្តដោយសមាជិកក្នុងគ្រួសារ។ ការមាក់ងាយ ឬការគំរាម ប្រហែលជារបាំងរារាំងគេឲ្យហ៊ាននិយាយប្រាប់។

ការមាក់ងាយក្នុងសង្គមទាក់ទងនឹងជំងឺអេដស៍

ការសិក្សាបង្ហាញថា មានមនុស្សជាច្រើនមានការរើសអើងនឹងអ្នកជំងឺ និងអ្នកមានផ្ទុកមេរោគអេដស៍។

ផ្នែកទី៧៖សិទ្ធិកម្មករ

ក. សិទ្ធិបង្កើតអង្គការ/សមាគម និងសិទ្ធិចរចាអនុសញ្ញារួម

ច្បាប់អនុញ្ញាតអ្នកធ្វើការផ្នែកឯកជន បង្កើតនិងចូលរួមសហជីព តាមការជ្រើសរើសរបស់ខ្លួនគេផ្ទាល់ សិទ្ធិក្នុងការធ្វើកូដកម្ម និងសិទ្ធិក្នុងការចរចាអនុសញ្ញារួម។ ច្បាប់ដាក់កំហិតព្រំដែនលើសិទ្ធិក្នុងការធ្វើកូដកម្ម សម្រួលអន្តរាគមន៍របស់រដ្ឋាភិបាល នៅក្នុងកិច្ចការផ្ទៃក្នុងរបស់សហជីព ផាត់មិនឲ្យកម្មករប្រភេទខ្លះចូលរួមក្នុងសហជីព ហើយអនុញ្ញាតឲ្យភាគីទី៣ ស្វែងរកការរំលាយសហជីព ដោយទន្ទឹមនឹងនោះ ធ្វើការដាក់ពិន័យតិចតួចលើថៅកែ ចំពោះការប្រព្រឹត្តមិនត្រឹមត្រូវជាមួយកម្មករ។

ច្បាប់ដ៏ស្មុគស្មាញស្តីពីការចុះបញ្ជីសហជីព មានន័យថា ការទាមទារឲ្យមានការអនុញ្ញាតជាមុន ចំពោះការបង្កើតសហជីព។ លក្ខខណ្ឌទាមទារ ក្នុងការចុះបញ្ជីសហជីព រួមមានការដាក់បញ្ចូលធម្មនុញ្ញ ការស្រង់ឈ្មោះមន្ត្រី និងសមាជិកគ្រួសាររបស់គេ ហើយផ្តល់សេចក្តីលម្អិតទាក់ទងនឹងធនាគារ ទៅក្រសួងការងារ។ ច្បាប់ហាមមិនឲ្យសហជីពដែលមិនបានចុះបញ្ជីការដំណើរការទេ។ ច្បាប់ក៏បញ្ជាក់ផងដែរថា មានតែសហជីពដែលមាន “ឋានៈតំណាងកម្មករភាគច្រើន” គឺសហជីពធំជាងគេនៅកន្លែងធ្វើការមួយ ទើបអាចធ្វើជាតំណាងកម្មករបាន នៅក្នុងការចរចាអនុសញ្ញារួម។ មន្ត្រីរាជការ គ្រូបង្រៀន អ្នកធ្វើការនៅតាមសហគ្រាសរដ្ឋ និងអ្នកធ្វើការផ្នែកធនាគារ ផ្នែកថែទាំសុខភាព និងវិស័យក្រៅផ្លូវការ អាចបង្កើតបានតែ “សមាគម” ទេ មិនអាចបង្កើតសហជីពបានទេ។ ការនេះ ធ្វើឲ្យគេអាចការពារកម្មករ បានតិចជាងសហជីព។ ច្បាប់ថែមទាំងហាមប្រាមកម្មករ ដែលត្រូវបានតុលាការដាក់ទោស មិនធ្វើជាអ្នកដឹកនាំសហជីពឬផ្នែករដ្ឋបាលសហជីពទេ ហើយរឹតត្បិតកម្មករមិនចេះអក្សរ និងអ្នកស្ថិតនៅក្រោមអាយុ ១៨ ឆ្នាំមិនឲ្យកាន់តំណែងដឹកនាំក្នុងសហជីព។

តាមសេចក្តីរាយការណ៍មកថា និយោជកខ្លះ មិនព្រមចុះហត្ថលេខា ទទួលស្គាល់សហជីពជាផ្លូវការទេ ដោយគ្មាននរណាធ្វើអ្វីពួកគាត់ ឬមិនព្រមបន្តកុងត្រារយៈពេលខ្លី ដល់កម្មករដែលបានចូលរួមនៅក្នុងសហជីព (ប្រហែល ៨០% នៃកម្មករនៅក្នុងវិស័យកម្មន្តសាលផ្លូវការ ធ្វើការតាមកុងត្រារយៈពេលខ្លី)។ និយោជក និងមន្ត្រីអាជ្ញាធរមូលដ្ឋាន ជាញឹកញាប់ មិនព្រមផ្តល់ឯកសារចាំបាច់សំរាប់ចុះបញ្ជីការសហជីពទេ។ សកម្មជនការងារបាននិយាយថា ធនាគារជាច្រើនមិនបើកគណនីឲ្យសហជីពដែលមិនទាន់ចុះបញ្ជីទេ ថ្វីបើតាមច្បាប់ សហជីពមិនអាចចុះបញ្ជីបានទេរហូតទាល់តែគេបានផ្តល់ព័ត៌មានលម្អិតស្តីពីធនាគារសិន។ អាជ្ញាធរការងារថ្នាក់ខេត្ត

តាមសេចក្តីរាយការណ៍មក បានទុកចោលដោយគ្មានកំណត់ថ្ងៃ នូវពាក្យសុំចុះបញ្ជិការ ដោយសួររកឯកសារបន្ថែម ឬអោយដាក់ពាក្យមកសារជាថ្មី ដោយសារមានកំហុសបន្តិចបន្តួច នៅក្នុងរយៈពេលដាក់ពាក្យម្តងៗ ដែលកំណត់ត្រូវមានរយៈពេល ៣០ ថ្ងៃ។ តែមានភស្តុតាងបង្ហាញថា ការធ្វើដូច្នេះមានការថយចុះ នៅត្រឹមពាក់កណ្តាលឆ្នាំ ពិសេសសម្រាប់សហជីពក្នុងវិស័យកាត់ដេរ សម្លៀកបំពាក់និងស្បែកជើង។

កម្មករបាននិយាយពីឧបសគ្គនានា នៅក្នុងការអនុវត្តសិទ្ធិរបស់គេ ក្នុងការចូលរួមក្នុងសមាគមដោយសេរី។ មានសេចក្តីរាយការណ៍ពីការរំខានរបស់រដ្ឋាភិបាល ទៅលើមេដឹកនាំកម្មករឯករាជ្យ ដោយរួមទាំងការចោទប្រកាន់តាមផ្លូវច្បាប់មិនសមរម្យ។ មេដឹកនាំកម្មករលេចធ្លោមួយចំនួន ដែលមានទំនាក់ទំនងជាមួយគណបក្សប្រឆាំង ឬ សហជីពឯករាជ្យបានរងការចោទប្រកាន់ ឬស្ថិតនៅក្រោមការតាមមើលរបស់តុលាការ។ នៅថ្ងៃទី ២៨ ឧសភា សាលាឧទ្ធរណ៍បានលើកលែងការចោទប្រកាន់ លើមេដឹកនាំសហជីពល្បីៗចំនួន ៦ រូប ដែលបានរងការចោទប្រកាន់ព្រហ្មទណ្ឌ ពីបទចូលរួមក្នុងការតវ៉ាសុំឡើងប្រាក់ខែដោយអហិង្សា នៅឆ្នាំ ២០១៤។ តែនៅខែកក្កដា តុលាការ បានចោទប្រកាន់ប្រធានទើបជាប់ឆ្នោតថ្មី នៃសម្ព័ន្ធសហជីពប្រជាធិបតេយ្យកម្មករកាត់ដេរកម្ពុជា ទាក់ទងនឹងការតវ៉ា នៅឆ្នាំ ២០១៦។

មានសេចក្តីរាយការណ៍ថា មានជាបន្តនូវទម្រង់ដទៃទៀតនៃការយាយី។ នៅក្នុងឆមាសទី ១ NGO និងសហជីពខ្លះ បានត្អូញត្អែពីរឿងនគរបាលតាមដានសកម្មភាពរបស់គេ ហើយគំរាមកំហែងអ្នកចូលរួម ដោយបញ្ជូននគរបាលស្លៀកពាក់ឯកសណ្ឋានទៅឈរនៅក្រៅការិយាល័យរបស់គេ ក្នុងពេលប្រជុំ (សូមមើលចំណុច ២.ខ)។

អង្គការពលកម្មអន្តរជាតិ (ILO) បានកត់សម្គាល់ពីការរើសអើងទៅលើសហជីពដោយនិយោជក តាមរយៈការជ្រៀតជ្រែក និងការបណ្តេញសមាជិកនៃសហជីពឯករាជ្យ ព្រមទាំងតាមរយៈការបង្កើតសហជីពដែលគាំទ្រដោយនិយោជក។ ទោះបីជាច្បាប់ផ្តល់ការការពារដល់មេដឹកនាំសហជីពក្តី តែមានរោងចក្រជាច្រើនបានបញ្ចប់ការងាររបស់មន្ត្រីសហជីព ប្រកបដោយជោគជ័យ មុនពេលសហជីពអាចទទួលបានការចុះបញ្ជីជាផ្លូវការ។

ច្បាប់មានចែងថាកម្មករអាចធ្វើកូដកម្មបាន តែបន្ទាប់ពីបំពេញបានតាមលក្ខខណ្ឌទាមទារមួយចំនួនតែប៉ុណ្ណោះ ដូចជាការចុះបញ្ជីបានត្រឹមត្រូវនៃសហជីព ដូចការដែលវិធីសាស្ត្រដោះស្រាយវិវាទដទៃទៀត មិនបានទទួលជោគជ័យ (ដូចជាការចរចារ ការផ្សះផ្សា ឬការដោះស្រាយដោយអាជ្ញាកណ្តាលជាដើម) ការបញ្ចប់រយៈពេលរង់ចាំ ៦០ ថ្ងៃ បន្ទាប់ពី

មានលេចឡើងនូវជម្លោះការបោះឆ្នោតដោយសម្ងាត់ របស់សមាជិកសហជីព និងការជូនដំណឹងជាមុន រយៈពេលប្រាំពីរថ្ងៃ ទៅកាន់និយោជក និងក្រសួងការងារនិងបណ្តុះបណ្តាលវិជ្ជាជីវៈ(MOLVT) ។អ្នកធ្វើកូដកម្មត្រូវមានទោសព្រហ្មទណ្ឌ បើគេបិទផ្លូវ មាត់ច្រកចូល ឬប្រព្រឹត្តអ្វីផ្សេងទៀត ដែលអាជ្ញាធរមូលដ្ឋានចាត់ទុកថាប៉ះពាល់ដល់សណ្តាប់ធ្នាប់សាធារណៈ។ នៅពេលសហជីពបានបោះឆ្នោតសម្រេចចិត្តឲ្យធ្វើកូដកម្មហើយ ដែលទាមទារឲ្យមានការយល់ព្រមដោយសម្លេងភាគច្រើននៃសមាជិកសហជីព ដោយមាន៥០% នៃសមាជិកសហជីពបានគ្រប់កូរ៉ុំ តុលាការអាចចេញសេចក្តីសម្រេចប្រឆាំងនឹងការធ្វើកូដកម្ម ហើយតម្រូវឲ្យចាប់ផ្តើមឡើងវិញនូវការចរចាជាមួយនិយោជក។

មានរបាយការណ៍គួរអោយជឿទុកចិត្តថា កម្មករត្រូវបានបណ្តេញចេញពីការងារដោយសារហេតុផលមិនសមរម្យ បន្ទាប់ពីបានរៀបចំ ឬចូលរួមក្នុងកូដកម្ម។សហជីពផ្តើមកូដកម្មដោយមិនបានបំពេញបានតាមការទាមទារខាងលើនេះទេ ដែលជាការមួយមានភាពខុសច្បាប់ បើតាមបច្ចេកទេស។ នេះបើយោងតាមកម្មវិធីរោងចក្រល្អនៅកម្ពុជា (BFC)។ តែការចូលរួមនៅក្នុងកូដកម្មខុសច្បាប់ មិនអាចជាហេតុផលដែលអាចទទួលយកបានដោយស្របច្បាប់ សម្រាប់ការបណ្តេញកម្មករពីការងារឡើយ។ ក្នុងករណីមួយចំនួននិយោជកមិនបន្តកុងត្រារយៈពេលខ្លី ដល់សមាជិកសហជីពដែលសកម្មទេ ហើយក្នុងករណីខ្លះទៀត និយោជកបានគាបសង្កត់កូដករ ឬបុគ្គលិកសហជីពឲ្យទទួលយកសំណង ហើយលាលែងពីការងាររបស់ខ្លួន ។ ចលនាសហជីពជាទូទៅ បានមើលឃើញថា រដ្ឋាភិបាលមិនបានដោះស្រាយអ្វីឲ្យមានប្រសិទ្ធភាពទេ ចំពោះការបណ្តេញចេញបែបនេះ។

គណៈកម្មកាធិការដោះស្រាយបាតុកម្មកូដកម្ម របស់ក្រសួងការងារបាននិយាយថា នៅក្នុងឆមាសទី ១ មានកម្មករចំនួន ១៦ ៥៨៥ នាក់បានធ្វើបាតុកម្ម និងកូដកម្មចំនួន ២៦ ដង។ នៅក្នុងអំឡុងពេលដូចគ្នា ក្នុងឆ្នាំ ២០១៨ មានកូដកម្មចំនួន ២៨ ដែលមានការចូលរួមនៃកម្មករចំនួន ៤ ៦១៧ នាក់។ របាយការណ៍នោះនិយាយថា ក្នុងចំណោមករណីទាំង ២៦ មាន ១៦ ករណីត្រូវបានដោះស្រាយបានដោយជោគជ័យ ហើយ ១០ ករណីទៀតត្រូវបានបញ្ជូនទៅក្រុមប្រឹក្សាអាជ្ញាកណ្តាល។

នៅក្នុងឆ្នាំនេះ រដ្ឋាភិបាលបានរឹតត្បិតលើសិទ្ធិកម្មករ ក្នុងការធ្វើការប្រមូលផ្តុំគ្នា។ នៅថ្ងៃទី ២ មករា នគរបាលបានរុះរើការរបស់តាំងជាសាធារណៈ របស់ក្រុមសមាគម និងសហជីព ដែលធ្វើការរំលឹកការបង្ក្រាបដោយហិង្សារបស់រដ្ឋាភិបាល ទៅលើកូដកម្ម ឆ្នាំ ២០១៤។ អាជ្ញាធរក្រុងភ្នំពេញ ពីដំបូង បានបដិសេធសំណើរបស់សហជីព និងសមាគម

ចំនួន ១២ ដើម្បីធ្វើការអបអរទិវាសិទ្ធនារី ៨ មិនា នៅពហុកីឡាដ្ឋានជាតិ តែក្រោយមក រដ្ឋាភិបាលបានអនុញ្ញាតឲ្យក្រុមទាំងនេះធ្វើនៅពហុកីឡដ្ឋានជាតិ តែបានដាក់ពង្រាយនគរបាលប្រឆាំងកូដកម្មយ៉ាងច្រើន ដើម្បីការពារកុំឲ្យពួកគេចេញពីកន្លែងនោះ។

ដំណោះស្រាយវិវាទជាមួយកម្មករមានភាពមិនស៊ីចង្វាក់គ្នា មួយភាគធំដោយសារមន្ត្រីរដ្ឋាភិបាលចាត់ទុកជម្លោះ ថា ជាវិវាទ “បុគ្គល” ជាជាងវិវាទ “សមូហភាព"។ ក្រុមប្រឹក្សាអាជ្ញាកណ្តាល ដោះស្រាយតែវិវាទសមូហភាពទេ។ សហជីពបាននិយាយថា មានភាពជឿនលឿនក្នុងលទ្ធភាពរបស់ “សហជីពមានតំណាងភាគតិច” ក្នុងការធ្វើតំណាងកម្មករ នៅក្នុងវិវាទសមូហភាព។ ក្រុមប្រឹក្សាអាជ្ញាកណ្តាលឯករាជ្យ បានកត់សម្គាល់ឃើញថា ខ្លួនបានទទួលករណីចំនួន ៦៨ នៅក្នុងរយៈពេល ៧ ខែដំបូង ហើយចំនួននេះកើនពីចំនួន ២៨ នៅក្នុងរយៈពេលដូចគ្នា កាលពីឆ្នាំកន្លងទៅ ។ ការនេះ បង្ហាញពីលទ្ធភាពរបស់សហជីពតំណាងភាគតិច ក្នុងការធ្វើជាតំណាងឲ្យកម្មករ នៅក្នុងវិវាទ។

គ្មានតុលាការឯកទេសក្នុងការដោះស្រាយវិវាទការងារទេ។ វិវាទការងារដែលត្រូវបានគេកំណត់ថា ជាវិវាទ “បុគ្គល” អាចយកទៅអោយតុលាការដោះស្រាយ ថ្វីបើប្រព័ន្ធតុលាការមានភាពលំអៀង និងគ្មានតម្លាភាពក្តី។ ច្បាប់តម្រូវឲ្យមានការធ្វើសេចក្តីរាយការណ៍លម្អិតច្រើន និងដាក់ការរឹតត្បិតច្រើនលើសហជីពកម្មករ។ តំណាងសហជីពបារម្ភថា គេមិនអាចបំពេញបានតាមការទាមទារជាច្រើនក្នុងច្បាប់។

ខ. ការហាមការងារដោយបង្ខំ ឬដោយការតម្រូវ

ច្បាប់ហាមប្រាមគ្រប់ទម្រង់ទាំងអស់ នៃការងារដោយបង្ខំ ឬដោយការតម្រូវ។

រដ្ឋាភិបាលមិនបានអនុវត្តច្បាប់នេះ ឲ្យមានប្រសិទ្ធភាពទេ។ មន្ត្រីនានាបាននិយាយពីការលំបាកនៅក្នុងការបញ្ជាក់ពីស្ថានភាពការងារ និងប្រាក់ខែ នៅក្នុងវិស័យក្រៅផ្លូវការក្នុងផ្នែកនេសាទ កសិកម្ម សំណង់ និងការងារបម្រើតាមផ្ទះ។ ពិន័យដែលកំណត់ដោយច្បាប់ ចំពោះការបង្ខំឲ្យធ្វើពលកម្មគឺមានភាពតឹងតែង ដោយរួមមានទាំងការដាក់ពន្ធនាគារ និងការពិន័យជាប្រាក់ តែវាមិនគ្រប់គ្រាន់ធ្វើឲ្យគេរាងចាលទេ។
ថ្វីបើរដ្ឋាភិបាលប្រឹងប្រែងក្នុងការទាញការចាប់អារម្មណ៍ទៅលើការងារដោយបង្ខំនៅក្នុងប្រទេសក្តី តែប្រសិទ្ធភាពនៃការខិតខំទាំងនេះនៅមិនច្បាស់។ លើសពីនេះទៀត មានភស្តុតាងខ្លះដែលបង្ហាញថា និយោជក ពិសេសម្ចាស់ឡឥដ្ឋរំលោភលើច្បាប់ហាមប្រាមលើពលកម្មដោយបង្ខំឬទាសភាពបំណុលពលកម្ម ។ អាជ្ញាធរមូលដ្ឋានខ្លះធ្វើមិនដឹងមិនឮ

ចំពោះការរំលោភទាំងនេះ។ ភាគច្រើននៃកម្មករឡឥដ្ឋ មិនអាចទទួលបានការថែទាំសុខភាពដោយឥតគិតថ្លៃ ក្រោមមូលនិធិសន្តិសុខជាតិសង្គមទេ ពីព្រោះកន្លែងទាំងនោះមិនបានចុះបញ្ជីជាសមាជិកនៃមូលនិធិនេះទេ។

បំណុលដែលជំពាក់ភាគីទី ៣ នៅតែជាបញ្ហាសំខាន់មួយ នៅក្នុងការជំរុញឲ្យមានពលកម្មដោយបង្ខំ។ បើយោងតាមរបាយការណ៍ខែសីហា របស់អង្គការលីកាដូ ប្រជាជនកម្ពុជាចំនួន ២ លាននាក់ជំពាក់បំណុលមីក្រូហិរញ្ញវត្ថុ ហើយក្នុងពេលប៉ុន្មានឆ្នាំថ្មីៗនេះ បំណុលមានការកើនឡើងយ៉ាងច្រើន ដែលជាការនាំឲ្យមានច្រើននៃពលកម្មកុមារ និងពលកម្មបំណុល។ យោងតាមការសិក្សាអង្កេតនៅឆ្នាំ ២០១៧ មាន៤៨% នៃកម្មករសំណង់ចំនួន ១០១០ នៅភ្នំពេញ ជំពាក់បំណុលគេក្នុងនោះ ៧៥% នៃពួកគេជំពាក់សហគ្រាសមីក្រូហិរញ្ញវត្ថុ ឬធនាគារហើយមាន ២៥% ជំពាក់លុយសមាជិកគ្រួសារ។

ដោយសារក្រុមហ៊ុនសំណង់ និងឡឥដ្ឋភាគច្រើន មានលក្ខណៈក្រៅប្រព័ន្ធ ហើយគ្មានការចុះបញ្ជី កម្មករនៅក្នុងវិស័យទាំងនេះមិនសូវទទួលបានអត្ថប្រយោជន៍ច្រើនទេ។ សម្រាប់ពួកគេ គ្មានការកំណត់ប្រាក់បៀវត្សរ៍អប្បបរមាទេ ខ្វះការធានារ៉ាប់រង ហើយធ្វើការនៅចុងសប្តាហ៍ និងថ្ងៃបុណ្យ ដោយមានថ្ងៃឈប់សម្រាកតិច។

ការបង្ខំឲ្យធ្វើការ ដែលតាមធម្មតា ទាក់ទងនឹងការងារលើសម៉ោង នៅតែជាបញ្ហានៅតាមរោងចក្រ ដែលផលិតរបស់សម្រាប់នាំចេញ។ សហជីព និងកម្មករបាននិយាយថា អ្នកគ្រប់គ្រងខ្លះបញ្ឈប់កម្មករពីការងារ បើសិនជាគេមិនព្រមធ្វើការលើសម៉ោង។

កុមារក៏ប្រឈមនឹងការបង្ខំឲ្យធ្វើពលកម្មដែរ (សូមមើលផ្នែក ៧.គ)។

សូមមើលផងដែរនូវរបាយការណ៍ប្រចាំឆ្នាំរបស់ក្រសួងការបរទេសសហរដ្ឋអាមេរិក ដែលមានចំណងជើងថា *របាយការណ៍ស្តីពីការជួញដូរមនុស្ស* ដែលមានអាស័យដ្ឋាន www.state.gov/trafficking-in-persons-report/

គ. ការហាមឃាត់ពលកម្មកុមារ និងអាយុអប្បបរមាដែលអាចធ្វើការបាន

ច្បាប់បានកំណត់ថា អាយុ ១៥ ឆ្នាំគឺជាអាយុអប្បបរមាសម្រាប់បំពេញការងារ និងអាយុ ១៨ ឆ្នាំជាអាយុអប្បបរមា សម្រាប់បំពេញការងារដែលមានគ្រោះថ្នាក់។ ច្បាប់អនុញ្ញាតឲ្យកុមារអាយុចន្លោះពី ១២ ទៅ ១៥ ឆ្នាំធ្វើ "ការងារស្រាល" ដែលមិនមានគ្រោះថ្នាក់ដល់សុខភាព និងមិនប៉ះពាល់ដល់ការសិក្សារបស់គេ។ បទបញ្ញាសម្រាប់

អនុវត្តមាននិយាយច្រើនពីសកម្មភាព ដែលត្រូវបានចាត់ទុកថាជា "ការងារធ្ងន់"។ សកម្មភាពទាំងនេះរួមមានកសិកម្ម ការធ្វើឥដ្ឋ នេសាទ ថ្នាំជក់ និងផលិតកម្មដំឡូង។ ច្បាប់កំណត់ព្រំដែនកុមារដែលស្ថិតក្នុងអាយុពី ១២ ដល់ ១៥ ឆ្នាំ ធ្វើការយ៉ាងច្រើនត្រឹម ៤ ម៉ោងនៅថ្ងៃរៀន និង យ៉ាងច្រើនត្រឹម ៧ ម៉ោងនៅថ្ងៃអត់រៀន ហើយហាមប្រាមការធ្វើការពីម៉ោង ៨ យប់ដល់ម៉ោង ៦ ព្រឹក។

នៅខែឧសភា ឆ្នាំ ២០១៨ ក្រសួងការងារ បានចេញបទបញ្ជាមួយដែលកំណត់ច្បាស់ពីពាក្យថា ការងារតាមផ្ទះ ហើយបានកំណត់អាយុអប្បបរមាសម្រាប់ការងារតាមផ្ទះ គឺ ១៨ ឆ្នាំ។ តែបទបញ្ជានេះមិនបាន កំណត់ពីសិទ្ធិអ្នកធ្វើការតាមផ្ទះឲ្យបងប្អូនទេ។ ថ្វីបើបទបញ្ជានេះ ផ្តល់ការការពារទាក់ទងនឹងអាយុអប្បបរមា សម្រាប់អ្នកធ្វើការតាមផ្ទះក្តី តែក្រមពលកម្ម មិនអនុវត្តសម្រាប់កុមារនៅក្រៅការងារក្នុងប្រព័ន្ធឡើយ ដូច្នេះកុមារដែលចូលរួមក្នុងទម្រង់ដទៃទៀតនៃការងារក្រៅប្រព័ន្ធ មិនត្រូវបានការពារនៅក្រោមច្បាប់ស្តីពីអាយុអប្បបរមាឡើយ។

ច្បាប់ការងារចែងពីការពិន័យជាប្រាក់ចំនួនរហូតដល់ ៦០ ដងនៃប្រាក់ឈ្នួលប្រចាំថ្ងៃបច្ចុប្បន្ន ចំពោះជនដែលរំលោភលើបញ្ញត្តិរបស់ជាតិស្តីពីពលកម្មកុមារ តែវាមិនគ្រប់គ្រាន់ធ្វើឲ្យគេខ្លាចនឹងប្រព្រឹត្តល្មើស ហើយការពិន័យនេះកម្រត្រូវបានដាក់ណាស់។

នាយកដ្ឋានពលកម្មកុមារ ដែលស្ថិតនៅក្រោមក្រសួងាការងារ មានអធិការមិនគ្រប់គ្រាន់ក្នុងការចាប់បង្ខំឲ្យគេអនុវត្តច្បាប់ឲ្យបានត្រឹមត្រូវ។ អធិការកិច្ចលើពលកម្មកុមារផ្តុំនៅទីក្រុងភ្នំពេញ និងនៅតាមរោងចក្រក្នុងវិស័យផ្លូវការនៅតាមខេត្ត ដែលផលិតទំនិញសម្រាប់នាំចេញ ជាជាងតំបន់ជនបទ ដែលមានចំនួនកុមារធ្វើពលកម្មលើសលុប។ លើសពីនេះទៀត គណៈកម្មាធិការជាតិប្រឆាំងពលកម្មកុមារ បានិយាយថា អធិការការងារ មិនធ្វើអធិការកិច្ចនៅតាមកន្លែងបដិសណ្ឋារកិច្ច ឬកន្លែងក្លឹបរាត្រី នៅពេលយប់ទេ ពីព្រោះខ្វះថវិកាសម្រាប់ឲ្យអធិការធ្វើការលើសម៉ោង។ នៅឆ្នាំ ២០១៨ រដ្ឋាភិបាលបានធ្វើការពិន័យលើក្រុមហ៊ុនចំនួន ១០ ពីបទរំលោភលើបទដ្ឋានពលកម្មកុមារ ។ ចំនួននេះតិចជាងពលកម្មកុមារ ដែលមានជាទូទៅនៅក្នុងប្រទេសច្រើន។

ការបណ្តុះបណ្តាលមិនគ្រប់គ្រាន់ ធ្វើឱ្យអាជ្ញាធរមូលដ្ឋាន ខ្វះសមត្ថភាពនៅក្នុងការពង្រឹងការអនុវត្តបទបញ្ញាទាំងនេះ ពិសេសនៅតាមតំបន់ជនបទ និងនៅក្នុងវិស័យដែលមានការប្រឈមខ្លាំង។

កុមាររងាយរងនឹងពលកម្មកុមារក្នុងទម្រង់អាក្រក់បំផុត ដូចជានៅក្នុងការងារកសិកម្ម កន្លែងធ្វើឥដ្ឋក្បឿង និងការជួញដូរផ្លូវភេទ (សូមមើលផ្នែក ៦ ស្តីពីកុមារ) ។ នៅថ្ងៃទី ៩ មិនា កុមារីអាយុ ៩ ឆ្នាំម្នាក់បានដាច់ដៃនៅក្នុងពុម្ពម៉ាស៊ីនធ្វើឥដ្ឋ នៅស្រុកខ្សាច់កណ្តាល ក្នុងខេត្តកណ្តាល។ គ្មានការប្តឹងព្រហ្មទណ្ឌប្រឆាំងនឹងម្ចាស់ឡឥដ្ឋនោះទេ។ ការមិនសូវទទួលបានការសិក្សាជាមូលដ្ឋាន និងការគ្មានកំណត់ថាចាំបាច់ត្រូវឱ្យរៀនដល់ត្រឹមណានោះ រួមចំណែកធ្វើឱ្យកុមារងាយរងការកេងវ័ញ្ច។ កុមារមកពីគ្រួសារក្រីក្រងាយរងគ្រោះ ដោយសារគ្រួសារអ្នកមានខ្លះតាមសេចក្តីរាយការណ៍មកថា ធ្វើជាចិត្តល្អហើយជួលកុមារឱ្យបំរើការងារក្នុងផ្ទះ តែបែរជារំលោភធ្វើបាបនិងកេងប្រវ័ញ្ចទៅវិញ។ កុមារក៏រងផងដែរនូវការបង្ខំអោយដើរសុំទាន។

ពលកម្មកុមារនៅតាមរោងចក្រសម្លៀកបំពាក់ សម្រាប់ការនាំចេញមានការថយចុះច្រើននៅក្នុងពេលប៉ុន្មានឆ្នាំនេះ។ អ្នកវិភាគខ្លះគិតថា ការនេះបណ្តាលមកពីការគោរពសង្កត់នៃកម្មវិធីតំរូវឱ្យមានការកែលម្អចាំបាច់របស់កម្មវិធីរោងចក្រល្អនៅកម្ពុជា(BFC)។ តាំងពីឆ្នាំ ២០១៥ មក BFC បានរកឃើញកុមារធ្វើពលកម្មចំនួនមិនដល់ ២០ នាក់ទេ ក្នុងមួយឆ្នាំ ក្នុងចំណោមរោងចក្រប្រមាណ ៥៥០។ នៅក្នុងរបាយការណ៍សរុបចុងក្រោយរបស់ខ្លួន រយៈពេលពីថ្ងៃទី ១ ខែឧសភា ឆ្នាំ ២០១៧ ដល់ថ្ងៃទី ៣០ ខែមិថុនា ឆ្នាំ ២០១៨ BFC បានរកឃើញករណីចំនួន ១០ ដែលក្នុងនោះ កុមារអាយុក្រោម ១៥ ធ្វើការនៅតាមរោងចក្រ។ តែ BFC និងអង្គការផ្សេងទៀតបានសម្តែងកង្វល់ថា ពលកម្មកុមារនិងការរំលោភផ្សេងទៀតប្រហែលអាចមានច្រើននៅតាមរោងចក្រផលិតស្បែកជើង និងសម្ភារៈសម្រាប់ការធ្វើដំណើរសម្រាប់ការនាំចេញ ពីព្រោះផ្នែកទាំងនេះមិនស្ថិតនៅក្រោមអាណត្តិតាមដានមើលរបស់ BFC ទេ។

សូមចូលមើលផងដែរនូវលទ្ធផលរកឃើញស្តីពីទំរង់អាក្រក់បំផុតនៃពលកម្មកុមាររបស់ក្រសួងការងារសហរដ្ឋអាមេរិក តាមគេហទំព័រ http://www.dol.gov/agencies/ilab/resources/reports/child-labor/findings/។

ឃ. ការរើសអើងទាក់ទងនឹងការងារ

ច្បាប់ហាមការរើសអើងក្នុងការងារ ដោយសារពូជសាសន៍ ពណ៌សម្បុរ ភេទ ពិការភាព សាសនានា គំនិតនយោបាយ កំណើត ប្រភពដើមក្នុងសង្គម ឬសមាជិកភាពក្នុងសហជីពទេ។ ច្បាប់មិនហាមច្បាស់នូវការរើសអើងដោយផ្អែកលើចំណង់ផ្លូវភេទ អត្តសញ្ញាណជេនឌ័រ អាយុ ភាសា ឬជំងឺឆ្លងទេ។ រដ្ឋធម្មនុញ្ញចែងថា ពលរដ្ឋទាំងពីរភេទទទួលបានប្រាក់បៀវត្សស្មើគ្នា ចំពោះការងារស្មើគ្នា។

ជាទូទៅ រដ្ឋាភិបាលមិនពង្រឹងការគោរពចំពោះច្បាប់ទាំងនេះទេ។ តាមច្បាប់ ទណ្ឌកម្មចំពោះការរើសអើងក្នុងការងាររួមមានការពិន័យជាប្រាក់ សំណងប៉ះប៉ូវរដ្ឋប្បវេណី និងរដ្ឋបាល។ ទណ្ឌកម្មទាំងនេះមិនគ្រប់គ្រាន់សម្រាប់រារាំងការរើសអើងឡើយ។

បើយោងតាមរបាយការណ៍របស់ BFC កាលពីខែមិនា ឆ្នាំ ២០១៨ កម្មករចំនួន ៣៨% ដែលបានអង្កេតទៅលើមានអារម្មណ៍មិនល្អ “ជាញឹកញាប់” ឬ “នៅពេលខ្លះ” ដោយសារអាកប្បកិរិយានៅក្នុងរោងចក្រ ហើយ ៤០% នៃកម្មករមិនជឿថា មានប្រព័ន្ធច្បាស់លាស់ និងត្រឹមត្រូវ សម្រាប់ឲ្យគេរាយការណ៍ពីការយាយីផ្លូវភេទ នៅក្នុងរោងចក្ររបស់គេទេ។

ង.លក្ខខណ្ឌការងារដែលអាចទទួលយកបាន

ក្រសួងការងារគឺជាអ្នកទទួលខុសត្រូវ ក្នុងការពង្រឹងការអនុវត្តច្បាប់ការងារ តែរដ្ឋាភិបាលមិនបានពង្រឹងការអនុវត្តច្បាប់នេះប្រកបដោយប្រសិទ្ធភាពទេ។ ការពិន័យកម្រត្រូវបានវាយតម្លៃណាស់ ហើយមានមិនគ្រប់គ្រាន់ក្នុងការដោះស្រាយបញ្ហាទេ។ រដ្ឋាភិបាលពង្រឹងការអនុវត្តលើបទដ្ឋាននានា ដោយអន្លើដោយសារខ្វះ ខ្វះបុគ្គលិកដែលបានទទួលការបណ្តុះបណ្តាលត្រឹមត្រូវនិងបរិក្ខារចាំបាច់ ហើយនិងការមានអំពើពុករលួយ។ មន្ត្រីរបស់ក្រសួងការងារ បានសារភាពពីភាពអសមត្ថភាព នៅក្នុងការធ្វើអធិការកិច្ចពេញលេញលើម៉ោងការងារ ហើយពឹងទាំងស្រុងលើ BFC ឲ្យធ្វើការងារនេះ នៅតាមរោងចក្រដេរសម្លៀកបំពាក់នាំចេញ។

តែក្រសួងការងារ បានបើកការបណ្តុះបណ្តាល និងធ្វើការប្រឡងអធិការកិច្ចការងារចំនួនជាង ៦០០ នាក់ នៅក្នុងឆ្នាំនេះ ហើយបាននិយាយថា អធិការកិច្ចម្នាក់ៗត្រូវជាប់តេស្តទើបអាចធ្វើការបាន។

របួសនៅក្នុងការងារ និងបញ្ហាសុខភាពនៅតែកើតមានច្រើន។ នៅថ្ងៃទី ២៣ មិថុនា អាគារមួយរបស់ចិនបានរលំ នៅទីក្រុងព្រះសីហនុ បណ្តាលឲ្យស្លាប់កម្មករចំនួន ២៦ នាក់ ហើយ ២៦ នាក់ទៀតរបួស។ ជនរងគ្រោះទាំងនោះ

និងគ្រួសាររបស់គេមិនបានទទួលសំណងពេញលេញ ពីមូលនិធិជាតិសន្តិសុខសង្គមទេ ពីព្រោះក្រុមហ៊ុនសំណង់មិនបានចុះបញ្ជី។

គ្មានការធ្វើអធិការកិច្ចគ្រប់គ្រាន់នៅការដ្ឋានសំណង់ ដោយរដ្ឋាភិបាលទេ។ សុវត្ថិភាពការងារ និងច្បាប់ស្តីពីសុខភាពសម្រាប់ឧស្សាហកម្មសំណង់ ចែងពីការដាក់ពិន័យ ដែលគ្មានភាពធ្ងន់ធ្ងរគ្រប់គ្រាន់សម្រាប់រារាំងការរំលោភទេ។

ច្បាប់មិនបានកំណត់បៀវត្សអប្បបរមាសំរាប់វិស័យណាមួយទេ លើកលែងតែវិស័យកាត់ដេរសម្លៀកបំពាក់ និងស្បែកជើង។ វាមានច្រើនជាងការប៉ាន់ប្រមាណជាផ្លូវការ សម្រាប់កម្រិតចំណូលនៃអ្នកក្រ។

តាមច្បាប់ បទដ្ឋានសុវត្ថិភាព និងសុខភាពនៅកន្លែងធ្វើការ ត្រូវតែគ្រប់គ្រាន់សម្រាប់សុខុមាលភាពរបស់កម្មករ។ អធិការកិច្ចការងារ វាយតម្លៃប្រាក់ពិន័យ ដោយយោងទៅតាមរូបមន្តស្មុគស្មាញ ផ្អែកលើភាពធ្ងន់ធ្ងរ និងរយៈពេលនៃកំហុស ព្រមជាមួយនឹងចំនួនកម្មករដែលទទួលរង។ អធិការរបស់ក្រសួងការងារមានអំណាចវាយតម្លៃប្រាក់ពិន័យទាំងនេះ នៅនឹងកន្លែង ដោយមិនបាច់មានការសហការពីនគរបាលទេ តែគ្មានបទបញ្ញត្តិជាក់ច្បាស់ណាមួយសម្រាប់ការពារកម្មករ ដែលតវ៉ាពីស្ថានភាពប៉ះពាល់ដល់សុខភាព ឬគ្មានសុវត្ថិភាពទេ។ ចំនួនអធិការមានមិនគ្រប់សម្រាប់ធ្វើការពង្រឹងការអនុវត្តច្បាប់ឲ្យមានប្រសិទ្ធភាព។ នៅខែមិថុនា រដ្ឋាភិបាលបានបញ្ជាឲ្យមន្ត្រីថ្នាក់ខេត្ត ធ្វើអធិការកិច្ចនៅកន្លែងឡឥដ្ឋ ដើម្បីរកមើលក្រែងមានពលកម្មកុមារ ឬការធ្វើពលកម្មក្រោមការជួបបំណុល ហើយបានធ្វើយុទ្ធនាការមួយដើម្បីលុបបំបាត់ពលកម្មកុមារ នៅតាមកន្លែងឡឥដ្ឋ នៅដំណាច់ឆ្នាំ។

ការដួលសន្លប់ជាច្រើន នៅតែជាបញ្ហាមួយនៅឡើយ។ NSSF បាននិយាយថា កម្មករចំនួន ៤១៧ នាក់បានដួលសន្លប់នៅក្នុងរោងចក្រចំនួន ៥ នៅក្នុងរយៈពេល ៦ ខែដំបូង។ ចំនួននេះថយចុះពីចំនួន ១៣៥០ នាក់ ដែលបានដួលសន្លប់ នៅក្នុងរយៈពេលដូចគ្នា ក្នុងឆ្នាំ ២០១៨។ អ្នកសង្កេតការណ៍ បាននិយាយពីការធ្វើការលើសម៉ោងជ្រុល សុខភាពទ្រុឌទ្រោម ការដេកមិនគ្រប់ ខ្យល់ចេញចូលមិនល្អ កង្វះអាហារូបត្ថម្ភត្រឹមត្រូវរបស់កម្មករ ថ្នាំសម្លាប់សត្វចង្រៃ ត្រូវបានបាញ់នៅក្នុងវាលស្រែក្បែរខាង ហើយចំហាយជាតិពុលចេញមកពីសកម្មភាពផលិតកម្មក៏មានចំណែកធ្វើឲ្យកម្មករសន្លប់ច្រើនគ្នាផងដែរ។

ការគោរពតាមបទដ្ឋានសុវត្ថិភាពការងារ និងសុខភាពនៅតែជាបញ្ហាប្រឈមមួយ ដែលកាន់តែមានច្រើនឡើង នៅក្នុងវិស័យនាំចេញសំលៀកបំពាក់ ដោយសារនីតិវិធី និងគោលនយោបាយរបស់ក្រុមហ៊ុនមិនសមស្រប ហើយនិងការទទួលខុសត្រូវ និងតួនាទីគ្រប់គ្រងមិនត្រូវបានកំណត់ច្បាស់។

NSSF បាននិយាយថា នៅក្នុងឆមាសទី ១ មានកម្មករចំនួន ២៤ នាក់បានស្លាប់ដោយសារគ្រោះថ្នាក់ចរាចរណ៍ នៅក្នុងពេលធ្វើដំណើរទៅនិងមកពីកន្លែងការងារ។ នៅក្នុងអំឡុងពេលដូចគ្នា ក្នុងឆ្នាំ ២០១៨ មានតែ ៨ នាក់ទេ។ គ្រោះថ្នាក់ទាំងនោះបណ្តាលឲ្យមនុស្សរបួសចំនួន ៩២០ នាក់ ដោយក្នុងរយៈពេលដូចគ្នា ក្នុងឆ្នាំ ២០១៨ មានតែ ៦២ នាក់ទេ។ ការធ្វើដំណើរដោយគ្មានសុវត្ថិភាពរបស់កម្មករ គឺជាកង្វល់មួយធំ សម្រាប់អ្នកពាក់ព័ន្ធនៅក្នុងឧស្សាហកម្មកាត់ដេរ។ នៅថ្ងៃទី ៤ ខែមេសា កម្មករ ៤ នាក់បានដាច់ដៃនៅក្នុងគ្រោះថ្នាក់ ពេលឡានរបស់គេបុកជាមួយឡានមួយទៀត។

កម្មករ និងអង្គការពលកម្មនានាមានកង្វល់ផងដែរថា ការប្រើកុងត្រារយៈពេលខ្លី ពិសេសនៅក្នុងវិស័យកាត់ដេរ ដែលច្រើនគ្មានកំណើននៃផលិតភាព អនុញ្ញាតឲ្យក្រុមហ៊ុន គេចផុតពីលក្ខខណ្ឌទាមទារខ្លះតាមច្បាប់ និងលើប្រាក់បៀវត្ស។ កុងត្រារយៈពេលខ្លី ថែមទាំងអនុញ្ញាតឲ្យថៅកែ មានសេរីភាពច្រើន ក្នុងការបញ្ចប់ការងាររបស់អ្នករៀបចំបង្កើតសហជីព និងនារីមានផ្ទៃពោះ ដោយគ្រាន់តែមិនបន្តកុងត្រាជូនពួកគេ។ ច្បាប់កំណត់រយៈពេលឲ្យអនុវត្តកុងត្រាបែបនេះច្រើនបំផុតត្រឹមតែ ២៤ ខែ តែសារាចរណ៍ថ្មីៗ អនុញ្ញាតឲ្យនិយោជក បន្តរយៈពេលនៃការអនុវត្តបែបនេះដល់ ៤ ឆ្នាំ។ ក្រុមប្រឹក្សាអាជ្ញាកណ្តាល និងអង្គការ ILO បានជំទាស់នឹងការបកស្រាយច្បាប់នេះ ដោយកត់សម្គាល់ឃើញថា ក្រោយរយៈពេល ២៤ ខែ កម្មករត្រូវតែទទួលបាន “កុងត្រាដែលមានរយៈពេលមិនកំណត់ព្រំដែន” អចិន្ត្រៃយ៍ (សូមមើលផ្នែក ៧.ក)។

ច្បាប់មានចែងអំពីរយៈពេលធ្វើការប្រចាំសប្តាហ៍ តាមបទដ្ឋានស្របច្បាប់ចំនួន៤៨ម៉ោង មិនឲ្យលើសពី ៨ ម៉ោងក្នុងមួយថ្ងៃឡើយ។ ច្បាប់កំណត់អត្រា ១៣០ ភាគរយនៃប្រាក់ឈ្នួលធ្វើការនៅពេលថ្ងៃសម្រាប់វេនការងារ នៅពេលយប់ និង ១៥០ ភាគរយសម្រាប់ការងារបន្ថែមម៉ោងដែលត្រូវកើនឡើងដល់ ២០០ ភាគរយប្រសិនបើការងារលើសម៉ោងនោះកើតមានឡើងនៅពេលយប់ នៅថ្ងៃអាទិត្យ ឬនៅថ្ងៃឈប់សម្រាក។ និយោជិក ត្រូវបានអនុញ្ញាតឲ្យធ្វើការលើសម៉ោងយ៉ាងច្រើន ២ ម៉ោងក្នុងមួយថ្ងៃ។ ច្បាប់ហាមការធ្វើការលើសម៉ោងជ្រុល ចែងថា ការធ្វើការលើស

ម៉ោងទាំងអស់ត្រូវតែទៅតាមការស្ម័គ្រចិត្ត ហើយចែងពីការឈប់សម្រាកប្រចាំឆ្នាំដោយមានប្រាក់ឈ្នួល។ អ្នកធ្វើការនៅផ្នែកដឹកជញ្ជូនតាមទឹក និងអាកាសមិនទទួលបានប្រាក់ឧបត្ថម្ភសន្តិសុខសង្គម និងប្រាក់ចូលនិវត្តន៍ទេ ហើយត្រូវបានលើកលែងពីការកំណត់ព្រំដែនម៉ោងការងារ ដែលត្រូវបានចែងដោយច្បាប់។

កម្មករបានរាយការណ៍ថា មានការងារលើសម៉ោងច្រើនហួសកម្រិតហើយជួនកាល គេតម្រូវឲ្យធ្វើជាចាំបាច់ទៀតផង។ មានច្រើនគ្នាបានត្អូញត្អែរថា ថៅកែបង្ខំឲ្យគេធ្វើការ ១២ ម៉ោងក្នុងមួយថ្ងៃ ថ្វីបើច្បាប់កំណត់ត្រឹម ១០ ម៉ោងក្តី ដោយរួមទាំងម៉ោងលើសផង។ ជាញឹកញាប់ កម្មករប្រឈមនឹងការបណ្តេញចេញ ការពិន័យ ឬការបាត់បង់ប្រាក់បំណាច់ បើសិនជាគេមិនព្រមធ្វើការថែមម៉ោង៕